

หน่วยการเรียนรู้

เรื่อง โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

(ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 พุทธศักราช 2560)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
(ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 พุทธศักราช 2560)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
ISBN 978-616-11-2550-9

จัดทำโดย

คณะทำงานจัดทำหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีแบบบูรณาการ
โดยความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และ
กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

พิมพ์ครั้งที่ 1	มิถุนายน 2558	จำนวน 300 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 2	ธันวาคม 2559 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1)	จำนวน 300 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 3	กุมภาพันธ์ 2560 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2)	จำนวน 100 เล่ม

เผยแพร่โดย

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น
181/37 ถนนศรีจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
โทร 043-222818-9
โทรสาร 043-226164
สำนักโรคติดต่อทั่วไป
88/21 ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000
โทร. 02-5903180
โทรสาร 02-5918436

พิมพ์ที่

หจก.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา
232/199 ถ.ศรีจันทร์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000
โทร. 0-4332-8589-91 โทรสาร 0-4332-8592
E-mail : klungpress@hotmail.com

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณผู้บริหารกระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ ที่ให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษา ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

นายแพทย์ปิยะสกล สกลสัตยาทร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

นายแพทย์โสภณ เมฆธน

ปลัดกระทรวงสาธารณสุข

นายแพทย์เจษฎา โชคดำรงสุข

อธิบดีกรมควบคุมโรค

นายแพทย์สุวรรณชัย วัฒนายิ่งเจริญชัย

รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข

นายแพทย์อัษฎางค์ รวยอาจิณ

รองอธิบดีกรมควบคุมโรค

นายแพทย์โอภาส การย์กวินพงศ์

ผู้ตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุขเขตสุขภาพที่ 3

นายแพทย์ค่านวณ อึ้งชูศักดิ์

ที่ปรึกษากกรมควบคุมโรค

นายแพทย์ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

นายการุณ สกุลประดิษฐ์

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นางสุกัญญา งามบรรจง

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

นางสาวรัตนา แสงบัวเฟื่อน

ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาหลักสูตร

และมาตรฐานการเรียนรู้

คำนำ

สาเหตุของการเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับ เกิดจากการกินอาหารประเภทปลาน้ำจืดเกล็ดขาว (ตระกูลปลาตะเพียน) เมนูปรุงดิบหรือสุกๆ ดิบๆ หรือที่มีตัวอ่อนของพยาธิใบไม้ตับปนเปื้อน สิ่งที่จะเกิดมะเร็งท่อน้ำดี ขณะนี้ประชาชนในประเทศไทยที่เป็นโรคพยาธิใบไม้ตับมีประมาณ 6 ล้านคน และประชาชนกลุ่มนี้เสี่ยงต่อการป่วยเป็นมะเร็งท่อน้ำดี ในระยะเวลาประมาณ 20-30 ปีข้างหน้า ทั้งนี้พบว่าพื้นที่เสี่ยงได้แก่ 216 ตำบล ใน 134 อำเภอ ครอบคลุมจำนวนโรงเรียน 459 แห่ง ในพื้นที่ 20 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 6 จังหวัดในภาคเหนือ และ 1 จังหวัดในภาคตะวันออก

ในปี 2557 ภาควิชาชีววิทยาจากกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ ได้พัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างมุ่งเน้นที่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตนที่ถูกสุขลักษณะ รู้จักเลือกอาหารที่มีคุณภาพ ถูกหลักโภชนาการ ให้แก่นักเรียน อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างและปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สร้างสุขนิสัยที่ดี สมบูรณ์แข็งแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ อีกทั้งให้นักเรียนมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ และพฤติกรรมที่ถูกต้อง สู่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ประกอบการ ชุมชนและสังคม อันจะนำไปสู่การสร้างเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่ประชาชนได้อย่างยั่งยืน โดยได้ร่วมจัดทำหน่วยการเรียนรู้โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ใน 3 ระดับชั้น คือ ระดับชั้นอนุบาล 1-2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ขึ้น (ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ใช้หน่วยการเรียนรู้ของจังหวัดขอนแก่น) เพื่อใช้เป็นคู่มือสำหรับครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน นำร่องใน 580 โรงเรียน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากครูผู้สอนในปี 2559 พบว่า จำเป็นต้องปรับปรุงเนื้อหาให้มีความสมบูรณ์ในเชิงเนื้อหาสาระ กิจกรรม สื่อ เครื่องมือ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งคณะทำงานได้ปรับปรุงแก้ไขครั้งที่ 1 ปี 2559 และในปี 2560 ได้ปรับปรุงแก้ไขครั้งที่ 2 เป็น “หน่วยการจัดประสบการณ์” ในระดับชั้นอนุบาล และ “หน่วยการเรียนรู้” ในระดับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้เนื้อหาสาระมีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหน่วยการจัดประสบการณ์และหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม ขอขอบพระคุณคณาจารย์จากกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุขที่ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ไว้ ณ โอกาสนี้

คำชี้แจง

หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้เกิดองค์ความรู้ การรับรู้ การปฏิบัติตน เพื่อป้องกันควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ตลอดจนพัฒนากลไกการขับเคลื่อนทางสังคม นำไปสู่การกระตุ้นให้ประชาคมตระหนัก ถึงโรคและการดูแลป้องกัน มิให้เกิดโรคในพื้นที่เสี่ยง ที่เน้นการศึกษาด้านสุขภาพที่มีเป้าหมายเพื่อการดำรงสุขภาพ การสร้างเสริมสุขภาพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ครอบครัวและชุมชนให้ยั่งยืน ภายใต้แนวคิด “การใช้น้ำใหม่แทนน้ำเก่า”

สาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย ความเป็นมา จุดหมาย สาระและขอบข่ายของหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ของแต่ละชั้นเรียน โครงสร้างเนื้อหาสาระ

ประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 หน่วย 10 ชั่วโมง

ประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 หน่วย 10 ชั่วโมง

ประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 หน่วย 10 ชั่วโมง

แนวทางการนำหน่วยการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติสามารถทำได้ 3 รูปแบบ คือ

1. สอดแทรกเนื้อหาในหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา มาตรฐานที่ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสมรรถภาพ เพื่อสุขภาพ

2. จัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา

3. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมชุมนุม ชมรม หรือกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

ในการจัดการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จ ให้ใช้ควบคู่กับหนังสืออ่านเพิ่มเติม 7 เล่ม คือ

1. ความรู้พื้นฐานโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

2. คู่มือกำจัดโรคพยาธิใบไม้ตับ สำหรับประชาชน

3. ความรู้เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับ สำหรับเด็ก เยาวชนและประชาชน

4. พยาธิใบไม้ตับ โครงการปรับปรุงพฤติกรรม เพื่อป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี จังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์

5. แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อย.น้อยระดับประถมศึกษา ด้านการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี “อีสานแท้กินแต่ปลาสุก”

6. แบบฝึกหัดพัฒนาทักษะระดับประถมศึกษา เรื่องโรคพยาธิที่ติดต่อผ่านดิน โรคติดต่อพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี 5 หนอนพยาธิจอมวายร้าย โครงการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้สำหรับการควบคุมป้องกันโรคหนองพยาธิ โครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

7. เอกสารอ้างอิงเพื่อการเรียนการสอน เรื่องการป้องกันและควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

ทั้งนี้ ยังใช้เป็นกิจกรรมทางสังคมเพื่อรณรงค์ทุกภาคส่วน “บอกลาปลาติบ” เช่น จัดกิจกรรมรณรงค์ร่วมกันระหว่างสถานศึกษา และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งประชาชนในชุมชนต่อไป สำหรับเครื่องมือ/สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ นั้น จะมีรายละเอียดแนบท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ของแต่ละแผนไว้แล้ว เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ต่อไป

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
คำนำ	ข
คำชี้แจง	ค
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทนำ	1
ผังมโนทัศน์	5
หน่วยการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	7
หน่วยที่ 1 รู้โรคปลอดภัย	9
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	16
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 หลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ	21
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัว	27
หน่วยการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	33
หน่วยที่ 1 ปฏิบัติตนดี ชีวิตมีสุข	35
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	41
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 หลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ	46
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การบริโภคที่ถูกสุขลักษณะ	50
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	54
หน่วยการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	59
หน่วยที่ 1 สุขใจ สดใส ไร้ทุกข์ สุขี	61
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	67
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคที่ถูกสุขลักษณะ	72
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การสร้างภูมิคุ้มกันโรคสู่ครอบครัว ชุมชนและสังคม	76
ภาคผนวก	83
ภาคผนวก ก	85
ภาคผนวก ข	114
ผู้เรียบเรียงการจัดทำหน่วยการเรียนรู้	133
คณะทำงานจัดทำหน่วยการเรียนรู้	134

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 สาเหตุการตายของคนไทย	104
ภาพที่ 2 อัตราความชุกโรคพยาธิใบไม้ตับ ประเทศไทย พ.ศ. 2500 -2557	105
ภาพที่ 3 อัตราความชุกโรคพยาธิใบไม้ตับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย 2552	105
ภาพที่ 4 อัตราความชุกโรคพยาธิใบไม้ตับ เขตสุขภาพ ที่ 8 ปี 2556	106
ภาพที่ 5 อัตราความชุกโรคพยาธิใบไม้ตับ เขตสุขภาพ ที่ 8 จำแนกรายกลุ่มอายุปี 2556	106
ภาพที่ 6 อัตราความชุกโรคพยาธิใบไม้ตับ เขตสุขภาพ ที่ 7 ปี 2557	108
ภาพที่ 7 อัตราความชุกโรคพยาธิใบไม้ตับ เขตสุขภาพ ที่ 7 จำแนกรายกลุ่มอายุปี 2558	108
ภาพที่ 8 พยาธิใบไม้ตับตัวเต็มวัย	115
ภาพที่ 9 ผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดี	116
ภาพที่ 10 มะเร็งของท่อน้ำดี	116
ภาพที่ 11 ปลาที่มีพยาธิใบไม้ตับอาศัยอยู่	117
ภาพที่ 12 ไช้พยาธิใบไม้ตับที่ออกมากับอุจจาระผู้ป่วย	118
ภาพที่ 13 พยาธิใบไม้ตับชนิดต่างๆ	118
ภาพที่ 14 มะเร็งของท่อน้ำดี	119
ภาพที่ 15 อาหารที่เสี่ยงต่อพยาธิใบไม้ตับ	120

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ระดับการตรวจพบเชื้อพยาธิใบไม้ตับจำแนกรายหมู่บ้าน	107
ตารางที่ 2 ระดับความรุนแรงของจำนวนไข่พยาธิใบไม้ตับ (n = 3,916)	107
ตารางที่ 3 พฤติกรรมสุขภาพและการป้องกันควบคุมโรคของกลุ่มตัวอย่าง (n = 3,916)	109

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ในกลุ่มโรคมะเร็งที่คนไทยป่วย มะเร็งตับและมะเร็งท่อน้ำดีนับเป็นสาเหตุลำดับต้นๆ มะเร็งตับและท่อน้ำดีของประเทศไทย ในปีพ.ศ. 2556 มีรายงานมะเร็งตับและท่อน้ำดี จำแนกรายจังหวัดรวมทั้งสิ้น 13,258 ราย คิดเป็นอัตราการตาย 22.5 ต่อแสนประชากร (วันละ 36 ราย) นอกจากนั้นพบว่าทั่วประเทศมี 27 จังหวัดที่อัตราการตายสูงกว่า 20 ต่อแสนประชากร โดยพบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 17 จังหวัด ภาคเหนือ 9 จังหวัด ภาคตะวันออก 1 จังหวัด ตามลำดับ ส่วนภาคใต้มี 5 จังหวัดที่อัตราการตายสูงกว่า 10 ต่อแสนประชากร อย่างไรก็ตามเนื่องจากยังมีปัญหาเรื่องการบันทึกข้อมูลของผู้ป่วยที่มารับบริการ ทำให้ยังไม่เห็นขนาดปัญหาได้อย่างแท้จริง คาดประมาณว่าร้อยละ 70 ของรายงานมะเร็งดังกล่าวเป็นมะเร็งท่อน้ำดี ดังนั้นในแต่ละปีจะมีผู้เสียชีวิตจากมะเร็งท่อน้ำดีไม่ต่ำกว่า 20,000 คนแม้จะพบว่าอุบัติการณ์ของมะเร็งท่อน้ำดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือยังคงสูงกว่าภาคกลางและภาคใต้ แต่ก็มีแนวโน้มว่าจะพบในภาคอื่นๆ มากขึ้น อันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายประชากร

ประชาชนเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับ จากการกินอาหารประเภทปลาน้ำจืดเกิดลิ้นขาว (ตระกูลปลาตะเพียน) เม่นปู รังคุด หรือสุกๆ ดิบๆ หรือที่มีตัวอ่อนของพยาธิใบไม้ตับปนเปื้อน และกลุ่มที่เป็นโรคพยาธิใบไม้ตับจะเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะเกิดมะเร็งท่อน้ำดี และมีโอกาสเสียชีวิตได้ ซึ่งขณะนี้ประชาชนในประเทศไทยที่เป็นโรคพยาธิใบไม้ตับมีประมาณ 6 ล้านคนและประชาชนกลุ่มนี้จะพัฒนาเป็นมะเร็งท่อน้ำดีในระยะเวลาประมาณ 20-30 ปีข้างหน้า โดยกรมควบคุมโรครายงานในปี 2552 พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบผู้เป็นพยาธิใบไม้ตับ ร้อยละ 18.6 (โดยในบางพื้นที่สูงถึงร้อยละ 85) ภาคเหนือร้อยละ 10.0 (โดยในบางพื้นที่สูงถึงร้อยละ 46) ภาคกลาง และภาคใต้ พบต่ำกว่าร้อยละ 5 จากรายงานการศึกษาวินิจฉัยพบว่าอัตราการตายจากพยาธิใบไม้ตับในอีสานเหนือมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 22.5 อัตราการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับสูงสุด ร้อยละ 80 เมื่อวิเคราะห์จำแนกรายกลุ่มอายุ พบว่า ทุกกลุ่มอายุ มีอัตราการติดเชื้อมากกว่าร้อยละ 20 จากการสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภคปลาดิบของประชาชนในพื้นที่ ยังพบว่า ประชาชนร้อยละ 49.7 ยังบริโภคส้มตำใส่ปลาร้าดิบ ร้อยละ 43.6 บริโภคปลาจ่อมดิบ ร้อยละ 29.2 บริโภคลาบปลาดิบ ร้อยละ 28.2 บริโภคก้อยปลาดิบ โดยให้เหตุผลว่า อร่อย เคียงชิน กินกันมานานแล้ว และบางส่วนมีความเชื่อว่า เป็นโรคพยาธิใบไม้ตับแล้วไม่เป็นโรคนิยามถ่ายพยาธิก็หายแล้วกินใหม่ได้อีก สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีทั้งสิ้น

การที่จะลดการอัตราการติดเชื้อโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีได้ ควรมุ่งเน้นไปที่การสร้างความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้อง ปลุกฝังทัศนคติที่ดีให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ในเรื่อง การกินปลาสุก ดังนั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการลดปัจจัยเสี่ยงโดยการป้องกันมากขึ้น และปลายทางสุดท้ายอยู่ที่การปรับพฤติกรรมของผู้บริโภคด้วย เพราะในการป้องกันโรคนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆหน่วยงาน หลายๆระดับตั้งแต่ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น ในสถานศึกษาได้แก่ ครู นักเรียน ผู้ปรุงขายอาหารในชุมชน ตั้งแต่การผลิตวัตถุดิบวางขาย การเตรียม การปรุงและเสิร์ฟอาหารในตลาดร้านค้า แผงลอยหรือรถเร่ ฝ่ายสนับสนุนทรัพยากร เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

ดังนั้น สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และศูนย์วิชาการต่างๆ ในเขตสุขภาพที่ 7 และ 8 และมหาวิทยาลัยขอนแก่น เล็งเห็นว่าครูมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ การปลุกฝังทัศนคติที่เหมาะสมสู่การมีพฤติกรรมที่ถูกต้องแก่นักเรียน ผู้ปกครองและผู้ประกอบการในโรงเรียน อันจะนำไปสู่สุขภาพที่ดี สมบูรณ์และแข็งแรง เจริญเติบโตและมีพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการเรียนรู้

อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ชีวิตที่มีคุณภาพในอนาคต จึงได้ร่วมมือกันจัดทำหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ซึ่งมีหลักการและจุดมุ่งหมายดังนี้

หลักการ

1. เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่จัดขึ้นจากสภาพปัญหาของชุมชนสังคม ภายใต้จุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กำหนด
2. เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มุ่งตอบสนองความต้องการของเด็ก เยาวชนและประชาชนโดยรวม ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา(สพป.)และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) ให้มีโอกาสรับการศึกษาเพื่อเป็นการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
3. เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่ตอบสนองการกระจายอำนาจให้สังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน สังคม
4. เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มีลักษณะยืดหยุ่นในด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม
6. เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นให้สถานศึกษา ใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา / กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติม ตามความพร้อมและจุดเน้น และหรือจัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการและแนวโน้มการพัฒนาโรงเรียนชุมชนท้องถิ่นนั้นๆได้ตามศักยภาพ

จุดมุ่งหมาย

หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความตระหนักถึงอันตรายของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี มีความรู้และมีการปฏิบัติที่ไม่เสี่ยงต่อการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ตลอดจนสร้างภูมิคุ้มกันสู่ครอบครัวชุมชนและสังคม จึงกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ตระหนักถึงความสำคัญ เห็นอันตรายที่เกิดจากการเกิดโรค
2. มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขปฏิบัติที่ไม่เสี่ยงต่อการเกิดโรค
4. มีจิตสำนึกในการสร้างภูมิคุ้มกัน มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามสู่ครอบครัว ชุมชนและสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. **ความสามารถในการสื่อสาร** เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษา ถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็น

ประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

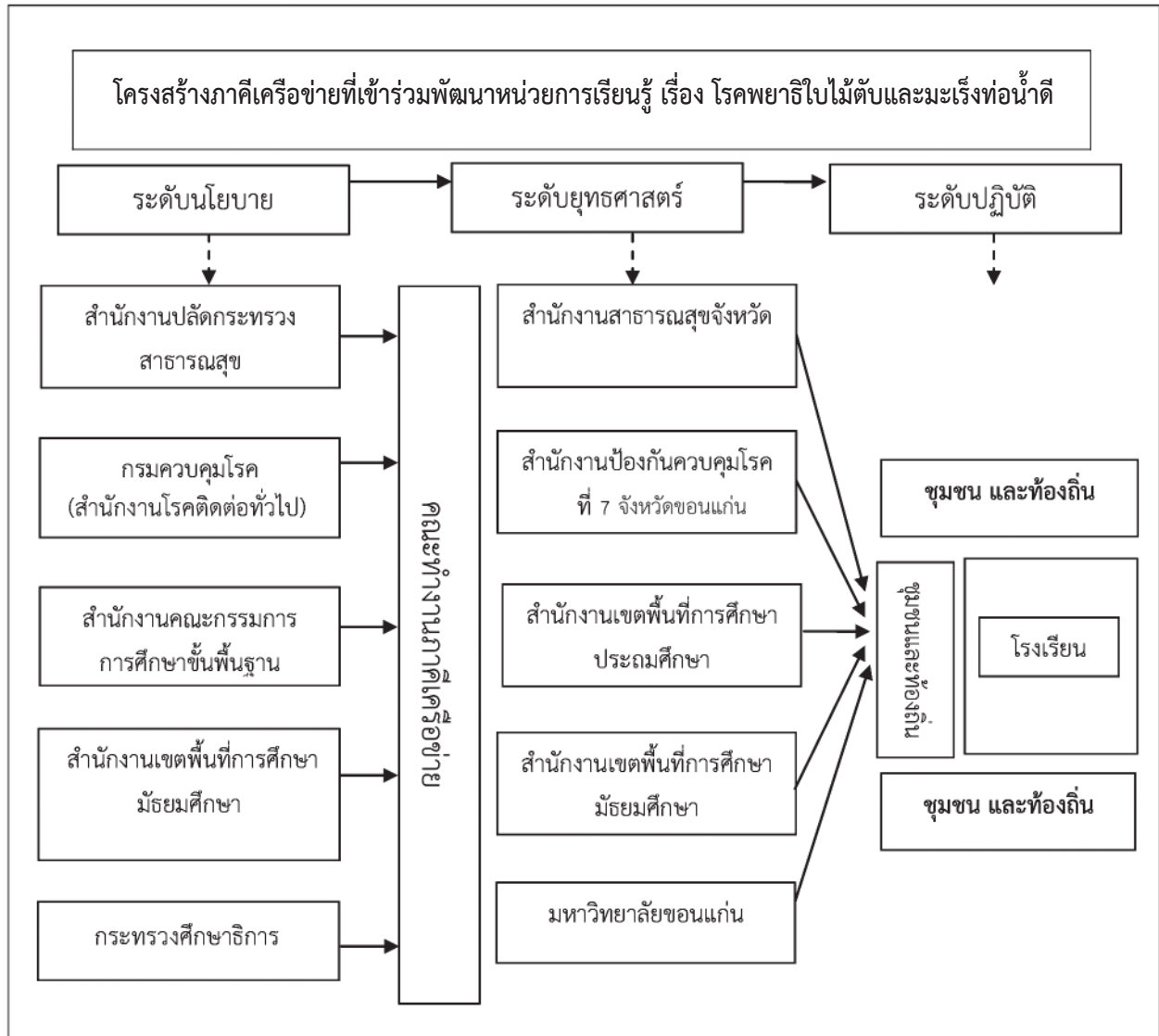
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

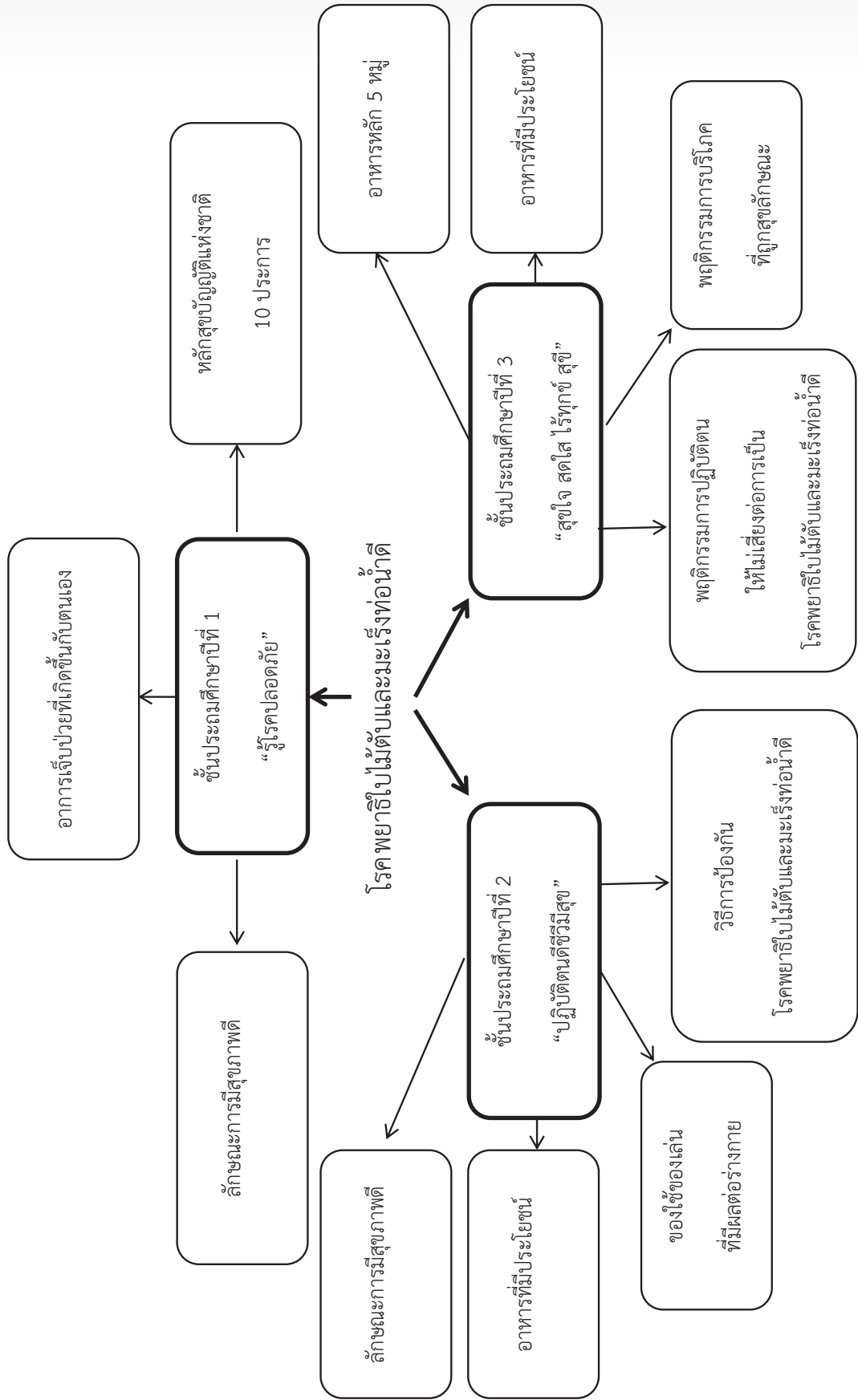
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

โครงสร้างภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

ผังมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

หน่วยการเรียนรู้/
แผนการจัดการเรียนรู้
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

หน่วยการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนรู้

เรื่อง **โรค ปลอดภัย** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เวลา 10 ชั่วโมง

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	ตัวชี้วัดชั้นปี	สาระการเรียนรู้	แผนการจัดการ เรียนรู้ที่/เรื่อง	จำนวน ชั่วโมง
1	โรค ปลอดภัย	พ 4.1 ป.1/2 บอกอาการเจ็บ ป่วยที่เกิดขึ้น กับตนเอง	ลักษณะอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับ ตนเอง	แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับ พยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดี	3
		พ 4.1 ป.1/3 ปฏิบัติตนตามคำ แนะนำเมื่อมี อาการเจ็บป่วย	วิธีปฏิบัติตนเมื่อมีอาการเจ็บป่วย ที่เกิดขึ้น		
		พ 4.1 ป.1/1 ปฏิบัติตนตาม หลักสุขบัญญัติ แห่งชาติตามคำ แนะนำ	การปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติ แห่งชาติ 10 ประการ	แผนการจัด การเรียนรู้ที่ 2 หลักสุขบัญญัติ แห่งชาติ 10 ประการ	3
		พ 4.1 ป.1/2 บอก อาการเจ็บป่วยที่ เกิดขึ้นกับตนเอง	ลักษณะอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับ ตนเอง		
		พ 4.1 ป.1/3 ปฏิบัติตนตามคำ แนะนำเมื่อมี อาการเจ็บป่วย	วิธีปฏิบัติตนเมื่อมีอาการเจ็บป่วยที่ เกิดขึ้น		
		พ 4.1 ป.1/1 ปฏิบัติตนตาม หลักสุขบัญญัติ แห่งชาติตามคำ แนะนำ	การปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติ แห่งชาติ		
รวม				10	

หน่วยการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
หน่วยที่ 1 รู้โรค ปลอดภัย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
เวลาเรียน 10 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัดชั้นปี

1.1 มาตรฐานการเรียนรู้

พ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

1.2 ตัวชี้วัดชั้นปี

พ 4.1 ป.1/1 ปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติตามคำแนะนำ

พ 4.1 ป.1/2 บอกอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับตนเอง

พ 4.1 ป.1/3 ปฏิบัติตนตามคำแนะนำเมื่อมีอาการเจ็บป่วย

2. สาระสำคัญ / ความคิดรวบยอด

บอกลักษณะโรคพยาธิใบไม้ตับ ลักษณะของการมีสุขภาพดี ความสะอาดของสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวช่วยให้เรามีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี จึงควรปฏิบัติตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ เป็นพฤติกรรมที่พึงปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย เพื่อให้มีสุขภาพกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ที่ดีขึ้น อันจะส่งผลให้ร่างกายเจริญเติบโต แข็งแรง พลานามัยดี ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน

3. สาระการเรียนรู้

3.1 ด้านความรู้

3.1.1 ปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในชุมชน

3.1.2 ความเสี่ยงของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3.1.3 วงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3.1.4 อันตรายจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3.1.5 การปฏิบัติตนในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3.1.6 การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3.1.7 สุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

3.1.8 การจัดการสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3.2 ด้านทักษะ/กระบวนการ

3.2.1 ทักษะการสังเกต

3.2.2 ทักษะการสำรวจ

3.2.3 ทักษะการตรวจสอบ

3.2.4 ทักษะการคิดวิเคราะห์

3.3 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

- 3.3.1 มีวินัย
- 3.3.2 มุ่งมั่นในการทำงาน
- 3.3.3 ใฝ่เรียนรู้
- 3.3.4 มีจิตสาธารณะ
- 3.3.5 ซื่อสัตย์สุจริต

4. การวัดและประเมินผล

- 4.1 ประเมินผลรวบยอด (ชิ้นงาน / ภาระงาน)
 สมุดรายงาน เรื่อง รู้โรคปลอดภัยห่างไกลโรคร้าย
- 4.2 ประเมินผลระหว่างเรียน

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ (K) - นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ป้องกันตนเอง ครอบครัว และชุมชนจากการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดี - นักเรียนบอกความหมาย และหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ - นักเรียนบอกการจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้ถูกสุขลักษณะ	- การทำใบงานเรื่องการดูแลผู้ป่วย โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี - การทำใบงานเรื่องปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ - การทำใบงาน Mind Mapping เรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้ถูกสุขลักษณะ	- แบบประเมินใบงาน - แบบประเมินใบงาน - แบบประเมินใบงาน	ผ่านการประเมินคะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป ผ่านการประเมินคะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป ผ่านการประเมินคะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป
ด้านทักษะ/กระบวนการ (P) - นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ - นักเรียนมีทักษะในการคิดสังเคราะห์แบบเชื่อมโยง - นักเรียนปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ - นักเรียนสามารถจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้ถูกสุขลักษณะ	- การสังเกต - การประเมิน	- แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่ม - แบบประเมินการคิดวิเคราะห์	นักเรียนได้คะแนนจากการประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ (คะแนนเต็ม 20 คะแนน) คะแนน 9 – 10 ระดับดีเยี่ยม คะแนน 7 – 8 ระดับดีมาก คะแนน 5 – 6 ระดับผ่าน คะแนน 0 – 4 ระดับปรับปรุง

4.2 ประเมินผลระหว่างเรียน (ต่อ)

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านเจตคติ (A) - วินัย - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีจิตสาธารณะ - ซื่อสัตย์สุจริต	- การสังเกต	- แบบบันทึกการสังเกต	ผ่านการประเมิน ทุกคุณลักษณะอันพึงประสงค์

5. กิจกรรมการเรียนรู้

5.1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี (เวลา 3 ชั่วโมง) ชั่วโมงที่ 1

- นักเรียนทำกิจกรรม Brain Gym ขยับกาย ขยายสมอง จากนั้น ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะพัฒนาการเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้
- ครูและนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปภาพและวิดีโอที่ดูโดยครูตั้งคำถามในประเด็น
 - นักเรียนรู้จักพยาธิไหม
 - นักเรียนคิดว่าพยาธิมีลักษณะอย่างไร
 - ในชุมชนนักเรียนมีบุคคลที่ชอบกินปลาดิบหรือไม่
 - นักเรียนทราบหรือไม่ว่าพยาธิใบไม้ตับนั้นเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- ครูและนักเรียนร่วมกันศึกษารูปภาพและวิดีโอเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับ
- ครูอธิบายความหมายของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- นักเรียนทำใบงาน เรื่อง การดูแลผู้ป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความหมายและการป้องกันดูแลรักษาผู้ป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

ชั่วโมงที่ 2

- นักเรียนดูรูปภาพพยาธิใบไม้ตับ สื่อภาพมีศัพท์ภาษาอังกฤษประกอบ
- ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับลักษณะรูปร่างของพยาธิใบไม้ตับ
- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปลักษณะของพยาธิใบไม้ตับ

ชั่วโมงที่ 3

- ครูเปิดเพลงหมอลำกลอน รณรงค์ลดมะเร็งท่อน้ำดี ให้นักเรียนฟัง
 (ที่มา: <http://www.odpc7.ddc.moph.go.th>) สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น
- นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเพลงที่ฟังในประเด็น
 - นักเรียนทราบหรือไม่ว่าเพลงหมอลำกลอนที่ฟังไปนั้น มีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร
 - เนื้อหาในเพลงหมอลำกลอนเกี่ยวข้องกับใครบ้าง

3. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน
4. ครูและนักเรียนสนทนาเกี่ยวกับโรคมะเร็งท่อน้ำดี พร้อมทั้งที่ครูเสนอภาพประกอบ
5. นักเรียนร่วมกันตอบคำถามจากบัตรภาพมะเร็งท่อน้ำดีที่ครูกำหนดให้
6. ครูอธิบายเชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์ของโรคมะเร็งท่อน้ำดี และโรคพยาธิใบไม้ตับ
7. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความหมายของโรคมะเร็งท่อน้ำดี

5.2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 หลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ (เวลา 3 ชั่วโมง) ชั่วโมงที่ 1

1. นักเรียนทำกิจกรรม Brain Gym ขยับกาย ขยายสมอง จากนั้น ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะพัฒนาการเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้
2. นักเรียนฟังและฝึกร้อง เพลงสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ
3. ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาในประเด็นต่อไปนี้
 - เพลงที่นักเรียนฟังไปสักครู่นี้ มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับอะไร
 - สุขบัญญัติแห่งชาติที่เยาวชนอย่างนักเรียนพึงปฏิบัตินี้มีทั้งหมดกี่ข้อ อะไรบ้าง
4. นักเรียนดูโปสเตอร์หลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ พร้อมอธิบายความหมายและความสำคัญของหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ
5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความหมายของหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ
6. นักเรียนร่วมกันเขียนสรุปความหมายของหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

ชั่วโมงที่ 2

1. ทบทวน ความหมายของหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ
2. อธิบายสรุปความหมายของหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ ให้นักเรียนฟังอีกครั้งหนึ่ง
3. นำเสนอตัวอย่างการปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ให้นักเรียนฟังพร้อมเสนอบัตรภาพการ์ตูนประกอบ
4. นักเรียนร่วมกันสรุปความหมาย และการปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ
5. นักเรียนทำใบงาน เรื่อง ปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

ชั่วโมงที่ 3

1. ทบทวนการปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ
2. นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม จากนั้น เล่นเกม “สนุก สุขสันต์ กับหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ” ให้นักเรียนฟัง ดังนี้
 - ในกล่องจะมีข้อความการปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ และข้อความอื่นๆปะปนอยู่ในกล่อง
 - ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันหาข้อความที่แสดงถึงการปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ ภายในเวลาที่กำหนด
 - เมื่อหมดเวลากลุ่มใดที่หาข้อความเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ ได้มากที่สุด เป็นผู้ชนะ
 - ครูกล่าวชมเชยนักเรียนทุกกลุ่มที่ช่วยกันหาข้อความการปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ และให้นักเรียนทุกกลุ่มปรบมือให้กลุ่มที่ชนะ

3. นักเรียนทุกคนยกตัวอย่างการปฏิบัติตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ คนละ 1 ข้อ
4. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความหมาย และการปฏิบัติตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

5.3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัว (เวลา 4 ชั่วโมง)

ชั่วโมงที่ 1 – 2

1. นักเรียนทำกิจกรรม Brain Gym ขยับกาย ขยายสมอง จากนั้น ครูนำรูปภาพแม่น้ำลำคลองที่เต็มไปด้วยสิ่งปฏิกูล และแม่น้ำลำคลองที่ใสสะอาดให้นักเรียนดู
2. นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมในภาพใดส่งผลดี และมีผลเสียต่อสุขภาพอย่างไร
3. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะพัฒนาการเรียน
4. ครูอธิบายความหมายของสิ่งแวดล้อมให้นักเรียนฟัง
 - สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเราทั้งสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิต รวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น
 - สิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของคน กล่าวคือ ถ้าคนอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความสะอาด ไม่มีเชื้อโรคจะทำให้มีร่างกายแข็งแรงและจิตใจแจ่มใส แต่ถ้าเราอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี มีความสกปรก มีเชื้อโรค ก็จะทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บและขาดความสุขในชีวิต
5. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มตามความเหมาะสม นักเรียนแต่ละกลุ่มวาดภาพสิ่งแวดล้อมที่นักเรียนชอบ และอยากอาศัยอยู่ในกระดาดขาขาวที่ครูแจกให้ พร้อมตกแต่งให้สวยงาม
6. ร่วมกันสรุปความหมาย และความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพและการดำรงชีวิต

ชั่วโมงที่ 3-4

1. นำภาพสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ และไม่ถูกสุขลักษณะให้นักเรียนดู
2. ให้นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นในประเด็น
 - นักเรียนทราบหรือไม่ว่า ภาพที่ดูคือภาพอะไร
 - สองภาพนี้แตกต่างกันอย่างไร
 - นักเรียนคิดว่าสิ่งแวดล้อมแบบใดที่ถูกสุขลักษณะ และสิ่งแวดล้อมแบบใดที่ไม่ถูกสุขลักษณะ อาจก่อให้เกิดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อม และเป็นแหล่งแพร่กระจายของเชื้อโรคได้
3. ครูนำเสนอภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่ถูกสุขลักษณะที่นักเรียนสามารถทำได้พร้อมอธิบายให้นักเรียนฟัง เช่น การขับถ่ายในที่ๆ ถูกสุขลักษณะ คือ สะอาด มีประตูปิดมิดชิด มีการบำบัดหรือกำจัด สิ่งปฏิกูลลงสู่ท่อบำบัดน้ำเสีย
4. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นการจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่ถูกสุขลักษณะโดยครูใช้คำถามประเด็น ดังนี้
 - นักเรียนคิดว่าถ้าในชุมชนของนักเรียนมีแหล่งน้ำที่คนในชุมชนสามารถใช้ในการดำรงชีพตนเองได้ สามารถจับปลามาใช้ทำอาหารได้ แต่คนในชุมชนบางคนขับถ่ายริมแม่น้ำลำคลอง หรือปล่อยของเสียจากอุจจาระสู่แม่น้ำลำคลอง จะเกิดผลอย่างไร
 - นักเรียนคิดว่าคนในชุมชนที่อาศัยแหล่งน้ำแห่งนี้ ในการดำรงชีพจะได้รับเชื้อพยาธิใบไม้ตับได้หรือไม่ อย่างไร
5. นักเรียนร่วมกันสรุปประเด็นการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้วยการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ

6. นักเรียนสำรวจห้องน้ำในอาคารเรียนของนักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนรู้จักการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เพื่อป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
7. ครูสาธิตการดูแลรักษาความสะอาดห้องส้วม ให้สะอาด ถูกสุขลักษณะ และนักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันทำความสะอาดห้องส้วม เพื่อสุขภาวะที่ดีของผู้ใช้ คือ ตัวนักเรียนเอง
8. นักเรียนร่วมกันสรุปการจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้ถูกสุขลักษณะ สามารถช่วยป้องกันการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับ อันเป็นสาเหตุสำคัญที่อาจก่อให้เกิดโรคมะเร็งท่อน้ำดีได้
9. นักเรียนทำใบงาน Mind Mapping เรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้ถูกสุขลักษณะ

6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

- 6.1 ภาพต่างๆ เกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- 6.2 อินเทอร์เน็ต
- 6.3 แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน
- 6.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 6.5 เว็บไซต์ www.livercare.kku.ac.th
- 6.6 หนังสือ ความรู้พื้นฐานโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- 6.7 สื่อความรู้สำหรับเด็ก เยาวชนและประชาชน เรื่องความรู้เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับ
- 6.8 ใบความรู้
- 6.9 รูปภาพแม่น้ำลำคลองที่เต็มไปด้วยสิ่งปฏิกูล และแม่น้ำลำคลองที่ใสสะอาด
- 6.10 กระดาษปรีฟ
- 6.11 สีไม้
- 6.12 ภาพส้วมที่ถูกสุขลักษณะและไม่ถูกสุขลักษณะ
- 6.13 อุปกรณ์การทำความสะอาดห้องน้ำ ห้องส้วม

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

หน่วยที่ 1 โรค ปลอดภัย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

จำนวน 10 ชั่วโมง

จำนวน 3 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดชั้นปี

1.1 มาตรฐานการเรียนรู้

พ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรคและการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

1.2 ตัวชี้วัดชั้นปี

พ 4.1 ป.1/2 บอกอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับตนเอง

พ 4.1 ป.1/3 ปฏิบัติตนตามคำแนะนำเมื่อมีอาการเจ็บป่วย

3. สาระสำคัญ

โรคพยาธิใบไม้ตับมีสาเหตุจากพยาธิใบไม้ตับ ที่มีลักษณะของรูปร่างแบนคล้ายใบมะขาม ตัวบางๆ สีเนื้อใส เกิดจากการรับประทานอาหารประเภทปลาน้ำจืดเกล็ดขาวปรุงดิบหรือสุกๆ ดิบๆ ที่มีตัวอ่อนของพยาธิปนเปื้อน เช่น ปลาสาม ก้อยปลา ปลาบั้ง เมื่อมีพยาธิสะสมมากๆ เป็นเวลานาน ผู้ป่วยจะมีอาการแน่นท้อง ท้องอืด ทำให้เกิดอาการอักเสบของท่อน้ำดี มีไข้ ตัวเหลือง ตาเหลือง ระยะสุดท้ายของโรค ผู้ป่วยจะผอมซีด บวม และอาจเสียชีวิตได้

4. สาระการเรียนรู้

4.1 ปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในชุมชน

4.2 ความเสี่ยงของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

4.3 วงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

4.4 อันตรายจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

4.5 การปฏิบัติตนในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

4.6 การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

5. จุดประสงค์การเรียนรู้

5.1 นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ป้องกันตนเอง ครอบครัว และชุมชนจากการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดี

5.2 นักเรียนมีทักษะในการปฏิบัติดูแลผู้ป่วยเบื้องต้น

5.3 นักเรียนเห็นความสำคัญของปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

6. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1

1. นักเรียนทำกิจกรรม Brain Gym ขยับกาย ขยายสมอง จากนั้น ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะพัฒนาการเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. ครูและนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปภาพและวิดีโอที่ดูโดยครูตั้งคำถามในประเด็น
 - นักเรียนรู้จักพยาธิไหม
 - นักเรียนคิดว่าพยาธิมีลักษณะอย่างไร
 - ในชุมชนนักเรียนมีบุคคลที่ชอบกินปลาดิบหรือไม่
 - นักเรียนทราบหรือไม่ว่าพยาธิใบไม้ตับนั้นเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็ง

ท่อน้ำดี

3. ครูและนักเรียนร่วมกันศึกษารูปภาพและวิดีโอเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับ
4. ครูอธิบายความหมายของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
5. นักเรียนทำใบงาน เรื่อง การดูแลผู้ป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
6. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความหมายและการป้องกันดูแลรักษาผู้ป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

ชั่วโมงที่ 2

1. นักเรียนดูรูปภาพพยาธิใบไม้ตับ สื่อภาพมีศัพท์ภาษาอังกฤษประกอบ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับลักษณะรูปร่างของพยาธิใบไม้ตับ
3. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปลักษณะของพยาธิใบไม้ตับ

ชั่วโมงที่ 3

1. ครูเปิดเพลงหมอลำกลอน รณรงค์ลดมะเร็งท่อน้ำดี ให้นักเรียนฟัง
(ที่มา: <http://www.odpc7.ddc.moph.go.th>) สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น
2. นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเพลงที่ฟังในประเด็น
 - นักเรียนทราบหรือไม่ว่าเพลงหมอลำกลอนที่ฟังไปนั้น มีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร
 - เนื้อหาในเพลงหมอลำกลอนเกี่ยวข้องกับใครบ้าง
3. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน
4. ครูและนักเรียนสนทนาเกี่ยวกับโรคมะเร็งท่อน้ำดี พร้อมทั้งที่ครูเสนอภาพประกอบ
5. นักเรียนร่วมกันตอบคำถามจากบัตรภาพมะเร็งท่อน้ำดีที่ครูกำหนดให้
6. ครูอธิบายเชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์ของโรคมะเร็งท่อน้ำดี และโรคพยาธิใบไม้ตับ
7. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความหมายของโรคมะเร็งท่อน้ำดี

7. สื่อและแหล่งเรียนรู้

- 7.1 ภาพต่างๆ เกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- 7.2 อินเทอร์เน็ต
- 7.3 แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน
- 7.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 7.5 เว็บไซต์ www.livercare.kku.ac.th
- 7.6 หนังสือ ความรู้พื้นฐานโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- 7.7 สื่อความรู้สำหรับเด็ก เยาวชนและประชาชน เรื่องความรู้เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับ
- 7.8 ใบความรู้

8. การวัด/ประเมินผล

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ (K) - นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ ตับ และ มะเร็งท่อน้ำดี ป้องกันตนเอง ครอบครัว และชุมชนจากการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดี	การทำใบงาน เรื่อง การดูแลผู้ป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	แบบประเมินใบงาน	ผ่านการประเมินคะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป
ด้านทักษะ/กระบวนการ (P) - นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ - นักเรียนมีทักษะในการคิดสังเคราะห์แบบเชื่อมโยง	การสังเกต	แบบสังเกตพฤติกรรม	นักเรียนได้คะแนนจากการประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ (คะแนนเต็ม 20คะแนน) คะแนน 9 - 10 ระดับดีเยี่ยม คะแนน 7 - 8 ระดับดีมาก คะแนน 5 - 6 ระดับผ่าน คะแนน 0 - 4 ระดับปรับปรุง
ด้านเจตคติ (A) -วินัย -มุ่งมั่นในการทำงาน -ใฝ่เรียนรู้ -มีจิตสาธารณะ -ซื่อสัตย์สุจริต	การสังเกต	แบบบันทึกการสังเกต	ผ่านการประเมินทุกคุณลักษณะอันพึงประสงค์

9. การบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

สามารถบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

10. กิจกรรมเสนอแนะ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

11. บันทึกผลหลังสอน

.....
.....
.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ)ครูผู้สอน
(.....)

12. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา

.....
.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ)ผู้บริหารสถานศึกษา
(.....)
...../...../.....

ใบงาน
เรื่อง การดูแลผู้ป่วยโรคมะเร็งท่อน้ำดี

คำชี้แจง : ให้นักเรียนจินตนาการ แล้ววาดภาพหมอดูแลผู้ป่วยโรคมะเร็งท่อน้ำดี

ชื่อ-สกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

หน่วยที่ 1 วัณโรค ปลอดภัย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 หลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

จำนวน 10 ชั่วโมง

จำนวน 3 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้

พ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรคและการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

พ 4.1 ป.1/1 ปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติตามคำแนะนำ

พ 4.1 ป.1/2 บอกอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับตนเอง

พ 4.1 ป.1/3 ปฏิบัติตนตามคำแนะนำเมื่อมีอาการเจ็บป่วย

3. สาระสำคัญ

หลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ เป็นข้อกำหนดที่เด็กและเยาวชน ตลอดจนประชาชนทั่วไปพึงปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย เพื่อให้มีสุขภาพดี ทั้งร่างกาย และจิตใจ อันจะส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคม

4. สาระการเรียนรู้

สุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

5. จุดประสงค์การเรียนรู้

5.1 บอกความหมาย และหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการได้

5.2 ปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการได้

6. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1

1. นักเรียนทำกิจกรรม Brain Gym ขยับกาย ขยายสมอง จากนั้น ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะพัฒนาการเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. นักเรียนฟังและฝึกร้อง เพลงสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

3. ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาในประเด็นต่อไปนี้

- เพลงที่นักเรียนฟังไปสักรุ่นนี้ มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับอะไร

- สุขบัญญัติแห่งชาติที่เยาวชนอย่างนักเรียนพึงปฏิบัตินี้มีทั้งหมดกี่ข้อ อะไรบ้าง

4. นักเรียนดูโปสเตอร์หลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ พร้อมอธิบายความหมายและความสำคัญของหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

5. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความหมายของหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

6. นักเรียนร่วมกันเขียนสรุปความหมายของหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

ชั่วโมงที่ 2

1. ทบทวน ความหมายของหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ
2. อธิบายสรุปความหมายของหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ ให้นักเรียนฟังอีกครั้งหนึ่ง
3. นำเสนอตัวอย่างการปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ให้นักเรียนฟังพร้อมเสนอบัตรภาพ การ์ตูนประกอบ
4. นักเรียนร่วมกันสรุปความหมาย และการปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ
5. นักเรียนทำใบงาน เรื่อง ปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

ชั่วโมงที่ 3

1. ทบทวนการปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ
2. นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม จากนั้น เล่นเกม “สนุก สุขสันต์ กับหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ” ให้นักเรียนฟัง ดังนี้
 - ในกล่องจะมีข้อความการปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ และข้อความอื่นๆปะปนอยู่ในกล่อง
 - ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันหาข้อความที่แสดงถึงการปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ ภายในเวลาที่กำหนด
 - เมื่อหมดเวลากลุ่มใดที่หาข้อความเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการได้มากที่สุด เป็นผู้ชนะ
 - ครูกล่าวชมเชยนักเรียนทุกกลุ่มที่ช่วยกันหาข้อความการปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ และให้นักเรียนทุกกลุ่มประบมือให้กลุ่มที่ชนะ
3. นักเรียนทุกคนยกตัวอย่างการปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ คนละ 1 ข้อ
4. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความหมาย และการปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

7. เครื่องมือ/สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

- 7.1 ภาพโปสเตอร์หลักสุขบัญญัติ 10 ประการ
- 7.2 เพลงสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ (<https://www.youtube.com/watch?v=BX6ZEhVmyA>)
- 7.3 ภาพการ์ตูน ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ
- 7.4 กล่องข้อความหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ
- 7.5 ใบงาน เรื่อง ปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

8. การวัด / การประเมินผล

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ (K) -นักเรียนบอกความหมาย และหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ	การทำใบงาน เรื่อง ปฏิบัติ ตนตามหลัก สุขบัญญัติ แห่งชาติ 10 ประการ	แบบประเมิน ใบงาน	ผ่านการประเมิน คะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป
ด้านทักษะ/กระบวนการ (P) - นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ - นักเรียนมีทักษะในการคิด สังเคราะห์แบบเชื่อมโยง - นักเรียนปฏิบัติตนตามหลัก สุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ - นักเรียนสามารถจัดการสิ่งแวดล้อม รอบตัวให้ถูกสุขลักษณะ	- การสังเกต - การประเมิน	- แบบสังเกต พฤติกรรม - แบบประเมินการ คิดวิเคราะห์	นักเรียนได้คะแนนจากการประเมิน ด้านทักษะ/กระบวนการ (คะแนนเต็ม 20 คะแนน) คะแนน 9 – 10 ระดับดีเยี่ยม คะแนน 7 – 8 ระดับดีมาก คะแนน 5 – 6 ระดับผ่าน คะแนน 0 – 4 ระดับปรับปรุง
ด้านเจตคติ (A) - วินัย - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีจิตสาธารณะ - ซื่อสัตย์สุจริต	การสังเกต	แบบบันทึก การสังเกต	ผ่านการประเมิน ทุกคุณลักษณะอันพึงประสงค์

9. การบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

สามารถบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

10. กิจกรรมเสนอแนะ

นำนักเรียนไปศึกษาเรื่องสุขบัญญัติแห่งชาติ จากแหล่งเรียนรู้ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อินเทอร์เน็ต ห้องสมุดโรงเรียน (<http://www.odpc7.ddc.moph.go.th> สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น) เป็นต้น

.....
.....
.....
.....
.....
.....

11. บันทึกผลหลังสอน

.....
.....
.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ)ครูผู้สอน
(.....)

12. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา

.....
.....
.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ)ผู้บริหารสถานศึกษา
(.....)
...../...../.....

ใบงาน

เรื่อง ปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

คำชี้แจง : ให้นักเรียนจับคู่รูปภาพกับข้อความการปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

.....คู่กับ.....คู่กับ.....คู่กับ.....คู่กับ.....คู่กับ.....
.....คู่กับ.....คู่กับ.....คู่กับ.....คู่กับ.....คู่กับ.....

A		<p>1</p> <p>ป้องกันอุบัติเหตุด้วยการไม่ประมาท</p>
B		<p>2</p> <p>ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด</p>
C		<p>3</p> <p>กินอาหารสุก สะอาด ปราศจากสารอันตรายและหลีกเลี่ยงอาหารรสจัด สีฉูดฉาด</p>
D		<p>4</p> <p>รักษาฟันให้แข็งแรงและแปรงฟันทุกวันอย่างถูกต้อง</p>

E

5
ล้างมือให้สะอาด
ก่อนกินอาหารและหลังขับถ่าย

F

6
ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ

G

7
งดบุหรี่ สุรา สารเสพติด
การพนันและการสำส่อนทางเพศ

H

8
สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้อบอุ่น

I

9
ออกกำลังกายสม่ำเสมอและตรวจสุขภาพประจำปี

J

10
มีสำนึกต่อส่วนรวม สร้างสรรค์สังคม

ชื่อ-สกุล..... ชั้น..... เลขที่.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

หน่วยที่ 3 โรค ปลอดภัย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัว

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

จำนวน 10 ชั่วโมง

จำนวน 4 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้

พ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรคและการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

พ 4.1 ป.1/1 ปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติตามคำแนะนำ

3. สาระสำคัญ

ความสะอาดของสิ่งแวดล้อมรอบๆตัวช่วยให้เรามีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดีหากเราอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีจะส่งผลให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ปราศจากโรคภัย ดังนั้นเราจึงควรช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของสิ่งแวดล้อม

4. สาระการเรียนรู้

การจัดการสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

5. จุดประสงค์การเรียนรู้

5.1 นักเรียนบอกการจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้ถูกสุขลักษณะได้

5.2 นักเรียนสามารถจัดสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้ถูกสุขลักษณะได้

6. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1 – 2

1. นักเรียนทำกิจกรรม Brain Gym ขยับกาย ขยายสมอง จากนั้นครูนำรูปภาพแม่น้ำลำคลองที่เต็มไปด้วยสิ่งปฏิกูล และแม่น้ำลำคลองที่ใสสะอาดให้นักเรียนดู

2. นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า สิ่งแวดล้อมในภาพใดส่งผลดี และมีผลเสียต่อสุขภาพอย่างไร

3. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะ พัฒนาการเรียน

4. ครูอธิบายความหมายของสิ่งแวดล้อมให้นักเรียนฟัง

- สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิต รวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น

- สิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของคน กล่าวคือ ถ้าคนอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีมีความสะอาด ไม่มีเชื้อโรคจะทำให้มีร่างกายแข็งแรงและจิตใจแจ่มใส แต่ถ้าเราอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี มีความสกปรก มีเชื้อโรค ก็จะทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บและขาดความสุขในชีวิต

5. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มตามความเหมาะสม นักเรียนแต่ละกลุ่มวาดภาพสิ่งแวดล้อมที่นักเรียนชอบ และอยากอาศัยอยู่ลงในกระดาษรูปที่ครูแจกให้ พร้อมตกแต่งให้สวยงาม

6. ร่วมกันสรุปความหมาย และความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพและการดำรงชีวิต

ชั่วโมงที่ 3-4

1. นำภาพสั้วมที่ถูกสุขลักษณะ และไม่ถูกสุขลักษณะให้นักเรียนดู

2. ให้นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นในประเด็น

- นักเรียนทราบหรือไม่ว่าภาพที่ดูคือภาพอะไร
- สองภาพนี้แตกต่างกันอย่างไร
- นักเรียนคิดว่าสั้วมแบบใดที่ถูกสุขลักษณะ และสั้วมแบบใดที่ไม่ถูกสุขลักษณะ อาจก่อให้เกิดมลภาวะ

ทางสิ่งแวดล้อม และเป็นแหล่งแพร่กระจายของเชื้อโรคได้

3. ครูนำเสนอภาพการจัดการจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่ถูกสุขลักษณะที่นักเรียนสามารถกระทำได้พร้อมอธิบายให้นักเรียนฟัง เช่น การขบถ่ายในที่ๆ ถูกสุขลักษณะ คือ สะอาด มีประตูปิดมิดชิด มีการบำบัดหรือกำจัด สิ่งปฏิกูลลงสู่ท่อบำบัดน้ำเสีย

4. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นการจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่ถูกสุขลักษณะโดยครูใช้คำถามประเด็น ดังนี้

- นักเรียนคิดว่าถ้าในชุมชนของนักเรียนมีแหล่งน้ำที่คนในชุมชนสามารถใช้ในการดำรงชีพตนเองได้ สามารถจับปลามาใช้ทำอาหารได้ แต่คนในชุมชนบางคนขบถ่ายริมแม่น้ำลำคลอง หรือปล่อยของเสียจากอุจจาระสู่แม่น้ำลำคลอง จะเกิดผลอย่างไร

- นักเรียนคิดว่าคนในชุมชนที่อาศัยแหล่งน้ำแห่งนี้ ในการดำรงชีพจะได้รับเชื้อพยาธิใบไม้ตับได้หรือไม่อย่างไร

5. นักเรียนร่วมกันสรุปประเด็นการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีด้วยการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ

6. นักเรียนสำรวจห้องน้ำในอาคารเรียนของนักเรียน ทั้งนี้ เพื่อให้นักเรียนรู้จักการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เพื่อป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

7. ครูสาธิตการดูแลรักษาความสะอาดห้องส้วม ให้สะอาด ถูกสุขลักษณะ และนักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันทำความสะอาดห้องส้วม เพื่อสุขภาวะที่ดีของผู้ใช้ คือ ตัวนักเรียนเอง

8. นักเรียนร่วมกันสรุปการจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้ถูกสุขลักษณะ สามารถช่วยป้องกันการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับ อันเป็นสาเหตุสำคัญที่อาจก่อให้เกิดโรคมะเร็งท่อน้ำดีได้

9. นักเรียนทำใบงาน Mind Mapping เรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้ถูกสุขลักษณะ

10. นักเรียนทำชิ้นงาน/ภาระงาน รวบรวม สมุดรายงาน เรื่อง รู้โรคปลอดภัยห่างไกลโรคร้าย

7. เครื่องมือ/สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

7.1 รูปภาพแม่น้ำลำคลองที่เต็มไปด้วยสิ่งปฏิกูล และแม่น้ำลำคลองที่ใสสะอาด

7.2 กระดาษปรีฟ

7.3 สีไม้

7.4 ภาพสั้วมที่ถูกสุขลักษณะและไม่ถูกสุขลักษณะ

7.5 อุปกรณ์การทำความสะอาดห้องน้ำ ห้องส้วม

8. การวัด / การประเมินผล

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ (K) นักเรียนบอกการจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้ถูกสุขลักษณะ	การทำใบงาน Mind Mapping เรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้ถูกสุขลักษณะ	แบบประเมิน ใบงาน	ผ่านการประเมิน คะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป
ด้านทักษะ/กระบวนการ (P) - นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ - นักเรียนมีทักษะในการคิดสังเคราะห์แบบเชื่อมโยง	การสังเกต	แบบสังเกต พฤติกรรม	นักเรียนได้คะแนนจากการประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ (คะแนนเต็ม 20คะแนน) คะแนน 9 - 10 ระดับดีเยี่ยม คะแนน 7 - 8 ระดับดีมาก คะแนน 5 - 6 ระดับผ่าน คะแนน 0 - 4 ระดับปรับปรุง
ด้านเจตคติ (A) - วินัย - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีจิตสาธารณะ - ซื่อสัตย์สุจริต	การสังเกต	แบบบันทึก การสังเกต	ผ่านการประเมิน ทุกคุณลักษณะอันพึงประสงค์

9. การบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

สามารถบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

10. กิจกรรมเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. บันทึกผลหลังสอน

.....
.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ)ครูผู้สอน
(.....)

12. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา

.....
.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ)ผู้บริหารสถานศึกษา
(.....)
...../...../.....

ใบงาน

Mind Mapping เรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้ถูกสุขลักษณะ

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำ Mind Mapping เรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้ถูกสุขลักษณะ

ชื่อ-สกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

ชิ้นงาน/ภาระงาน รวบรวม สมุดรายงาน เรื่อง รู้โรคปลอดภัยห่างไกลโรคร้าย

รายงาน

เรื่อง รู้โรคปลอดภัยห่างไกลโรคร้าย

เสนอ

คุณครู.....

จัดทำโดย

ชื่อ.....

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา

.....

ระดับชั้น..... ปีการศึกษา.....

หน่วยการเรียนรู้/
แผนการจัดการเรียนรู้
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

หน่วยการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนรู้

เรื่อง ปฏิบัติตนดี ชีวิตมีสุข ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เวลา 10 ชั่วโมง

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	ตัวชี้วัดชั้นปี	สาระการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียน รู้ที่/เรื่อง	จำนวน ชั่วโมง
1	ปฏิบัติตนดี ชีวิตมีสุข	พ 4.1 ป.2/4 อธิบายอาการและ วิธีป้องกันการเจ็บ ป่วยการบาดเจ็บ ที่อาจเกิดขึ้น	อาการและวิธีการป้องกัน การเจ็บป่วยโรคพยาธิใบไม้ ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 1 โรคพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดี	3
		พ 4.1 ป.2/1 บอกลักษณะของ การมีสุขภาพดี	ลักษณะของการมีสุขภาพดี - ร่างกายแข็งแรง - จิตใจร่าเริงแจ่มใส - มีความสุข - มีความปลอดภัย	แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 2 หลักสุขบัญญัติ แห่งชาติ 10 ประการ	2
		พ 4.1 ป.2/2 เลือกกินอาหาร ที่มีประโยชน์	เลือกกินอาหารที่มีประโยชน์ ไม่เสี่ยงต่อการเป็นโรคพยาธิ ใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 3 การบริโภค ที่ถูกสุขลักษณะ	2
		พ 4.1 ป.2/3 ระบุของใช้และ ของเล่นที่มีผลเสีย ต่อสุขภาพ	ของใช้และของเล่นที่มีผลเสีย ต่อสุขภาพ ที่เสี่ยงต่อการเป็นโรคพยาธิ ใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 4 สิ่งแวดล้อมที่เอื้อ ต่อการป้องกันโรค พยาธิใบไม้ตับและ มะเร็งท่อน้ำดี	3
รวม					10

หน่วยการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
หน่วยที่ 1 ปฏิบัติตนดี ชีวิตมีสุข

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
เวลาเรียน 10 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัดชั้นปี

1.1 มาตรฐานการเรียนรู้

พ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

1.2 ตัวชี้วัดชั้นปี

พ 4.1 ป.2/1 บอกลักษณะของการมีสุขภาพดี

พ 4.1 ป.2/2 เลือกกินอาหารที่มีประโยชน์

พ 4.1 ป.2/3 ระบุของใช้และของเล่นที่มีผลเสียต่อสุขภาพ

พ 4.1 ป.2/4 อธิบายวิธีการและวิธีป้องกันการเจ็บป่วย การบาดเจ็บที่อาจจะเกิดขึ้น

2. สาระสำคัญ / ความคิดรวบยอด

ความสามารถในการอธิบายอาการและวิธีการป้องกันการเจ็บป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีที่ส่งเสริมให้เรามีสุขภาพดี เลือกกินอาหารที่มีประโยชน์ ตลอดจนสามารถใช้สิ่งของที่ไม่ส่งผลเสียต่อสุขภาพอันเสี่ยงต่อการเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3. สาระการเรียนรู้

3.1 ด้านความรู้

3.1.1 ลักษณะการมีสุขภาพดี

3.1.2 อาหารที่ไม่มีความเสี่ยงของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3.1.3 วงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3.1.4 ของใช้และของเล่นที่เสี่ยงต่อการเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3.1.5 การปฏิบัติตนในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3.1.6 การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3.1.7 สุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

3.2 ด้านทักษะ/กระบวนการ

3.2.1 ทักษะการสังเกต

3.2.2 ทักษะการสำรวจ

3.2.3 ทักษะการตรวจสอบ

3.2.4 ทักษะการคิดวิเคราะห์

3.3 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.3.1 มีวินัย

3.3.2 มุ่งมั่นในการทำงาน

3.3.3 ใฝ่เรียนรู้

3.3.4 มีจิตสาธารณะ

3.3.5 ซื่อสัตย์สุจริต

4. การวัดและประเมินผล

4.1 ประเมินผลรวบยอด (ชิ้นงาน / ภาระงาน)

สมุดรายงาน เรื่อง สุขบัญญัติปฏิบัติตนดีซึ่มีสุข

4.2 ประเมินผลระหว่างเรียน

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
<p>ด้านความรู้ (K)</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี - นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี - นักเรียนบอกรายการอาหารที่ไม่มีความเสี่ยงของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี - นักเรียนจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี 	<ul style="list-style-type: none"> - การทำใบงาน เรื่อง ถูกผิด คิดได้ ท่างไกลโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี - การทำใบงาน เรื่อง วงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี - การทำใบงาน เรื่อง นักสืบพาข้าว - การทำใบงาน เรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบประเมินใบงาน - แบบประเมินใบงาน - แบบประเมินใบงาน - แบบประเมินใบงาน 	<p>ผ่านการประเมิน คะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป</p> <p>ผ่านการประเมิน คะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป</p> <p>ผ่านการประเมิน คะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป</p> <p>ผ่านการประเมิน คะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป</p>
<p>ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ - นักเรียนมีทักษะในการคิดสังเคราะห์แบบเชื่อมโยง 	<ul style="list-style-type: none"> - การสังเกต - การประเมิน 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบสังเกตพฤติกรรม - แบบประเมินการคิดวิเคราะห์ 	<p>นักเรียนได้ คะแนนจากการประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)</p> <p>คะแนน 9 – 10 ระดับดีเยี่ยม</p> <p>คะแนน 7 – 8 ระดับดีมาก</p> <p>คะแนน 5 – 6 ระดับผ่าน</p> <p>คะแนน 0 – 4 ระดับปรับปรุง</p>

4.2 ประเมินผลระหว่างเรียน (ต่อ)

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านเจตคติ (A) - วินัย - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีจิตสาธารณะ - ซื่อสัตย์สุจริต	- การสังเกต	- แบบบันทึก การสังเกต	ผ่านการประเมิน ทุกคุณลักษณะอันพึงประสงค์

5. กิจกรรมการเรียนรู้

5.1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี (เวลา 3 ชั่วโมง) ชั่วโมงที่ 1

1. นักเรียนทำกิจกรรม Brain Gym ขยับกาย ขยายสมอง จากนั้น ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะพัฒนาการเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม

3. นักเรียนแต่ละกลุ่มทำใบงาน เรื่อง รู้วิธีหนีไกลโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

ชั่วโมงที่ 2

1. นักเรียนดูรูปภาพพยาธิใบไม้ตับ สื่อภาพมีศัพท์ภาษาอังกฤษประกอบ

2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับวิธีหนีไกลโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3. นักเรียนร่วมกันสรุปการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

ชั่วโมงที่ 3

1. ครูเปิดเพลงหมอลำกลอน รณรงค์ลดมะเร็งท่อน้ำดี ให้นักเรียนฟัง

(ที่มา: <http://www.odpc7.ddc.moph.go.th>) สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น

2. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปปัญหาและอันตรายที่เกิดจากการป่วยเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี (ที่มา: <http://www.odpc7.ddc.moph.go.th>) สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น

3. นักเรียนจัดป้ายนิเทศ ใบงาน เรื่อง รู้วิธีหนีไกลโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

5.2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 หลักระบบสุขภาพแห่งชาติ 10 ประการ (เวลา 2 ชั่วโมง) ชั่วโมงที่ 1-2

1. นักเรียนสนทนาเรื่องการดูแลสุขภาพสุขภาพของนักเรียน

2. นักเรียนร้องเพลง สุขบัญญัติ 10 ประการ (วีดิทัศน์เพลงสุขบัญญัติ 10 ประการทำนองสาวหมอลำซึ่ง

web link : www.youtube.com/watch?v=La3ZWpSylT8)

3. ให้นักเรียนแสดงกิจกรรมเข้าจังหวะเพลง สุขบัญญัติ 10 ประการ อย่างอิสระ

4. นักเรียนศึกษาสืบค้นความรู้ เรื่อง วงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

5. นักเรียนทำใบงาน เรื่อง วงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

5.3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การบริโภคที่ถูกสุขลักษณะ (เวลา 2 ชั่วโมง)

ชั่วโมงที่ 1 – 2

1. นักเรียนทำกิจกรรม Brain Gym ขยับกาย ขยายสมอง
2. สนทนาถึงพฤติกรรมรับประทานอาหารของนักเรียน
3. นำเสนอภาพผู้ป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับ มะเร็งท่อน้ำดีและภาพพยาธิใบไม้ตับ
4. นักเรียนอภิปรายพฤติกรรมกินอาหาร รายการอาหาร ที่ผู้ป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับ มะเร็งท่อน้ำดี

ชอบรับประทานบ่อยๆ

5. นักเรียนบอกรายการอาหารที่ไม่มีความเสี่ยงของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
6. นักเรียนทำใบงาน เรื่อง นักสืบพาข้าว
7. นักเรียนนำเสนอผลงาน ใบงาน เรื่อง นักสืบพาข้าว
8. อภิปราย ซักถาม และแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เรื่อง พฤติกรรมการบริโภคที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ
9. ร่วมกันสรุปองค์ความรู้การบริโภคที่ถูกสุขลักษณะ

5.4 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี (เวลา 3 ชั่วโมง)

ชั่วโมงที่ 1

1. นักเรียนทำกิจกรรม Brain Gym ขยับกาย ขยายสมอง จากนั้นร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับพฤติกรรมในชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อมที่เสี่ยงต่อโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
2. ครูจัดหาภาพ สภาพสิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมที่เสี่ยงการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีและสนทนาเกี่ยวกับภาพ และสอดแทรกศัพท์ภาษาอังกฤษประกอบสื่อภาพ
3. นักเรียนร่วมกันสนทนา อภิปราย ซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมในชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อมที่เสี่ยงต่อโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
4. นักเรียนร่วมกันสรุปพฤติกรรมในชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อมที่เสี่ยงต่อโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
5. นักเรียนทำใบงาน เรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน

ชั่วโมงที่ 2

1. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตามจำนวนความเหมาะสม จากนั้นให้นักเรียนลงพื้นที่สำรวจสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและบันทึกผลการสำรวจ
2. นักเรียนผู้แทนกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน
3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย สรุป พร้อมบันทึกองค์ความรู้ที่ได้รับจากการเรียน

ชั่วโมงที่ 3

1. นักเรียนทำชิ้นงาน/ภาระงาน รวบรวม สมุดรายงาน เรื่อง สุขบัญญัติปฏิบัติตนดีชีวิที่มีสุข
2. นักเรียนนำเสนอองค์ความรู้แบบสรุปด้วยวาจาจากสมุดรายงาน เรื่อง สุขบัญญัติปฏิบัติตนดีชีวิที่มีสุข
3. ครูประเมินผล สมุดรายงาน เรื่อง สุขบัญญัติปฏิบัติตนดีชีวิที่มีสุข

6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

- 6.1 ภาพต่างๆ เกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- 6.2 อินเทอร์เน็ต
- 6.3 แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน
- 6.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 6.5 เว็บไซต์ www.livercare.kku.ac.th
- 6.6 หนังสือ ความรู้พื้นฐาน เกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- 6.7 สื่อความรู้สำหรับเด็ก เยาวชนและประชาชน เรื่อง ความรู้เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับ
- 6.8 ใบความรู้เกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

หน่วยที่ 1 ปฏิบัติตนดี ชีวีมีสุข

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

จำนวน 10 ชั่วโมง

จำนวน 3 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้

พ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรคและการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

พ 4.1 ป.2/3 ระบุของใช้และของเล่นที่มีผลเสียต่อสุขภาพ

พ 4.1 ป.2/4 อธิบายวิธีการและวิธีป้องกันการเจ็บป่วย การบาดเจ็บที่อาจจะเกิดขึ้น

3. สาระสำคัญ

โรคพยาธิใบไม้ตับมีสาเหตุจากพยาธิใบไม้ตับ มีรูปร่างแบนคล้ายใบมะขาม ตัวบางๆ สีเนื้อใส เกิดจากการรับประทานอาหารประเภทปลาน้ำจืดเกล็ดขาวปรุงดิบหรือสุก ๆ ดิบ ๆ ที่มีตัวอ่อนของพยาธิปนเปื้อนเช่นปลาสาม ก้อยปลาปลาปิ้ง เมื่อมีพยาธิสะสมมากๆ เป็นเวลานานจะมีอาการจะมีอาการแน่นท้อง จะมีอาการอักเสบของท่อน้ำดี มีไข้ ตัวเหลืองตาเหลือง ระยะสุดท้ายของโรคผู้ป่วยจะผอมซีด บวม และอาจเสียชีวิตได้

4. สาระการเรียนรู้

4.1 ปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในชุมชน

4.2 ความเสี่ยงของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

4.3 วงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

4.4 อันตรายจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

4.5 การปฏิบัติตนในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

4.6 การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

5. จุดประสงค์การเรียนรู้

5.1 นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ป้องกันตนเอง ครอบครัว และชุมชนจากการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดี

5.2 บอกตัวอย่างของใช้และของเล่นที่มีผลเสียต่อสุขภาพ

5.3 นักเรียนมีทักษะในการปฏิบัติดูแลผู้ป่วยเบื้องต้น

5.4 นักเรียนเห็นความสำคัญของปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

6. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1

1. นักเรียนทำกิจกรรม Brain Gym ขยับกาย ขยายสมอง จากนั้น ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะพัฒนาการเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสมทำใบงาน เรื่อง รู้วิธีหนีไกลโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

ชั่วโมงที่ 2

1. นักเรียนดูรูปภาพพยาธิใบไม้ตับ สื่อภาพมีศัพท์ภาษาอังกฤษประกอบ
2. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับวิธีหนีไกลโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ตลอดจนสามารถบอกตัวอย่างของใช้และของเล่นที่มีผลเสียต่อสุขภาพ
3. นักเรียนร่วมกันสรุปการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

ชั่วโมงที่ 3

1. ครูเปิดเพลงหมอลำกลอน รณรงค์ลดมะเร็งท่อน้ำดี ให้นักเรียนฟัง
 (ที่มา: <http://www.odpc7.ddc.moph.go.th>) สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น
2. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปปัญหาและอันตรายที่เกิดจากการป่วยเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี (ที่มา: <http://www.odpc7.ddc.moph.go.th>) สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น
3. นักเรียนจัดป้ายนิเทศ ใบงาน เรื่อง วิธีหนีไกลโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

7. สื่อและแหล่งเรียนรู้

- 7.1 ภาพต่างๆ เกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- 7.2 อินเทอร์เน็ต
- 7.3 แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน
- 7.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 7.5 เว็บไซต์ www.livercare.kku.ac.th
- 7.6 หนังสือ ความรู้พื้นฐาน เกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- 7.7 สื่อความรู้สำหรับเด็ก เยาวชนและประชาชน เรื่อง ความรู้เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับ
- 7.8 ใบความรู้เกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

8. การวัด/ประเมินผล

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ (K) นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	การทำใบงานเรื่อง ถูกผิด คิดได้ห่างไกลโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	แบบประเมินใบงาน	ผ่านการประเมินคะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป

8. การวัด/ประเมินผล (ต่อ)

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านทักษะ/กระบวนการ (P) - นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ - นักเรียนมีทักษะในการคิดสังเคราะห์แบบเชื่อมโยง	- การสังเกต - การประเมิน	- แบบสังเกตพฤติกรรม - แบบประเมินการคิด วิเคราะห์	นักเรียนได้คะแนนจากการประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ (คะแนนเต็ม 20 คะแนน) คะแนน 9 – 10 ระดับดีเยี่ยม คะแนน 7 – 8 ระดับดีมาก คะแนน 5 – 6 ระดับผ่าน คะแนน 0 – 4 ระดับปรับปรุง
ด้านเจตคติ (A) - วินัย - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีจิตสาธารณะ - ซื่อสัตย์สุจริต	การสังเกต	แบบบันทึกการสังเกต	ผ่านการประเมินทุกคุณลักษณะอันพึงประสงค์

9. การบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

สามารถบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

10. กิจกรรมเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. บันทึกผลหลังสอน

.....
.....
.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ)ครูผู้สอน
(.....)

12. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา

.....
.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ)ผู้บริหารสถานศึกษา
(.....)
...../...../.....

ใบงาน

เรื่อง ถูกพิศคิดได้ห่างไกลโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ หลังข้อความที่ถูกและทำเครื่องหมาย X หลังข้อความที่ผิด

ข้อความ	เครื่องหมาย
1. โรคพยาธิใบไม้ตับสามารถติดต่อกันได้โดยผ่านทางน้ำมูก น้ำลาย และการสัมผัส	
2. การรับประทานยาถ่ายพยาธิบ่อยๆ สามารถป้องกันโรคมะเร็งท่อน้ำดีได้	
3. มะเร็งท่อน้ำดีถ้าเป็นแล้วไม่สามารถรักษาให้หาย	
4. การรับประทานก้อยปลาถ้าจะให้ปลอดภัยจากพยาธิใบไม้ตับต้องใส่มะนาวมากๆ	
5. พบผู้ป่วยโรคมะเร็งท่อน้ำดีมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
6. รับประทานอาหารปรุงสุกๆ ดิบๆ จะไม่เป็นโรคพยาธิใบไม้ตับ	
7. การรับประทานก้อยปลาใส่เม็ดแดงจะไม่มีพยาธิเพราะเม็ดจะไปกินไข่พยาธิ	
8. การขับถ่ายอุจจาระลงแม่น้ำลำคลองเป็นสาเหตุการระบาดของโรคพยาธิใบไม้ตับ	
9. ปลาเกล็ดสีขาวเป็นพาหะของพยาธิใบไม้ตับ	
10. โรคมะเร็งท่อน้ำดีมีสาเหตุเกิดจากพยาธิใบไม้ตับเป็นส่วนใหญ่	

ชื่อ-สกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

หน่วยที่ 1 ปฏิบัติตนดี ชีวีมีสุข

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 หลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

เวลา 10 ชั่วโมง

เวลา 2 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้

พ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรคและการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

พ 4.1 ป.2/1 บอกลักษณะของการมีสุขภาพดี

3. สาระสำคัญ

การปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ เป็นพฤติกรรมที่พึงปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย เพื่อให้มีสุขภาพกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้คนเรามีร่างกายเจริญเติบโต แข็งแรง ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน โดยเลือกบริโภคอาหารปรุงจากปลาน้ำจืดเกล็ดขาวที่ถูกสุขลักษณะ ทำให้ปลอดภัยจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

4. สาระการเรียนรู้

ลักษณะของการมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง จิตใจร่าเริงแจ่มใส มีความสุข และมีความปลอดภัย จากการปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

5. จุดประสงค์การเรียนรู้

นักเรียนสามารถดูแลสุขภาพตนเอง ตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ ได้

6. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1-2

1. นักเรียนสนทนา เรื่อง การดูแลสุขภาพของนักเรียน
2. นักเรียนร้องเพลง สุขบัญญัติ 10 ประการ ตามวีดิทัศน์เพลงสุขบัญญัติ 10 ประการ ทำนองสาวหมอลำซึ่ง (web link : www.youtube.com/watch?v=La3ZWpSylT8)
3. นักเรียนแสดงกิจกรรมเข้าจังหวะเพลง สุขบัญญัติ 10 ประการ อย่างอิสระ
4. นักเรียนศึกษาสืบค้นความรู้ เรื่อง วงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี และศึกษาศัพท์ภาษาอังกฤษที่สำคัญและเกี่ยวข้อง
5. นักเรียนทำใบงาน เรื่อง วงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี แล้วนำความรู้มาเชื่อมโยงกับการดูแลสุขภาพตนเองตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

7. สื่อและแหล่งเรียนรู้

- 7.1 เนื้อเพลงลำซิ่งสุขบัญญัติ 10 ประการ
- 7.2 อินเทอร์เน็ต / เครื่องฉายวิดีโอทัศน์
- 7.3 แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน
- 7.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 7.5 เว็บไซต์ www.livercare.kku.ac.th
- 7.6 หนังสือ ความรู้พื้นฐาน เกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- 7.7 สื่อความรู้สำหรับเด็ก เยาวชนและประชาชน เรื่อง ความรู้เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับ
- 7.8 ใบความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

8. การวัด/ประเมินผล

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ (K) นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	การทำใบงาน เรื่อง วงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	แบบประเมินใบงาน	ผ่านการประเมินคะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป
ด้านทักษะ/กระบวนการ (P) - นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ - นักเรียนมีทักษะในการคิดสังเคราะห์แบบเชื่อมโยง	- การสังเกต - การประเมิน	- แบบสังเกตพฤติกรรม - แบบประเมินการคิดวิเคราะห์	นักเรียนได้คะแนนจากการประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ (คะแนนเต็ม 20 คะแนน) คะแนน 9 – 10 ระดับดีเยี่ยม คะแนน 7 – 8 ระดับดีมาก คะแนน 5 – 6 ระดับผ่าน คะแนน 0 – 4 ระดับปรับปรุง
ด้านเจตคติ (A) - วินัย - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีจิตสาธารณะ - ซื่อสัตย์สุจริต	การสังเกต	แบบบันทึกการสังเกต	ผ่านการประเมินทุกคุณลักษณะอันพึงประสงค์

9. การบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

สามารถบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

10. กิจกรรมเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

11. บันทึกผลหลังสอน

.....

.....

.....

.....

.....

(ลงชื่อ)ครูผู้สอน
(.....)

12. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา

.....

.....

.....

.....

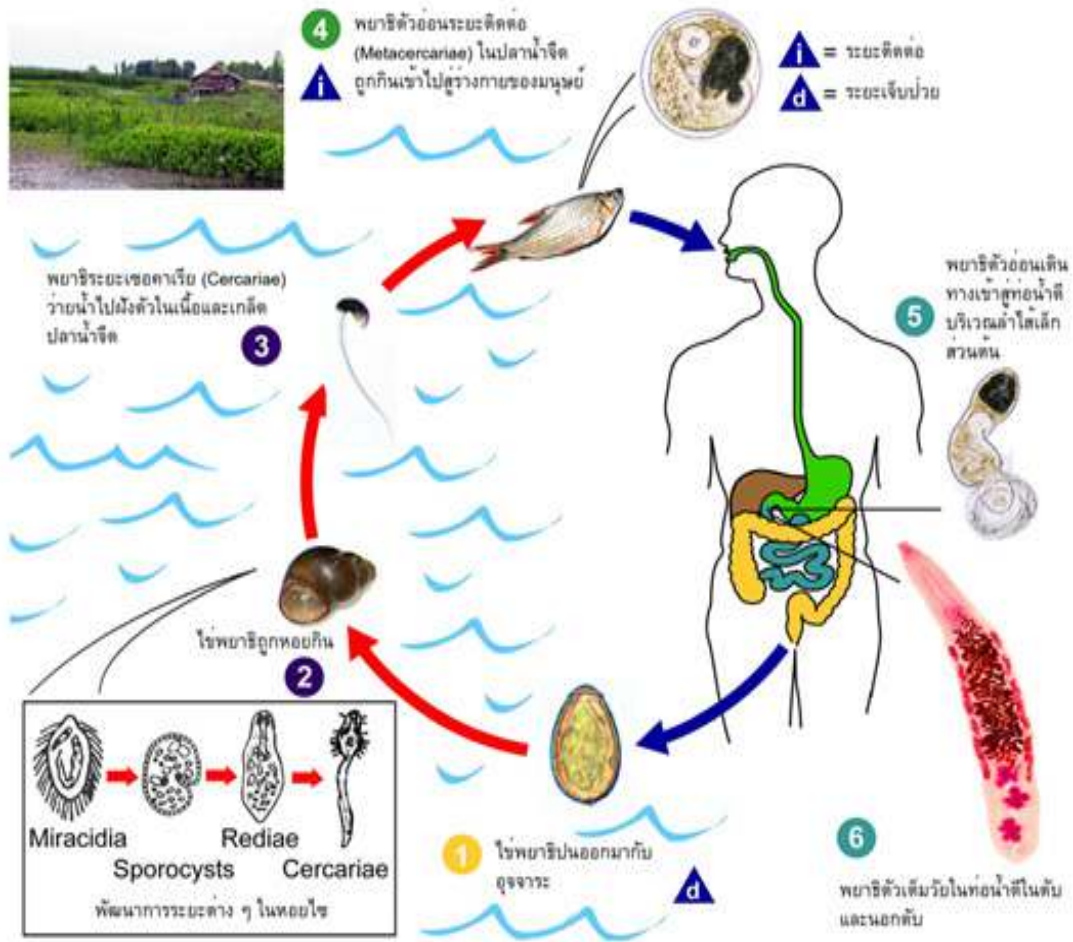
.....

(ลงชื่อ)ผู้บริหารสถานศึกษา
(.....)
...../...../.....

ใบงาน

เรื่อง วงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

คำชี้แจง : ให้นักเรียนดูภาพวงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี แล้วตอบคำถาม

1. ไช้พยาธิใบไม้ตับมีมากับสิ่งใดบ้าง ตอบ.....
2. พยาธิใบไม้ตับอาศัยอยู่ในหอยอะไร ตอบ.....
3. พยาธิใบไม้ตับจะอยู่ส่วนใดของปลาน้ำจืด ตอบ.....
4. ตัวอ่อนพยาธิใบไม้ตับจะอาศัยอยู่ส่วนใดของคน ตอบ.....
5. หลักสุขบัญญัติแห่งชาติ ประการใด สอดคล้องกับการตัดวงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
ตอบ.....

ชื่อ-สกุล..... ชั้น..... เลขที่.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

หน่วยที่ 1 ปฏิบัติตนดี ซีวีมีสุข

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การบริโภคที่ถูกสุขลักษณะ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

เวลา 10 ชั่วโมง

เวลา 2 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้

พ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรคและการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

พ 4.1 ป.2/2 เลือกกินอาหารที่มีประโยชน์

3. สาระสำคัญ

การปฏิบัติตนในการบริโภคอาหารให้ถูกสุขลักษณะโดยเลือกบริโภคอาหารปรุงจากปลาน้ำจืดเกิดขบวนการที่ปรุงสุก ถูกสุขลักษณะ ทำให้ปลอดภัยจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

4. สาระการเรียนรู้

การบริโภคอาหารอย่างถูกสุขลักษณะ

5. จุดประสงค์การเรียนรู้

บริโภคอาหารที่ถูกสุขลักษณะได้อย่างเหมาะสม

6. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1 – 2

1. นักเรียนทำกิจกรรม Brain Gym ขยับกาย ขยายสมอง
2. สนทนาถึงพฤติกรรมมารับประทานอาหารของนักเรียน
3. นำเสนอภาพผู้ป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับ มะเร็งท่อน้ำดีและภาพพยาธิใบไม้ตับ
4. นักเรียนอภิปรายพฤติกรรมกินอาหาร รายการอาหาร ที่ผู้ป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับ มะเร็งท่อน้ำดี

ขอรับประทานบ่อยๆ

5. นักเรียนบอกรายการอาหารที่ไม่มีความเสี่ยงของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
6. นักเรียนทำใบงาน เรื่อง นักสืบพาข้าว
7. นักเรียนนำเสนอผลงาน ใบงาน เรื่อง นักสืบพาข้าว
8. อภิปราย ชักถาม และแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เรื่อง พฤติกรรมบริโภคที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ
9. ร่วมกันสรุปองค์ความรู้การบริโภคที่ถูกสุขลักษณะ

7. สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. ภาพต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
2. Website สืบค้น เมนูรายการอาหารที่ทำจากปลาน้ำจืด
3. แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน

8. การวัด/ประเมินผล

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ (K) นักเรียนบอกรายการอาหารที่ไม่มีความเสี่ยงของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	การทำใบงานเรื่อง นักสืบพาข้าว	แบบประเมิน ใบงาน	ผ่านการประเมิน คะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป
ด้านทักษะ/กระบวนการ (P) - นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ - นักเรียนมีทักษะในการคิดสังเคราะห์แบบเชื่อมโยง	- การสังเกต - การประเมิน	- แบบสังเกตพฤติกรรม - แบบประเมินการคิดวิเคราะห์	นักเรียนได้คะแนนจากการประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ (คะแนนเต็ม 20 คะแนน) คะแนน 9 – 10 ระดับดีเยี่ยม คะแนน 7 – 8 ระดับดีมาก คะแนน 5 – 6 ระดับผ่าน คะแนน 0 – 4 ระดับปรับปรุง
ด้านเจตคติ (A) - วินัย - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีจิตสาธารณะ - ซื่อสัตย์สุจริต	การสังเกต	แบบบันทึกการสังเกต	ผ่านการประเมิน ทุกคุณลักษณะอันพึงประสงค์

9. การบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

สามารถบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

10. กิจกรรมเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. บันทึกผลหลังสอน

.....
.....
.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ)ครูผู้สอน
(.....)

12. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา

.....
.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ)ผู้บริหารสถานศึกษา
(.....)
...../...../.....

ใบงาน

เรื่อง นักสืบพาข้าว

คำชี้แจง : ให้นักเรียนสำรวจรายการอาหารในครอบครัว และในชุมชน และบันทึกลงในตาราง

รายการอาหาร	ลักษณะภายนอก (สุก - ดิบ)	ความเห็นในการบริโภค ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ควร/ไม่ควร	
		ควร	ไม่ควร

ชื่อ-สกุล..... ชั้น..... เลขที่.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

หน่วยที่ 1 ปฏิบัติตนดี ชีวิตมีสุข

เวลา 10 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี เวลา 3 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้

พ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรคและการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

พ 4.1 ป.2/1 บอกลักษณะของการมีสุขภาพดี

3. สาระสำคัญ

สิ่งแวดล้อมและการดำรงชีวิตในชุมชนมีผลต่อสุขภาพ จึงต้องป้องกัน ดูแลสุขภาพให้ดี ปลอดภัยจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี โดยการนำความรู้ที่มีไปจัดการสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ ลดความเสี่ยงของการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

4. สาระการเรียนรู้

สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

5. จุดประสงค์การเรียนรู้

จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีได้

6. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1

1. นักเรียนทำกิจกรรม Brain Gym ขยับกาย ขยายสมอง จากนั้นร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับพฤติกรรมในชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อมที่เสี่ยงต่อโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

2. ครูจัดหาภาพ สภาพสิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมที่เสี่ยงการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีและสนทนาเกี่ยวกับภาพ และสอดแทรกศัพท์ภาษาอังกฤษประกอบสื่อภาพ

3. นักเรียนร่วมกันสนทนา อภิปราย ชักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมในชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อมที่เสี่ยงต่อโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

4. นักเรียนร่วมกันสรุปพฤติกรรมในชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อมที่เสี่ยงต่อโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

5. นักเรียนทำใบงาน เรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน โดยให้สอดแทรกคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ต้องรู้ลงในใบงานด้วย

ชั่วโมงที่ 2

1. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตามจำนวนความเหมาะสม จากนั้น ให้นักเรียนลงพื้นที่สำรวจสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและบันทึกผลการสำรวจ

2. นักเรียนผู้แทนกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย สรุป พร้อมบันทึกองค์ความรู้ที่ได้รับจากการเรียน
ชั่วโมงที่ 3

1. นักเรียนทำชิ้นงาน/ภาระงาน รวบรวม สมุดรายนงาน เรื่อง สุขบัญญัติปฏิบัติตนดีชีวิที่มีสุข
2. นักเรียนนำเสนอองค์ความรู้แบบสรุปด้วยวาจาจากสมุดรายนงาน เรื่อง สุขบัญญัติปฏิบัติตนดีชีวิที่มีสุข
3. ครูประเมินผล สมุดรายนงาน เรื่อง สุขบัญญัติปฏิบัติตนดีชีวิที่มีสุข

7. สื่อและแหล่งเรียนรู้

- 7.1 ภาพต่างๆ เกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- 7.2 อินเทอร์เน็ต
- 7.3 แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน
- 7.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 7.5 เว็บไซต์ www.livercare.kku.ac.th
- 7.6 หนังสือ ความรู้พื้นฐาน เกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- 7.7 สื่อความรู้สำหรับเด็ก เยาวชนและประชาชน เรื่อง ความรู้เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับ
- 7.8 ใบความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

8. การวัด/ประเมินผล

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ (K) นักเรียนจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	การทำใบงานเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน	แบบประเมินใบงาน	ผ่านการประเมินคะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป
ด้านทักษะ/กระบวนการ (P) - นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ - นักเรียนมีทักษะในการคิดสังเคราะห์แบบเชื่อมโยง	- การสังเกต - การประเมิน	- แบบสังเกตพฤติกรรม - แบบประเมินการคิดวิเคราะห์	นักเรียนได้คะแนนจากการประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ (คะแนนเต็ม 20 คะแนน) คะแนน 9 – 10 ระดับดีเยี่ยม คะแนน 7 – 8 ระดับดีมาก คะแนน 5 – 6 ระดับผ่าน คะแนน 0 – 4 ระดับปรับปรุง
ด้านเจตคติ (A) - วินัย - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีจิตสาธารณะ - ซื่อสัตย์สุจริต	การสังเกต	แบบบันทึกการสังเกต	ผ่านการประเมินทุกคุณลักษณะอันพึงประสงค์

9. การบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

สามารถบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

10. กิจกรรมเสนอแนะ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

11. บันทึกผลหลังสอน

.....
.....
.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ)ครูผู้สอน
(.....)

12. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา

.....
.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ)ผู้บริหารสถานศึกษา
(.....)
...../...../.....

ใบงาน

เรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน

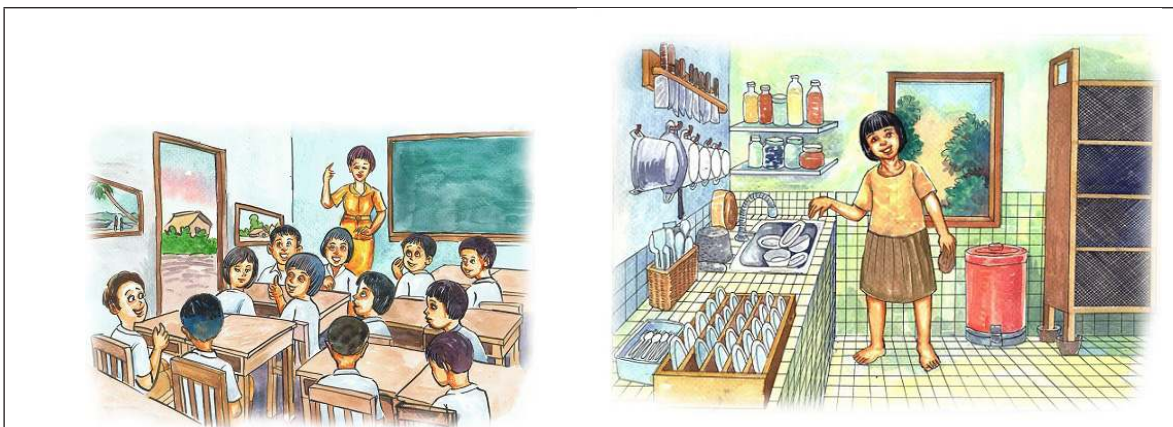
คำชี้แจง : ให้นักเรียนสำรวจสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน และบันทึกลงในตาราง จากนั้น ตอบคำถาม ได้ต่างร่าง

สถานที่	ลักษณะสภาพที่พบ	ความเห็นในการบริโภค ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ถูก/ไม่ถูก	
		ถูกสุขลักษณะ	ไม่ถูกสุขลักษณะ
ห้องเรียน			
ห้องสมุด			
สนามเด็กเล่น			
โรงอาหาร			
ห้องน้ำห้องส้วม			

สถานที่ใดจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีได้บ้าง

.....

.....

ชื่อ-สกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

ชิ้นงาน/ภาระงาน รวบรวม สมุดรายงาน เรื่อง สุขบัญญัติปฏิบัติตนดีให้มีสุข

รายงาน

เรื่อง สุขบัญญัติปฏิบัติตนดีให้มีสุข

เสนอ

คุณครู _____

จัดทำโดย

ชื่อ _____

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา

ระดับชั้น _____ ปีการศึกษา _____

หน่วยการเรียนรู้/
แผนการจัดการเรียนรู้
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

หน่วยการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนรู้

เรื่อง สุขใจ สดใส ไร้ทุกข์ สุขี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เวลา 10 ชั่วโมง

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	ตัวชี้วัดชั้นปี	สาระการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้ ที่/เรื่อง	จำนวน ชั่วโมง
1	สุขใจ สดใส ไร้ทุกข์ สุขี	พ 4.1 ป.3/1 อธิบายการติดต่อ และวิธีการป้องกัน และแพร่กระจาย ของโรค	การติดต่อและวิธีการ ป้องกันแพร่กระจาย ของโรคพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดี	แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 1 โรคพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดี	3
		พ 4.1 ป.3/2 จำแนกอาหารหลัก 5 หมู่	-อาหารหลัก 5 หมู่	แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 2 พฤติกรรมการ บริโภคที่ถูกสุขลักษณะ	3
		พ 4.1 ป.3/3 เลือกกินอาหาร ที่หลากหลาย ครบ 5 หมู่ ในสัดส่วนที่เหมาะสม	-การเลือกกินอาหาร ที่ปลอดภัยจากโรคพยาธิ ใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี		
		พ 4.1 ป.3/1 อธิบายการติดต่อ และวิธีการป้องกัน และแพร่กระจาย ของโรค	การติดต่อและวิธีการ ป้องกันแพร่กระจาย ของโรคพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดี	แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 3 การสร้างภูมิคุ้มกัน โรคสู่ครอบครัว ชุมชน และสังคม	4
รวม					10

หน่วยการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
หน่วยที่ 3 สุขใจ สดใส ไร้ทุกข์ สุขี

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
เวลาเรียน 10 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้ / ผลการเรียนรู้

1.1 มาตรฐานการเรียนรู้

พ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

1.2 ตัวชี้วัดชั้นปี

พ 4.1 ป.3/1 อธิบายการติดต่อและวิธีการป้องกันและแพร่กระจายของโรค

พ 4.1 ป.3/2 จำแนกอาหารหลัก 5 หมู่

พ 4.1 ป.3/3 เลือกกินอาหารที่หลากหลายครบ 5 หมู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม

2. สาระสำคัญ / ความคิดรวบยอด

ความสามารถในการจำแนกและเลือกกินอาหารที่หลากหลายครบ 5 หมู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม เป็นแนวทางหนึ่ง ที่ช่วยลดการติดต่อและป้องกันการแพร่กระจายของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3. สาระการเรียนรู้

3.1 ด้านความรู้

3.1.1 ปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในชุมชน

3.1.2 ความเสี่ยงของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3.1.3 วงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3.1.4 อันตรายจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3.1.5 การปฏิบัติตนในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3.1.6 การจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3.1.7 พฤติกรรมการบริโภคที่ถูกต้องลักษณะ

3.1.8 การป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีโดยอาศัยหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

3.1.9 การจัดการสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3.1.10 การสร้างภูมิคุ้มกันสู่ครอบครัว ชุมชน และสังคม ต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

น้ำดี

3.2 ด้านทักษะ/กระบวนการ

3.2.1 ทักษะการสังเกต

3.2.2 ทักษะการสำรวจ

3.2.3 ทักษะการตรวจสอบ

3.2.4 ทักษะการคิดวิเคราะห์

3.3 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

- 3.3.1 มีวินัย
- 3.3.2 มุ่งมั่นในการทำงาน
- 3.3.3 ใฝ่เรียนรู้
- 3.3.4 มีจิตสาธารณะ
- 3.3.5 ซื่อสัตย์สุจริต

4. การวัดและประเมินผล

- 4.1 ประเมินผลรวบยอด (ชิ้นงาน / ภาระงาน)
 สมุดรายงาน เรื่อง สุขใจ สดใส ไร้ทุกข์ สุขี
- 4.2 ประเมินผลระหว่างเรียน

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ (K) - นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการติดต่อวิธีการป้องกันและแพร่กระจายของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี - นักเรียนสามารถจำแนกและเลือกกินอาหารที่หลากหลายครบ 5 หมู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม - สื่อสารแนวทางที่ช่วยลดการติดต่อและป้องกันการแพร่กระจายของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	- การทำใบงาน เรื่อง แผนภูมิวงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี - การทำใบงานเรื่อง พฤติกรรมการบริโภคที่ถูกต้อง - การทำใบงานเรื่อง การออกแบบป้ายรณรงค์การลดการติดต่อและป้องกันการแพร่กระจายของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	- แบบประเมินใบงาน - แบบประเมินใบงาน - แบบประเมินใบงาน	- ผ่านการประเมินคะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป - ผ่านการประเมินคะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป - ผ่านการประเมินคะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป
ด้านทักษะ/กระบวนการ (P) - นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ - นักเรียนมีทักษะในการคิดสังเคราะห์แบบเชื่อมโยง - นักเรียนปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ - นักเรียนสามารถจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้ถูกสุขลักษณะ	- การสังเกต - การประเมิน	- แบบสังเกตพฤติกรรม - แบบประเมินการทำงานเป็นกลุ่ม - แบบประเมินการคิดวิเคราะห์	นักเรียนได้คะแนนจากการประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ (คะแนนเต็ม 20 คะแนน) คะแนน 9 – 10 ระดับดีเยี่ยม คะแนน 7 – 8 ระดับดีมาก คะแนน 5 – 6 ระดับผ่าน คะแนน 0 – 4 ระดับปรับปรุง

4.2 ประเมินผลระหว่างเรียน (ต่อ)

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านเจตคติ (A) - วินัย - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีจิตสาธารณะ - ซื่อสัตย์สุจริต	- การสังเกต	- แบบบันทึกการสังเกต	ผ่านการประเมิน ทุกคุณลักษณะอันพึงประสงค์

5. กิจกรรมการเรียนรู้

5.1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี (เวลา 3 ชั่วโมง) ชั่วโมงที่ 1

- นักเรียนทำกิจกรรม Brain Gym ขยับกาย ขยายสมอง จากนั้น ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะพัฒนาการเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้
- นักเรียนร้องเพลง “โรคภัยใกล้ตัว” แล้วร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับเนื้อเพลง
- นักเรียนช่วยกันบอกสาเหตุและอันตรายจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีตามที่นักเรียนเข้าใจ
- นักเรียนดูภาพผู้ป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี จากนั้นให้นักเรียนศึกษาไปความรู้เรื่องอันตรายจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- นักเรียนร่วมกันเขียนแผนผังความคิดบนกระดาน เรื่อง อันตรายจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีจากที่นักเรียนได้เสนอไว้
- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเรื่องอันตรายจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

ชั่วโมงที่ 2

- นักเรียนสนทนาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการดำรงชีวิตของคนในชุมชนถามนักเรียนว่าสิ่งแวดล้อมและวิธีการดำรงชีวิตในชุมชน
- แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ให้ร่วมกันอภิปรายว่า โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีมีวงจรการเกิดได้อย่างไร แล้วเขียนเป็นแผนภาพความคิดตามความเข้าใจของแต่ละกลุ่มในกระดานที่ครูแจก
- นักเรียนแต่ละกลุ่มนำผลงานมาติดที่หน้าชั้น ครูนำนักเรียนตรวจสอบเปรียบเทียบความคิดเกี่ยวกับวงจรการเกิดโรคของแต่ละกลุ่มว่ามีความเหมือนและความต่างอย่างไร ครูให้คำแนะนำเพิ่มเติม
- นักเรียนทำใบงาน เรื่อง แผนภูมิวงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

ชั่วโมงที่ 3

- นักเรียนทบทวนความรู้ในชั่วโมงที่ผ่านมา
- นักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนเพื่อให้ปลอดภัยจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- นักเรียนแต่ละกลุ่มนำผลงานของกลุ่ม ตกแต่งให้สวยงามแล้วนำไปติดที่ป้ายนิเทศในชั้นเรียน หรือป้ายนิเทศต่างๆ ภายในบริเวณโรงเรียน

5.2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคที่ถูกสุขลักษณะ (เวลา 3 ชั่วโมง)

ชั่วโมงที่ 1-2

1. นักเรียนทำกิจกรรม Brain Gym ขยับกาย ขยายสมอง จากนั้น ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะพัฒนาการเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้
2. นักเรียนร่วมกันสนทนา เรื่อง การรับประทานอาหารเช้าของนักเรียนว่านักเรียนทานอาหารประเภทสุก หรือสุกๆ ดิบๆ หรือไม่ นักเรียนทราบหรือไม่ว่ามีอันตรายอะไรบ้างที่เกิดจากการทานอาหารสุกๆ ดิบๆ
3. เล่น เกมอะไรเอ่ย
“โรคอะไรเอ่ย ติดต่อทางอาหาร ชาวภาคอีสานเป็นมากที่สุด”
“โรคอะไรเอ่ย เกิดจากการกินปลาดิบ อย่าทำงูบงิบ ตอบมาเร็วไว”
“โรคอะไรเอ่ย ตัวคล้ายใบไม้ อาศัยอยู่ในคน”
4. นักเรียนดูวีดิทัศน์ เรื่อง โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
5. ร่วมกันสนทนาถึงเรื่องอันตรายของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี และข้อเท็จจริงที่เกิดในชุมชนของนักเรียน
6. นักเรียนทำใบงาน เรื่อง พฤติกรรมการบริโภคที่ถูกสุขลักษณะ

ชั่วโมงที่ 3

1. นักเรียนร้องเพลง “โรคพยาธิใบไม้ตับ” โดยครูร้องให้ฟัง 1 จบ แล้วให้นักเรียนร้องตาม และฝึกร้องเองจนคล่อง แล้วทบทวนบทเรียนจากที่เรียนมาแล้ว
2. นักเรียนนำเสนอใบงาน เรื่อง พฤติกรรมการบริโภคที่ถูกสุขลักษณะ หน้าชั้นเรียน แล้วนำไปจัดป้ายนิเทศ

5.3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การสร้างภูมิคุ้มกันโรคสู่ครอบครัว ชุมชน และสังคม (เวลา 4 ชั่วโมง)

ชั่วโมงที่ 1-2

1. นักเรียนทำกิจกรรม Brain Gym ขยับกาย ขยายสมอง จากนั้น ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะพัฒนาการเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้
2. นักเรียนร่วมกันสนทนาทบทวนเกี่ยวกับกิจกรรมในชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อมที่เสี่ยงต่อโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
3. ครูนำเสนอประเด็นสู่การอภิปรายเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
4. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ตามความเหมาะสม ศึกษาเอกสารความรู้ เรื่อง การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
5. นักเรียนแต่ละกลุ่มเขียนแผนผังความคิด เรื่อง การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีแล้วส่งตัวแทนนำเสนอผลงานของกลุ่มหน้าชั้นเรียน

ชั่วโมงที่ 3-4

1. ครูนำภาพที่เตรียมมาให้ให้นักเรียนดูเกี่ยวกับครอบครัว ชุมชน สังคม ที่เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงามกับภาพที่ครอบครัว ชุมชน สังคม ที่ไม่มีระเบียบ สกปรก พร้อมสอดแทรกคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่นักเรียนต้องรู้
2. ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพที่นำมาให้ดู
3. ครูและนักเรียนร่วมกันร้องเพลง “เสน่ห์สาวละว้า”

4. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ให้เสนอแนวทางเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันสู่ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยเขียนในลักษณะของคำคล้องจองหรือคำขวัญ

ยกตัวอย่าง “ความสกปรกทำให้เกิดโรคร้าย ความมั่งงายทำให้เกิดสกปรก”

5. นักเรียนทำใบงาน เรื่อง การออกแบบป้ายรณรงค์การลดการติดต่อและป้องกันการแพร่กระจายของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

6. นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอหน้าชั้นเรียน ครู และนักเรียนร่วมกันแนะนำ แก้ไข

7. นักเรียนนำผลงานไปติดป้ายนิเทศในโรงเรียน

8. นักเรียนทำชิ้นงานรวบยอด สมุดรายงาน เรื่อง สุขใจ ลดใส ไร้ทุกข์ สุขี

6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

6.1 ภาพต่างๆ เกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

6.2 อินเทอร์เน็ต

6.3 แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน

6.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

6.5 เว็บไซต์ www.livercare.kku.ac.th

6.6 หนังสือ ความรู้พื้นฐานโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

6.7 สื่อความรู้สำหรับเด็ก เยาวชนและประชาชน เรื่องความรู้เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับ

6.8 ใบความรู้

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

หน่วยที่ 3 สุขใจ สดใส ไร้ทุกข์ สุขี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

จำนวน 10 ชั่วโมง

จำนวน 3 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้

พ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรคและการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

พ 4.1 ป.3/1 อธิบายการติดต่อและวิธีการป้องกันและแพร่กระจายของโรค

3. สาระสำคัญ

โรคพยาธิใบไม้ตับ คือ โรคที่เกิดจากการรับประทานอาหารประเภทปลาน้ำจืดปรุงดิบหรือปรุงไม่สุก ที่มีตัวอ่อนของพยาธิปนเปื้อน อันเป็นสาเหตุให้เกิดมะเร็งท่อน้ำดีตามมา การปฏิบัติตนที่เหมาะสมสามารถป้องกันอันตรายที่เกิดจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีได้

4. สาระการเรียนรู้

การติดต่อและวิธีการป้องกันและแพร่กระจายของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

5. จุดประสงค์การเรียนรู้

เขียนแผนภูมิวงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีได้

6. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1

1. นักเรียนทำกิจกรรม Brain Gym ขยับกาย ขยายสมอง จากนั้น ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะพัฒนาการเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. นักเรียนร้องเพลง “โรคภัยใกล้ตัว” แล้วร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับเนื้อเพลง

3. นักเรียนช่วยกันบอกสาเหตุและอันตรายจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีตามที่นักเรียนเข้าใจ

4. นักเรียนดูภาพผู้ป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี จากนั้น ให้นักเรียนศึกษาใบความรู้เรื่อง อันตรายจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

5. นักเรียนร่วมกันเขียนแผนผังความคิดบนกระดาน เรื่อง อันตรายจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีจากที่นักเรียนได้เสนอไว้

6. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเรื่องอันตรายจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

ชั่วโมงที่ 2

1. นักเรียนสนทนาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการดำรงชีวิตของคนในชุมชนถามนักเรียนว่าสิ่งแวดล้อมและวิธีการดำรงชีวิตในชุมชน

2. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ให้ร่วมกันอภิปรายว่า โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีมีวงจรการเกิดได้อย่างไร แล้วเขียนเป็นแผนภาพความคิดตามความเข้าใจของแต่ละกลุ่มในกระดานที่ครูแจก

3. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำผลงานมาติดที่หน้าชั้น ครูให้นักเรียนตรวจสอบ เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับ
 วงจรการเกิดโรคของแต่ละกลุ่มว่ามีความเหมือนและความต่างอย่างไร ครูให้คำแนะนำเพิ่มเติม

4. นักเรียนทำใบงาน เรื่อง แผนภูมิวงจรการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
ชั่วโมงที่ 3

1. นักเรียนทบทวนความรู้ในชั่วโมงที่ผ่านมา
2. นักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำผลงานของกลุ่ม ตกแต่งให้สวยงาม แล้วนำไปติดที่ป้ายนิเทศในชั้นเรียน หรือป้าย
 นิเทศต่างๆ ภายในบริเวณโรงเรียน

7. เครื่องมือ / สื่อ / แหล่งเรียนรู้

- 7.1 แผนภูมิเพลง “โรคภัยใกล้ตัว”
- 7.2 ภาพผู้ป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- 7.3 ใบความรู้ เรื่อง อันตรายจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

8. การวัด / การประเมินผล

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ (K) นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการติดต่อ วิธี การป้องกันและแพร่กระจายของโรค พยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	การทำใบงาน เรื่อง แผนภูมิ วงจรการเกิด โรคพยาธิใบไม้ ตับและมะเร็ง ท่อน้ำดี	แบบประเมิน ใบงาน	- ผ่านการประเมิน คะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป
ด้านทักษะ/กระบวนการ (P) - นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ - นักเรียนมีทักษะในการคิดสังเคราะห์ แบบเชื่อมโยง - นักเรียนปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติ แห่งชาติ 10 ประการ - นักเรียนสามารถจัดการสิ่งแวดล้อมรอบ ตัวให้ถูกสุขลักษณะ	- การสังเกต - การประเมิน	- แบบสังเกต พฤติกรรมการ ทำงานเป็นกลุ่ม - แบบประเมิน การคิดวิเคราะห์	นักเรียนได้คะแนน จากการ ประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ (คะแนนเต็ม 20 คะแนน) คะแนน 9 – 10 ระดับดีเยี่ยม คะแนน 7 – 8 ระดับดีมาก คะแนน 5 – 6 ระดับผ่าน คะแนน 0 – 4 ระดับปรับปรุง

8. การวัด / การประเมินผล (ต่อ)

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านเจตคติ (A) - วินัย - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีจิตสาธารณะ - ซื่อสัตย์สุจริต	การสังเกต	แบบบันทึก การสังเกต	ผ่านการประเมิน ทุกคุณลักษณะอันพึงประสงค์

9. การบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

สามารถบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

10. กิจกรรมเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. บันทึกผลหลังสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(ลงชื่อ)ครูผู้สอน
 (.....)

12. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา

.....
.....
.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ)ผู้บริหารสถานศึกษา
(.....)
...../...../.....

ใบงาน

เรื่อง แผนภูมิวงจรกิจการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแผนภูมิวงจรกิจการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี พร้อมวาดภาพประกอบ

ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....ชั้น.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

หน่วยที่ 3 สุขใจ สดใส ไร้ทุกข์ สุขี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคที่ถูกสุขลักษณะ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

จำนวน 10 ชั่วโมง

จำนวน 3 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้

พ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรคและการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

พ 4.1 ป.3/2 จำแนกอาหารหลัก 5 หมู่

พ 4.1 ป.3/3 เลือกกินอาหารที่หลากหลายครบ 5 หมู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม

3. สาระสำคัญ

ความสามารถในการจำแนกและเลือกกินอาหารที่หลากหลายครบ 5 หมู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม เป็นแนวทางหนึ่ง ที่ช่วยลดการติดต่อและป้องกันการแพร่กระจายของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

4. สาระการเรียนรู้

การจำแนกและเลือกกินอาหารที่หลากหลายครบ 5 หมู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม

5. จุดประสงค์การเรียนรู้

5.1 บอกพฤติกรรมการบริโภคที่ถูกสุขลักษณะและวิธีปฏิบัติตนตามสุขบัญญัติแห่งชาติได้

5.2 สามารถเลือกบริโภคอาหารที่ถูกสุขลักษณะได้

6. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ชั่วโมงที่ 1-2

1. นักเรียนทำกิจกรรม Brain Gym ขยับกาย ขยายสมอง จากนั้น ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะพัฒนาการเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. นักเรียนร่วมกันสนทนา เรื่อง การรับประทานอาหารเข้าของนักเรียนว่านักเรียนทางอาหารประเภทสุก หรือสุกๆ ดิบๆ หรือไม่ นักเรียนทราบหรือไม่ว่ามันมีอันตรายอะไรบ้างที่เกิดจากการทานอาหารสุกๆ ดิบๆ

3. เล่น เกมอะไรเอ่ย

“โรคอะไรเอ่ย ติดต่อทางอาหาร ชาวภาคอีสานเป็นมากที่สุด”

“โรคอะไรเอ่ย เกิดจากการกินปลาดิบ อย่าทำงูบงิบ ตอบมาเร็วไว”

“โรคอะไรเอ่ย ตัวคล้ายใบไม้ อาศัยอยู่ในคน”

4. นักเรียนดูวีดิทัศน์ เรื่อง โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

5. ร่วมกันสนทนาถึงเรื่องอันตรายของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี และข้อเท็จจริงที่เกิดในชุมชนของนักเรียน

6. นักเรียนทำใบงาน เรื่อง พฤติกรรมการบริโภคที่ถูกสุขลักษณะ

ชั่วโมงที่ 3

- นักเรียนร้องเพลง “โรคพยาธิใบไม้ตับ” โดยครูร้องให้ฟัง 1 จบ แล้วให้นักเรียนร้องตาม และฝึกร้องเองจนคล่อง แล้วทบทวนบทเรียนจากที่เรียนมาแล้ว
- นักเรียนนำเสนอใบงาน เรื่อง พฤติกรรมการบริโภคที่ถูกสุขลักษณะ หน้าชั้นเรียน แล้วนำไปจัดป้ายนิเทศ

7. เครื่องมือ / สื่อ / แหล่งเรียนรู้

- 1.1 แผนภูมิเพลง “โรคภัยใกล้ตัว”
- 1.2 ภาพผู้ป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- 1.3 ใบความรู้ เรื่อง อันตรายจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

8. การวัด / การประเมินผล

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ (K) นักเรียนสามารถจำแนกและเลือกกินอาหารที่หลากหลาย ครบ 5 หมู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม	การทำใบงาน เรื่อง พฤติกรรมการบริโภคที่ถูกสุขลักษณะ	แบบประเมินใบงาน	- ผ่านการประเมินคะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป
ด้านทักษะ/กระบวนการ (P) - นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ - นักเรียนมีทักษะในการคิดสังเคราะห์แบบเชื่อมโยง - นักเรียนปฏิบัติตนตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ - นักเรียนสามารถจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้ถูกสุขลักษณะ	- การสังเกต - การประเมิน	- แบบสังเกต พฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่ม - แบบประเมินการคิดวิเคราะห์	นักเรียนได้คะแนนจากการประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ (คะแนนเต็ม 20 คะแนน) คะแนน 9 – 10 ระดับดีเยี่ยม คะแนน 7 – 8 ระดับดีมาก คะแนน 5 – 6 ระดับผ่าน คะแนน 0 – 4 ระดับปรับปรุง
ด้านเจตคติ (A) - วินัย - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีจิตสาธารณะ - ซื่อสัตย์สุจริต	การสังเกต	แบบบันทึกการสังเกต	ผ่านการประเมินทุกคุณลักษณะอันพึงประสงค์

9. การบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

สามารถบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

10. กิจกรรมเสนอแนะ

.....
.....
.....
.....
.....

11. บันทึกผลหลังสอน

.....
.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ)ครูผู้สอน
(.....)

12. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา

.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ)ผู้บริหารสถานศึกษา
(.....)
...../...../.....

ใบงาน
เรื่อง พฤติกรรมการบริโภคที่ถูกสุขลักษณะ

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. จงบอกพฤติกรรมการบริโภคที่ถูกสุขลักษณะมาอย่างน้อย 3 ข้อ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. จากการศึกษาสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ นักเรียนคิดว่า ข้อใดมีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับบ้าง เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....ชั้น.....

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

หน่วยที่ 3 สุขใจ สดใส ไร้ทุกข์ สุขี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

จำนวน 10 ชั่วโมง

จำนวน 4 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้

พ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรคและการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

พ 4.1 ป.3/1 อธิบายการติดต่อและวิธีการป้องกันและแพร่กระจายของโรค

3. สาระสำคัญ

การมีสุขภาพที่ดีขึ้นอยู่กับเรามีพฤติกรรมทางด้านสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมที่ดี การมีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง สุขลักษณะ ทำให้ร่างกายแข็งแรงช่วยป้องกันโรคที่อยู่รอบตัวเรา

4. สาระการเรียนรู้

การติดต่อและวิธีการป้องกันและแพร่กระจายของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

5. จุดประสงค์การเรียนรู้

สามารถออกแบบป้ายรณรงค์การลดการติดต่อและป้องกันการแพร่กระจายของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีได้

6. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1-2

1. นักเรียนทำกิจกรรม Brain Gym ขยับกาย ขยายสมอง จากนั้น ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะพัฒนาการเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. นักเรียนร่วมกันสนทนาทบทวนเกี่ยวกับกิจกรรมในชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อมที่เสี่ยงต่อโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

3. ครูนำเสนอประเด็นสู่การอภิปรายเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

4. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ตามความเหมาะสม ศึกษาเอกสารความรู้ เรื่อง การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

5. นักเรียนแต่ละกลุ่มเขียนแผนผังความคิด เรื่อง การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีแล้วส่งตัวแทนนำเสนอผลงานของกลุ่มหน้าชั้นเรียน

ชั่วโมงที่ 3-4

1. ครูนำภาพที่เตรียมมาให้ให้นักเรียนดูเกี่ยวกับครอบครัว ชุมชน สังคม ที่เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม กับภาพที่ครอบครัว ชุมชน สังคม ที่ไม่มีระเบียบ สกปรก พร้อมสอดแทรกคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่นักเรียนต้องรู้

2. ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพที่นำมาให้ดู

3. ครูและนักเรียนร่วมกันร้องเพลง “เสน่ห์สาวละว้า”
4. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ให้เสนอแนวทางเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันสู่ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยเขียนในลักษณะของคำคล้องจองหรือคำขวัญ
 ยกตัวอย่าง “ความสกปรกทำให้เกิดโรคร้าย ความมั่งง่ายทำให้เกิดสกปรก”
5. นักเรียนทำใบงาน เรื่อง การออกแบบป้ายรณรงค์การลดการติดต่อและป้องกันการแพร่กระจายของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
6. นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอหน้าชั้นเรียน ครู และนักเรียนร่วมกันแนะนำ แก่ไข
7. นักเรียนนำผลงานไปติดป้ายนิเทศในโรงเรียน
8. นักเรียนทำชิ้นงานรวบรวม สมุดรายงาน เรื่อง สุขใจ ลดใส ไร้ทุกข์ สุขี

7. สื่อและแหล่งเรียนรู้

- 7.1 ภาพต่างๆ เกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- 7.2 อินเทอร์เน็ต
- 7.3 แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน
- 7.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 7.5 เว็บไซต์ www.livercare.kku.ac.th
- 7.6 หนังสือ ความรู้พื้นฐานโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
- 7.7 สื่อความรู้สำหรับเด็ก เยาวชนและประชาชน เรื่องความรู้เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับ
- 7.8 ใบความรู้

8. การวัด / การประเมินผล

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ (K) สื่อสารแนวทางที่ช่วยลดการติดต่อและป้องกันการแพร่กระจายของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	การทำใบงานเรื่องการออกแบบป้ายรณรงค์การลดการติดต่อและป้องกันการแพร่กระจายของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	แบบประเมินใบงาน	ผ่านการประเมินคะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไป

8. การวัด / การประเมินผล (ต่อ)

สิ่งที่วัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านทักษะ/กระบวนการ (P) - นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ - นักเรียนมีทักษะในการคิดสังเคราะห์แบบเชื่อมโยง - นักเรียนปฏิบัติตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ - นักเรียนสามารถจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้ถูกสุขลักษณะ	- การสังเกต - การประเมิน	- แบบสังเกต - พฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่ม - แบบประเมินการคิดวิเคราะห์	นักเรียนได้คะแนน จากการประเมินด้านทักษะ/กระบวนการ (คะแนนเต็ม 20 คะแนน) คะแนน 9 – 10 ระดับดีเยี่ยม คะแนน 7 – 8 ระดับดีมาก คะแนน 5 – 6 ระดับผ่าน คะแนน 0 – 4 ระดับปรับปรุง
ด้านเจตคติ (A) - วินัย - มุ่งมั่นในการทำงาน - ใฝ่เรียนรู้ - มีจิตสาธารณะ - ซื่อสัตย์สุจริต	- การสังเกต	- แบบบันทึกการสังเกต	ผ่านการประเมินทุกคุณลักษณะอันพึงประสงค์

9. การบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

สามารถบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

10. กิจกรรมเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. บันทึกผลหลังสอน

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ)ครูผู้สอน
(.....)

12. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา

.....
.....
.....
.....
.....
.....

(ลงชื่อ)ผู้บริหารสถานศึกษา
(.....)
...../...../.....

ใบงาน
การออกแบบป้ายรณรงค์การลดการติดต่อและป้องกันการแพร่กระจาย
ของโรงพยาบาลไม้ตัดและมะเร็งท่อน้ำดี

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนข้อความของป้ายรณรงค์การลดการติดต่อและป้องกันการแพร่กระจายของโรงพยาบาลไม้ตัดและมะเร็งท่อน้ำดี

.....
.....

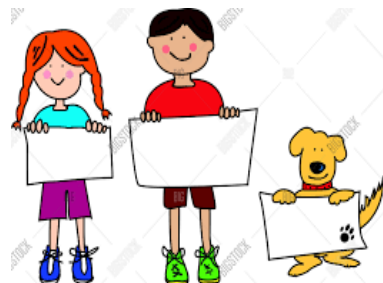
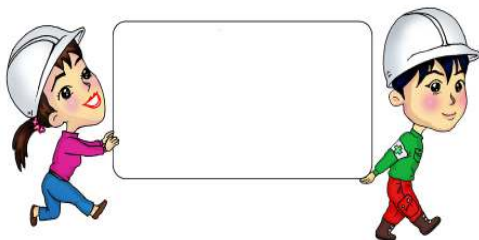
.....
.....

.....
.....

กลุ่มที่.....ชื่อกลุ่ม.....

ชื่อสมาชิกกลุ่ม....

1.
2.
3.
4.
5.

ชิ้นงาน/ภาระงาน รวบรวม สมุดรายงาน เรื่อง สุขกาย สดใส ไร้ทุกข์ สุขี

รายงาน

เรื่อง สุขใจ สดใส ไร้ทุกข์ สุขี

เสนอ

คุณครู.....

จัดทำโดย

ชื่อ.....

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา

.....

ระดับชั้น..... ปีการศึกษา.....

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

สมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 7

สมัชชาสุขภาพ 7 / หลัก 3

26 ธันวาคม 2557

การกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในประชาชน

สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 7

ได้พิจารณารายงานเรื่องการจัดปัญหาพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในประชาชน

ตระหนักว่า การกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในประชาชน เป็นประโยชน์ในการลดการป่วยและการตายด้วยมะเร็งท่อน้ำดีที่ป้องกันและรักษาได้หากค้นพบอาการแรกเริ่มได้เร็ว แต่ต้องเป็นการดำเนินการแบบบูรณาการ โดยครอบคลุมทั้งปัจจัยเสี่ยงด้านพฤติกรรม ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรมการป้องกันมิให้มีการปนเปื้อนของอุจจาระในแหล่งน้ำทุกประเภท เพื่อให้ปลาปลอดพยาธิใบไม้ตับปลุกฝังค่านิยมและสร้างวัฒนธรรมให้กับทุกเพศและทุกกลุ่มวัยในการกินปลาที่ปรุงสุก ตรวจสอบคัดกรองกลุ่มเสี่ยง ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มผู้เป็นพยาธิใบไม้ตับ มีระบบเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคโดยใช้ชุมชนและโรงเรียนเป็นฐาน โดยการรวมพลังความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ควบคู่ ไปกับการพัฒนาความเข้มแข็งของระบบสุขภาพที่ครอบคลุมตั้งแต่การคัดกรอง ไปจนถึงการรักษา การดูแลในชุมชน ตลอดจนระบบข้อมูลสุขภาพ

กังวล และหวังใยว่า ที่ผ่านมามีการดำเนินการแก้ปัญหาอย่างไม่ต่อเนื่องจริงจัง และขาดความร่วมมือจากหน่วยงานราชการและภาคีเครือข่าย ขาดความเป็นเอกภาพในการจัดวางระบบงาน ขาดความชัดเจนของทิศทางนโยบาย ขาดการพัฒนาศักยภาพของระบบสุขภาพ รวมถึงระบบข้อมูลสุขภาพ และที่สำคัญประชาชนขาดความตระหนักถึงพฤติกรรมบริโภคอาหารที่ปลอดภัย หากสามารถทำให้ปัญหานี้เป็นวาระแห่งชาติได้ มีโอกาสที่ประเทศจะกำจัด การติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับได้ภายในระยะเวลา 10 ปี และปัญหาการเสียชีวิตจากมะเร็งท่อน้ำดีจะลดจำนวนลงมากกว่า ครั้งในอีก 20 ปีข้างหน้า จนกระทั่งไม่เป็นปัญหาที่สำคัญทางด้านสาธารณสุข

ชื่นชมว่า หน่วยงาน เช่น กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเขต กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันอุดมศึกษา มูลนิธิ และองค์กรเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินการเพื่อควบคุมปัญหาพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดีอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง แต่ยังมีช่องว่างในการพัฒนาอีก

จึงมีมติดังต่อไปนี้

1. ขอให้กระทรวงสาธารณสุขโดยกรมควบคุมโรค กรมการแพทย์ กรมอนามัย กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการอาหาร และยา เป็นเจ้าภาพหลัก ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ โดยกรมปศุสัตว์ และกรมประมง เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) หน่วยงานวิชาการ และหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ประชาชน และเอกชน ร่วมกันจัดทำแผน ยุทธศาสตร์ทศวรรษกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีให้เสร็จภายใน 3 เดือน หลังเสนอมติต่อ คณะรัฐมนตรี

2. เพื่อให้การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงขอให้หน่วยงานต่าง ๆ ภายใน กระทรวงสาธารณสุข ดำเนินการในประเด็นต่อไปนี้

2.1 กรมควบคุมโรค โดยสำนักโรคติดต่อทั่วไป เป็นแกนหลักในการผลักดัน ขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์

ทศวรรษกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี พัฒนาการความรู้ จัดระบบเฝ้าระวังโรค ตรวจคัดกรอง
สนับสนุนด้านวิชาการในการป้องกันควบคุมโรค และติดตามความก้าวหน้าตามแผนยุทธศาสตร์ฯ ร่วมกับภาคีเครือข่าย
ภาครัฐ ภาคประชาสังคม

2.2 กรมการแพทย์ โดยสถาบันมะเร็งแห่งชาติ พัฒนาระบบทะเบียนมะเร็งท่อน้ำดีและสนับสนุนวิชาการ
การฝึกอบรมบุคลากร ผลักดันการคัดกรอง วินิจฉัย รักษาผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดีให้ได้ในระยะแรกเริ่ม

2.3 กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ พัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่
ตำบลจัดการสุขภาพ ให้เป็นนักจัดการสุขภาพชุมชน มีความรู้ในการป้องกันโรค จัดกระบวนการ สร้างสุขนิสัย และ
ร่วมกับผู้นำท้องถิ่นจัดกิจกรรมรณรงค์ ตลอดจนทำตัวเป็นแบบอย่างในพฤติกรรมกรบริโภค ที่เหมาะสม ที่นำไปสู่
การป้องกันควบคุมโรคในพื้นที่

2.4 สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข พัฒนาเครือข่ายหน่วยบริการในการตรวจวินิจฉัย การคัดกรอง
และการรักษาโรคมะเร็งท่อน้ำดีอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยมีบุคลากรที่มีทักษะทั้งในด้านการป้องกันควบคุมโรค
เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการตรวจคัดกรองและเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยง และให้มีระบบในการปรึกษาแพทย์
ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดให้มีการฝึกอบรมศัลยแพทย์เพิ่มเติม เพื่อให้สามารถรักษาผู้ป่วยได้อย่าง
มีประสิทธิภาพในโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไปในจังหวัดที่มีปัญหา ให้ประชาชนเข้าถึงระบบบริการสุขภาพ
เพื่อการตรวจรักษาในพื้นที่ของตนเองได้ และไม่เป็นการระดมการเงินกับผู้ป่วยและครอบครัว

2.5 กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ร่วมกับโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและ
การแพทย์ผสมผสานด้านมะเร็งสกลนคร อโรคยศาลวัดคำประมง และสถานพยาบาลที่มีความพร้อมด้านแพทย์
แผนไทยและแพทย์ทางเลือก เป็นโรงพยาบาลนำร่ององค์ภาคีเครือข่ายและจิตอาสา ซึ่งมีบทบาทและเป็นทางเลือก
ในการดูแลรักษาแบบประคับประคอง (Palliative care) ผู้ป่วยโรคมะเร็งท่อน้ำดีโดยใช้สมุนไพรและภูมิปัญญาแพทย์
แผนไทย ร่วมกับการดูแลแบบผสมผสาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัว

2.6 กรมอนามัย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
ร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง พัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการร้านอาหาร/ผลิตภัณฑ์อาหารพื้นบ้านให้มีความรู้ และ
ตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติให้ถูกสุขลักษณะและขอความร่วมมือให้มีการจำหน่ายอาหารเมนูปลาดิบ
(ปลาน้ำจืดมีเกล็ด) เพื่อป้องกันการปนเปื้อนพยาธิใบไม้ตับสู่อาหาร และสนับสนุน ส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีข้อบัญญัติ
หรือมาตรการสังคมในการกำจัดสิ่งปฏิกูลอย่างถูกหลักสุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่น

3. ขอให้สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ในพื้นที่กำหนดเรื่องนี้เป็นปัญหาสำคัญและสนับสนุน
งบประมาณให้ภาครัฐและเอกชน ในการดำเนินงานเพื่อสร้างเสริม ป้องกัน ควบคุมและแก้ไขปัญหาพยาธิใบไม้ตับและ
มะเร็งท่อน้ำดีในพื้นที่เสี่ยง และติดตามอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

4. ขอให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ประสานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาสังคมในแต่ละ
พื้นที่ ในการส่งเสริมสนับสนุนให้ท้องถิ่นออกข้อบัญญัติหรือมาตรการสังคมในการกำจัดสิ่งปฏิกูลอย่างถูกหลักสุขาภิบาล
การรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ รวมทั้งมีระบบการเฝ้าระวังการดูแลสุขภาพแวดล้อมภายในท้องถิ่น ตลอดจน
จนแก้ไขปัญหาเรื่องพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในพื้นที่เสี่ยงตามศักยภาพและสถานะทางการคลังขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง

5. ขอให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการในประเด็นต่อไปนี้

5.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผน
การเรียนรู้สำหรับโรงเรียนให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น เพื่อให้เด็กเตรียมอนุบาล วัยเรียน วัยรุ่น มีความรู้ความเข้าใจ

ตระหนักและมีความนิยมในการกินอาหารที่ปลอดภัยไม่กินอาหารเสี่ยงและปรุงดิบ

5.2 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) สถาบันอุดมศึกษา การศึกษาอาชีวศึกษา วิทยาลัยชุมชน จัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น เพื่อให้นักศึกษาและประชาชน มีความรู้และเกิดความตระหนักและมีความนิยมไม่กินอาหารปรุงดิบ

6. ขอให้กระทรวงคมนาคม มีมาตรการในการจัดการสิ่งปฏิกูลที่มีประสิทธิภาพในระบบคมนาคมขนส่ง ทางบกและทางน้ำ โดยเฉพาะทางรถไฟ รถประจำทางและเรือโดยสาร

7. ขอให้สถาบันอุดมศึกษา ร่วมกับกรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมควบคุมโรค กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันวิจัยระบบ สาธารณสุข ร่วมมือศึกษาวิจัยทางสังคม พฤติกรรม นิเวศวิทยา การเกิดโรคและการรักษา และการได้มาซึ่งความรู้ อัน จะนำไปสู่การกำจัดปัญหานี้ รวมถึงส่งเสริมการนำผลวิจัยไปใช้ กำหนดนโยบาย มาตรการสังคมและท้องถิ่น

8. ขอให้กรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ร่วมกับ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้าง เสริมสุขภาพ (สสส.) สนับสนุนการขับเคลื่อนทางสังคมและสื่อสารสาธารณะ ร่วมกับองค์กรอื่น ๆ ให้ประชาชนรับรู้ เข้าใจ ตระหนักถึงภาวะเสี่ยง ป้องกันตนเองจากการติดพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและสังคม

9. ขอให้สมาชิกสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนให้จัดสมัชชาสุขภาพใน ระดับพื้นที่ ส่งเสริมและติดตามผลการดำเนินงานและความก้าวหน้าในพื้นที่ของตนเอง

10. ขอให้เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ รายงานความก้าวหน้าต่อสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 8

สมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 7

ระเบียบวาระที่ 2.4

7 พฤศจิกายน 2557

การกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในประชาชน

1. นิยาม

พยาธิใบไม้ตับ หมายถึง หนอนพยาธิที่มีรูปร่างคล้ายใบไม้ พยาธิตัวเต็มวัยอยู่ในร่างกายคนเรา ตรวจพบอยู่ในทางเดินท่อน้ำดีทั้งในและนอกตับ พยาธิเข้าสู่ร่างกายจากการที่คนกินอาหารประเภทที่ปรุงดิบๆ สุกๆ ปลาน้ำจืดเกล็ดขาว (ตระกูลปลาตะเพียน) เช่น ปลาชิว ปลาฝิวใบไม้ ปลาสร้อยชวา ปลากระมัง ปลาตะเพียนขาว ปลากระสูบจุด เป็นต้น ที่มีตัวอ่อนพยาธิที่มีชีวิตอยู่เข้าไปโดยไม่ได้ทำให้สุกด้วยความร้อน

มะเร็งท่อน้ำดี หมายถึง มะเร็งที่เกิดจากเซลล์ของเยื่อบุทางเดินน้ำดี มีการแบ่งตัวอย่างผิดปกติ โดยอาจพบมะเร็งท่อน้ำดีในเนื้อตับและมะเร็งท่อน้ำดีนอกตับหรือร่วมกัน คนที่ติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับจะเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดมะเร็งมากกว่าคนที่ไม่มีพยาธิ 16 เท่า ในประเทศไทยมะเร็งท่อน้ำดีเกิดจากหลายสาเหตุ แตกต่างกันไป และมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องสารเคมีทางการเกษตร และสารก่อมะเร็งที่พบในอาหารหมักดอง

ข้อเสนอเพื่อการควบคุมกำจัดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี หมายถึงการระดมพลังทางวิชาการ พลังทางสังคม และพลังการบริหารจัดการเพื่อกำจัดปัญหาพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ในประชาชนให้ลดลงจนเป็นเรื่องที่พบเห็นได้ยากในทศวรรษหน้า และการป้องกันมะเร็งท่อน้ำดีจำเป็นต้องลดความเสี่ยงจากสารก่อมะเร็งควบคู่ไปด้วย โดยดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และลดการใช้สารเคมีในเกษตรกรรม ต้องมีสัญญาประชาคมในการร่วมกันลด ละ เลิก ใช้สารเคมี เช่น ปุ๋ยเคมี สารกำจัดศัตรูพืช ฮอโรโมนเร่งการเจริญเติบโต เป็นต้น ควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมาย เช่น พ.ร.บ.วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 อย่างเคร่งครัด

2. ความสำคัญของปัญหา สถานการณ์และแนวโน้ม

2.1 อุบัติการณ์การเกิดโรคมะเร็งที่พบบ่อยในประเทศไทย พบว่า ในเพศชายมีอัตราการเกิดโรคด้วยมะเร็งตับและท่อน้ำดี มากเป็นอันดับ 1 (40.3 ต่อประชากรแสนคน) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าทั้งเพศชายและเพศหญิง มีอัตราการเกิดโรคมะเร็งตับและท่อน้ำดีเป็นอันดับ 1⁽¹⁾ นอกจากนี้ ประเทศไทยมีจำนวนผู้เสียชีวิตจากมะเร็งตับและท่อน้ำดีจำนวน 14,469 คน คิดเป็นอัตรา 22.5 ต่อแสนประชากร (วันละ 36 ราย) เป็นเพศชาย 10,380 คน เพศหญิง 4,089 คน⁽²⁾ นอกจากนี้ พบว่าทั่วประเทศมี 27 จังหวัดที่อัตราการตายสูงกว่า 20 ต่อแสนประชากร โดยพบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 17 จังหวัด ภาคเหนือ 9 จังหวัด ภาคตะวันออก 1 จังหวัดตามลำดับ ส่วนภาคใต้มี 5 จังหวัดที่อัตราการตายสูงกว่า 10 ต่อแสนประชากร อย่างไรก็ตามเนื่องจากมีปัญหาเรื่องการบันทึกข้อมูลผู้ป่วยที่มารับบริการที่โรงพยาบาลยังไม่ครอบคลุม ทำให้จำนวนผู้ป่วยจำนวนหนึ่งไม่ได้ถูกรายงานในระบบของกระทรวงสาธารณสุข และคาดประมาณว่า ร้อยละ 70 ของรายงานมะเร็งดังกล่าวเป็นมะเร็งท่อน้ำดี ดังนั้นในแต่ละปีจะมีผู้เสียชีวิตจากมะเร็งท่อน้ำดีไม่ต่ำกว่า 20,000 คน⁽³⁾ แม้จะพบว่าอุบัติการณ์ของมะเร็งท่อน้ำดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือยังคงสูงกว่าภาคกลางและภาคใต้ แต่ก็มีแนวโน้มว่าจะพบในภาคอื่น ๆ มากขึ้น อันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายประชากร

2.2 ประชาชนเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับ จากการกินอาหารประเภทปลาน้ำจืดเกล็ดขาว (ตระกูลปลาตะเพียน) เมนูปรุงดิบหรือสุก ๆ ดิบ ๆ หรือที่มีตัวอ่อนของพยาธิใบไม้ตับปนเปื้อน และกลุ่มที่เป็นโรคพยาธิใบไม้ตับจะเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะเกิดมะเร็งท่อน้ำดี และมีโอกาสเสียชีวิตได้ ซึ่งขณะนี้ประชาชนในประเทศไทยที่เป็นโรคพยาธิใบไม้ตับประมาณ

6 ล้านคน และประชาชนกลุ่มนี้จะพัฒนาเป็นมะเร็งท่อน้ำดีในระยะเวลาประมาณ 20-30 ปีข้างหน้า⁽⁴⁾ โดยตะวันออกเฉียงเหนือพบผู้เป็นพยาธิใบไม้ตับ ร้อยละ 18.6 (โดยในบางพื้นที่สูงถึง ร้อยละ 85) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 10 (โดยในบางพื้นที่สูงถึง ร้อยละ 46) ภาคกลาง และภาคใต้ พบต่ำกว่า ร้อยละ 5⁽⁵⁾ จากการรายงานการศึกษาวินิจฉัย⁽⁶⁾ พบว่าอัตราการติดพยาธิใบไม้ตับในอีสานเหนือมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 22.5 อัตราการติดพยาธิใบไม้ตับสูงสุด ร้อยละ 80 เมื่อวิเคราะห์จำแนกรายกลุ่มอายุ พบว่า ทุกกลุ่มอายุ มีอัตราการติดพยาธิใบไม้ตับสูงกว่า 20% และจากการสำรวจพฤติกรรมบริโภคปลาดิบของประชาชนในพื้นที่ ยังพบว่า ประชาชน ร้อยละ 49.74 ยังบริโภคส้มตำใส่ปลาร้าดิบ ร้อยละ 43.6 บริโภคปลาจ่อมดิบ ร้อยละ 29.2 บริโภคลาบปลาดิบ ร้อยละ 28.2 บริโภคก้อยปลาดิบ โดยให้เหตุผลว่า อร่อย เคียงกิน กินกันมานานแล้ว และบางส่วนมีความเชื่อว่า เป็นโรคพยาธิใบไม้ตับแล้วไม่เป็นโรคนิยามถ่ายพยาธิก็หายแล้วกินใหม่ได้อีก สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีทั้งสิ้น

2.3 เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีตัวบ่งชี้จำเพาะของการเกิดมะเร็งท่อน้ำดี (อยู่ในระหว่างการวิจัย) ดังนั้นการเจาะเลือดตรวจหามะเร็งท่อน้ำดีจึงไม่สามารถที่จะวินิจฉัยโรคนี้ได้ แต่ยังมีเครื่องมือที่สามารถตรวจวินิจฉัยโรคนี้ได้แม่นยำ สะดวก ปลอดภัยและราคาไม่แพง คือการใช้อัลตราซาวด์ตรวจช่องท้องด้านบน⁽⁷⁾ ซึ่งเป็นการตรวจหามะเร็งท่อน้ำดีทั้งชนิดในตับและนอกตับได้ดี มีความไวและความจำเพาะต่อโรคสูง⁽⁸⁾ นอกจากนี้ก็เครื่องมืออื่นที่ช่วยในการวินิจฉัยโรค เช่น เครื่องเอ็กซเรย์คอมพิวเตอร์ เป็นเครื่องมือมาตรฐานที่ช่วยในการยืนยันโรค การแยกโรค และช่วยในการวางแผนการรักษาที่สำคัญมาก และในปัจจุบันเครื่องมือเหล่านี้ได้รับการพัฒนาดีขึ้นมากทำให้การวินิจฉัยและวางแผนการรักษาได้รับประโยชน์สูงสุด ส่วนเครื่องมือใหม่ ๆ ยังอยู่ในขั้นตอนของการศึกษา

2.4 มะเร็งท่อน้ำดีสามารถรักษาให้ได้ผลดี และในบางรายหายขาดได้เหมือนกับการรักษามะเร็งอื่น ๆ การรักษาที่ดีที่สุดคือการผ่าตัดเอามะเร็งออกให้หมดในระยะแรก ๆ ของโรคเท่านั้น^(9, 10) เพราะการผ่าตัดรักษาโรคในระยะที่ลุกลามแล้ว ส่วนใหญ่จะเป็นการให้การรักษาแบบประคับประคอง จากผลการศึกษาตั้งแต่ 2525-2555 พบว่ามีวิวัฒนาการด้านการรักษาที่ดีขึ้นมาเรื่อย ๆ ตั้งแต่การวินิจฉัย การเตรียมผู้ป่วยก่อนการผ่าตัด และการผ่าตัด รวมถึงการดูแลผู้ป่วยหลังการผ่าตัด การผ่าตัดต้องใช้เวลาและมีความเสี่ยงมากพอ ผู้ป่วยจึงจะปลอดภัยและการทำงานเป็นทีมเป็นสิ่งจำเป็นมาก อนึ่งการรักษาผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดียังสามารถที่จะพัฒนาให้ได้ผลดีกว่านี้ได้

2.5 จากการสำรวจอัตราความชุกโรคพยาธิใบไม้ตับของประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2500, 2524, 2534, 2539, 2544, 2552 และ 2557 พบว่า อัตราความชุกมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 62.9, 54.7, 41.7, 35.0, 22.5, 18.1, 8.9 ตามลำดับ แต่ก็เป็นไปอย่างช้า ๆ และยังคงสูงเกินเป้าหมายที่กำหนด จากการสำรวจความชุกโรคพยาธิใบไม้ตับในปี 2557 ประเทศ พบว่า มีจังหวัดที่มีความชุกสูงกว่าร้อยละ 10 จำนวน 12 จังหวัด ได้แก่ นครพนม (ร้อยละ 23.2) บุรีรัมย์ (ร้อยละ 17.6) (ร้อยเอ็ด (ร้อยละ 15.5) น่าน (ร้อยละ 14.9) ศรีสะเกษ (ร้อยละ 14.3) สุรินทร์ (ร้อยละ 14.3) มหาสารคาม (ร้อยละ 13.1) สระแก้ว (ร้อยละ 12.7) มุกดาหาร (ร้อยละ 11.9) กาฬสินธุ์ (ร้อยละ 11.5) เชียงใหม่ (ร้อยละ 10.8) ลำปาง (ร้อยละ 10.5) ตามลำดับ สอดคล้องกับรายงานการวิจัยอื่น⁽¹¹⁾ ที่ศึกษาความชุกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนในปี 2556 ว่า 4 ใน 7 จังหวัดมีอัตราความชุกสูงกว่าร้อยละ 20 ได้แก่ นครพนม (ร้อยละ 40.9) สกลนคร (ร้อยละ 27.9) หนองคาย (ร้อยละ 22.5) และหนองบัวลำภู (ร้อยละ 22.1) ค่าเฉลี่ยของอัตราการติดเชื้อเท่ากับร้อยละ 22.5 โดยพบว่าอัตราการติดเชื้อสูงสุดร้อยละ 80 ทุกกลุ่มอายุมีอัตราการติดเชื้อมากกว่าร้อยละ 20 พบสูงสุดในกลุ่มอายุ 40-49 ปี สอดคล้องกับรายงานการศึกษาวินิจฉัยอื่น ที่พบว่า อัตราการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับอยู่ระหว่างร้อยละ 10-80^(12, 13) นอกจากนี้ พบว่า ปัจจัยการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับได้แก่ เพศ อายุ และการกินอาหารเมนูเสี่ยง ได้แก่ ก้อยปลาดิบ ปลาสามดิบ ส้มตำปลาร้าดิบ^(11,14,15) จะเห็นได้ว่าการกินปลา น้ำจืดเกล็ดขาวที่มีตัวอ่อนพยาธิใบไม้ตับในเนื้อปลาเมื่อปรุงดิบเป็นสาเหตุของการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับ โดยพฤติกรรม

การกินดื่มนี่กลายเป็นวิถีชีวิตปกติของประชาชน การแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องใช้ระยะเวลา และคำนึงถึงปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม การทำความเข้าใจต่อวิถีชีวิต รวมถึงกระบวนการผลิต การเตรียม การปรุง และเครือข่ายผู้ประกอบการ และผู้ขายในท้องถิ่น (หาบเร่ แผงลอย ร้านค้า ร้านชำ ร้านอาหาร เป็นต้น)^(16,17,18,19) จากการทบทวนวรรณกรรมพบ การศึกษาที่กว้างถึงเรื่องนี้มีน้อยมาก และในจำนวนนี้งานหลายชิ้นก็เพียงแค่เป็นการศึกษาจากเอกสารอื่น ๆ ทำให้ ประเด็นต่าง ๆ คำถามต่าง ๆ ยังหาคำอธิบายได้ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

2.6 การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยมะเร็งมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะในระยะสุดท้ายที่ผู้ป่วยและ ครอบครัวต้องการความช่วยเหลือหลายประการ เช่น การจัดการความเจ็บปวด การจัดการแผลเรื้อรัง เป็นต้น ซึ่งต้อง มีการดูแลที่ครอบคลุมทั้ง 4 มิติ ได้แก่ สุขภาพกาย สุขภาพจิต สุขภาพสังคม และสุขภาพปัญญา โดยกระทรวง สาธารณสุขต้องเร่งรัดการจัดการระบบบริการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยระยะสุดท้าย และเป็นแกนกลางใน การประสานความร่วมมือขององค์กรและจิตอาสาต่าง ๆ

3. นโยบายมาตรการและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3.1 ปัจจุบัน รอดูดสูมได้มีการลักลอบทิ้งสิ่งปฏิกูล ในสถานที่ต่าง ๆ เช่น ที่รกร้าง ที่นาของประชาชน โดยที่ ยังไม่มีการบำบัดให้ถูกต้องก่อน ก่อให้เกิดการแพร่กระจายของพยาธิใบไม้ตับในสิ่งแวดล้อม ได้ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยมี กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งปฏิกูล คือ

3.1.1 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และฉบับแก้ไข พ.ศ. 2550 มาตรา 18 ที่กำหนดให้ การจัดการสิ่งปฏิกูลเป็นอำนาจของทางราชการส่วนท้องถิ่น และมาตรา 19 กำหนดให้กิจการรับทำการเก็บ ขนหรือ กำจัดสิ่งปฏิกูล โดยทำเป็นธุรกิจหรือโดยได้รับผลประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการต้องได้รับใบอนุญาต จากเจ้าพนักงานท้องถิ่น แต่ปัจจุบันยังมีท้องถิ่นจำนวนมากที่มีได้ให้ความสำคัญในการจัดให้มีระบบบำบัดสิ่งปฏิกูล ที่ถูกต้อง รวมทั้งยังขาดความตระหนักในการดำเนินการควบคุมผู้ได้รับอนุญาตประกอบกิจการสุขสิ่งปฏิกูลในเขตพื้นที่ รับผิดชอบของตนเองในการนำสิ่งปฏิกูลไปบำบัดอย่างถูกต้อง

3.1.2 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535⁽²⁰⁾เป็น พระราชบัญญัติที่มอบอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจในการจัดการใน เรื่องความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง หมวดที่1 การรักษาความสะอาดในที่สาธารณะและ สถานสาธารณะ มาตรา 14 ห้ามมิให้ผู้ใดปล่อยสัตว์ ถ่ายมูลบนถนน และมีได้ขจัดมูลดังกล่าวให้หมดไป และมาตรา 29 ห้ามมิให้ผู้ใดถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะลงในที่สาธารณะหรือสถานสาธารณะซึ่งมิใช่สถานที่ที่ราชการส่วนท้องถิ่นได้จัด ไว้เพื่อการนั้น และมาตรา 30ห้ามมิให้ผู้ใด เท ปล่อยหรือระบายอุจจาระหรือปัสสาวะจากอาคารหรือยานพาหนะลงใน ทางน้ำและมาตรา 31 ห้ามมิให้ผู้ใดทิ้งสิ่งปฏิกูลมูลฝอยในที่สาธารณะและสถานสาธารณะ แต่การปฏิบัติเพื่อให้บังคับ ใช้ทางกฎหมายยังไม่สามารถดำเนินการได้

3.2 กระทรวงสาธารณสุขได้ออกประกาศกระทรวงฉบับที่ 281 กำหนดปริมาณใช้เกลือไนเตรทหรือไนโตรที่ ในผลิตภัณฑ์เนื้อหมัก โดยให้ใช้เกลือโซเดียมไนโตรที่ได้ปริมาณไม่เกิน 125 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม และโซเดียมไนเตรท ได้ปริมาณไม่เกิน 500 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม จากการตรวจหาปริมาณการปนเปื้อนของไนเตรทและไนโตรที่ในผักผลไม้ และอาหารประเภทเนื้อสัตว์แปรรูป พบว่ามีการปนเปื้อนของไนเตรทสูง⁽²¹⁾ มากกว่าอาหารประเภทอื่น นอกจากนี้ พบ ว่าปลาร้าปลาตากแห้งเป็นอาหารที่มีการปนเปื้อนของไนโตรซามีนสูงถึง 66.5 ไมโครกรัมต่อกิโลกรัม⁽²²⁾ และพบว่าหาก มีพยาธิใบไม้ในตับในอาหารร่วมกับไนโตรซามีนก็ยิ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดมะเร็งท่อน้ำดีได้มากขึ้น ในปัจจุบัน ประเทศไทย โดยแต่ที่นาเป็นห่วงคือผู้ผลิตพวกผลิตภัณฑ์อาหารพื้นที่บ้านที่อาจขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้อย่าง ถูกต้องหรือใช้เกินปริมาณที่กำหนด และไม่มีการติดฉลากส่วนผสมต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูลผู้บริโภค

3.3 ปัจจุบันนโยบายการดำเนินงานของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข (ศ.นพ.รัชตะ รัชตะนาวิน) และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข (นพ.สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์) ข้อ 7 ว่าด้วยเรื่องการจัดการโรคติดต่อและภัยคุกคามด้านสุขภาพ ข้อ 7.1 ได้เร่งรัดและดำเนินการให้เกิดความยั่งยืนในการกำจัด กวาดล้าง และควบคุมโรคติดต่อที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน โดยเฉพาะโรค โปลิโอ หัด คอตีบ บาดทะยัก ไอกรน และเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันควบคุมโรคติดต่อที่สำคัญ เช่น วัณโรคโรคเอดส์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยแมลง โรคตับอักเสบบี และพยาธิใบไม้ในตับ

4. บทบาทขององค์กรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

4.1 การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในโรงเรียน มีหลายจังหวัดที่ได้ดำเนินการในเรื่องนี้ อาทิเช่น จังหวัดสกลนครมีการออกแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละระดับชั้น เช่น นักเรียนระดับปฐมวัยมีการผลิตสื่อการสอนเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับปลา ระดับชั้นประถมศึกษาทำเป็นบทเรียนสำเร็จรูป ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสร้างบทเรียนสำเร็จรูปชั้นสูง ผลที่เกิดขึ้นคือ เกิดการตระหนักรู้ในพิษภัยของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ส่งผลให้ไม่กินอาหารที่ทำจากปลาดิบโดยเด็ดขาด หรือจังหวัดขอนแก่นร่วมกับมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้ใช้หลักสูตรพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึง 6 มากกว่า 3 ปี ใน 35 โรงเรียน นำร่อง

4.2 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนในพื้นที่ให้ ลด ละ เลิก การกินปลาดิบ มีการดำเนินงานในหลายพื้นที่ อาทิเช่น จังหวัดสกลนครมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานในรูปแบบการเปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในพื้นที่

4.3 กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมควบคุมโรค มหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันขับเคลื่อน “ยุทธศาสตร์กำจัดพยาธิใบไม้ตับ ลดมะเร็งท่อน้ำดี” ซึ่งเป็นวาระคนอีสาน เริ่มนำร่องในปี 2555 ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน โดยสำนักโรคติดต่อทั่วไป และสำนักงานป้องกันควบคุมโรคระดับเขต (สคร.5,6 และ 7) ได้ส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานผ่านเวทีการนิเทศติดตามของผู้ตรวจราชการเขตบริการสุขภาพ นอกจากนี้ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น ได้มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้นมา เพื่อเป็นแกนนำในการประสานการดำเนินงานในพื้นที่ร่วมกัน

4.4 สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติในพื้นที่ได้สนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในพื้นที่ และมีบางจังหวัดที่จัดสรรงบประมาณสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคสำหรับเขตพื้นที่มาเพื่อแก้ไขปัญหาตนเอง

4.5 มหาวิทยาลัยขอนแก่น ศูนย์วิจัยพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี และหน่วยงานในพื้นที่ได้ขับเคลื่อนกิจกรรมในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

4.5.1 การพัฒนาตำบลต้นแบบ “ละว้าโมเดล” เพื่อเป็นกรณีศึกษาการควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับแบบบูรณาการวิถีนิเวศสุขภาพ/สุขภาพหนึ่งเดียว ณ แก่งละว้า อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น หรือสุขภาพหนึ่งเดียว (One Health) โดยอาศัยหลักการบูรณาการความรู้หลากหลายสาขา (แพทย์ สัตวแพทย์ สาธารณสุข วิทยาศาสตร์ ฯลฯ) ใช้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เช่น ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ราษฎรชาวบ้าน ครู พระสงฆ์ อสม. เจ้าหน้าที่อนามัย องค์การบริหารส่วนตำบล สาธารณสุขอำเภอ นักวิชาการ ฯลฯ และดำเนินการครอบคลุมทุกมิติ (ผู้ใหญ่ เด็ก คนชรา ทุกสถานะ การศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจ) ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา 5 ปี พบว่า ประชาชนในพื้นที่ที่ติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับลดลงเกินครึ่ง และปลาในแก่งละว้าติดพยาธิใบไม้ตับน้อยลงจากร้อยละ 70 เหลือเพียงน้อยกว่าร้อยละ 1 ในปัจจุบัน

4.5.2 การพัฒนาระบบการดูแลกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดี โดยการใช้ระบบคอมพิวเตอร์

ซอฟต์แวร์ ในการลงทะเบียนกลุ่มเสี่ยงโดยเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) นอกจากนี้ยังสามารถ
ลงข้อมูลกลุ่มที่ได้รับการตรวจคัดกรองและเฝ้าระวังโดยแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไปจากโรงพยาบาล (รพ.)ชุมชน ตลอดจน
ข้อมูลการตรวจวินิจฉัยและรักษาทั้งในกลุ่มผู้ป่วยและกลุ่มเสี่ยง ผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดีเป็นการเฝ้าระวังเชิงรุกใช้ระบบ
ตัวเลข 13 หลัก เมื่อผู้ป่วยไปตรวจอัลตราซาวด์ที่รพ.สต. แห่งใดก็ตาม หากผู้ป่วยอนุญาตให้แพทย์ได้เข้าถึงข้อมูล
ก็จะสามารถสร้างความต่อเนื่องของการรักษาได้ทันที โครงการนี้ได้ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ รพ.สต. แพทย์ประจำ รพ.ชุมชน
ศัลยแพทย์ และเจ้าหน้าที่พยาบาลเพื่อให้สามารถคัดกรองและเฝ้าระวังตลอดจนการรักษาโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ
ระบบนี้จะช่วยรองรับยุทธศาสตร์การต่อสู้กับปัญหานี้ได้ในอนาคต

4.5.3 การรณรงค์จัดกิจกรรมสุขศึกษาและประชาสัมพันธ์ในวงกว้างต่าง ๆ การรณรงค์ “อาหารปลอดภัย
ปลาร้าต้ม ส้มตำแซบ”

4.6 โรงพยาบาลศูนย์ส่วนหนึ่งในพื้นที่ เช่น โรงพยาบาลมะเร็งอุดรธานี โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โรงพยาบาล
ขอนแก่น เป็นต้น ได้ดำเนินการจัดทำโปรแกรมทะเบียนมะเร็งเพื่อจัดเก็บข้อมูลกลุ่มเสี่ยง กลุ่มป่วย และกลุ่มตายด้วย
มะเร็งทุกชนิดในพื้นที่

4.7 มูลนิธิมะเร็งท่อน้ำดีร่วมกับภาครัฐ และเอกชนในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหา โดยได้ลงนามความร่วมมือ
กับกระทรวงสาธารณสุข มหาวิทยาลัยขอนแก่น และบริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) เพื่อการแก้ไขปัญหาแบบมี
ส่วนร่วม และบูรณาการ นับว่าเป็นมิติใหม่ในการแก้ไขปัญหาโดยภาคประชาชนสังคมและภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม

5. ข้อจำกัดในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหา

การดำเนินงานเพื่อกำจัดพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีมีข้อจำกัด ดังนี้

5.1 ประชาชนทั้งในกลุ่มคนทั่วไป กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มผู้ป่วย ขาดความรู้ความเข้าใจตระหนัก และละเอียดถึง
โทษพิษภัยโรคมะเร็งท่อน้ำดี ตลอดจนแนวปฏิบัติในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เหมาะสมและถูกต้อง จากข้อจำกัดใน
การสื่อสารสู่สาธารณะในรูปแบบต่างๆ และช่องทางสื่อสารยังขาดประสิทธิภาพ ขาดการรวมพลังเครือข่ายสื่อสารทุก
ภาคส่วนในทุกระดับ ในการหนุนเสริมการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ
ที่มีความแตกต่างจากกลุ่มเป้าหมายทั่วไป ไม่เหมาะสมกับบริบทและภูมิปัญญาของสังคมไทย ทำให้ไม่สามารถ
สร้างกระแสความตระหนักรู้ความเสี่ยง จิตสำนึกในด้านสุขภาพและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคของประชาชน
เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสังคมไทยได้อันนี้บุคลากรทางการแพทย์ก็มีความรู้ความเข้าใจที่
คลาดเคลื่อนอยู่ ยังคิดและเชื่อว่าโรคมะเร็งท่อน้ำดีเป็นโรคที่รักษาไม่ได้ “ผ่าก็ตาย ไม่ผ่าก็ตาย” หรือคิดว่าการให้
การรักษาด้วยการให้ยาถ่ายพยาธิช่วยแก้ปัญหาได้

5.2 นโยบายระดับชาติและระดับพื้นที่ขาดความเป็นเอกภาพในด้านการหนุนเสริมการปรับเปลี่ยนค่านิยม
วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อวิถีชีวิตที่ไม่กินปลาดิบ ไม่กินเนื้อดิบในขณะที่การสร้างนโยบายสาธารณะใน
กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เฉพาะก็ยังมีข้อจำกัดในการขยายผลสู่ระดับประชากรในวงกว้าง ซึ่งจำเป็นต้องมีความชัดเจน
ของทิศทางนโยบาย แผน และแนวปฏิบัติ ในการลดปัจจัยเสี่ยงและโอกาสเสี่ยง โดยใช้มาตรการที่เน้นการป้องกันระดับ
ปฐมภูมิที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ข้อมูล
ข่าวสาร

5.3 ระบบเฝ้าระวัง คัดกรอง ค้นหากลุ่มเสี่ยงและกลุ่มป่วยไม่ครอบคลุมและไม่เป็นระบบเนื่องจากยังมีลักษณะ
ต่างคนต่างทำ ขาดการบูรณาการและการจัดวางระบบงาน การพัฒนาระบบข้อมูลการเฝ้าระวังติดตามควบคุมป้องกัน
โรคและการใช้ประโยชน์ในลักษณะเครือข่ายเชื่อมโยงในระดับชาติขาดความรู้ ทักษะและความพร้อมของบุคลากรและ
เครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นในการตรวจวัดคัดกรองที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ โดยส่วนใหญ่การคัดกรองเป็นเพียงเพื่อหา

ผู้ป่วย มิใช่เพื่อการหากลุ่มเสี่ยงและเตรียมการป้องกันตั้งแต่เริ่มต้น และการดำเนินการกับกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มปกติ มักเป็นการแนะนำให้ตรวจซ้ำ แต่การให้คำแนะนำเพื่อป้องกันยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

5.4 ระบบบริการสุขภาพมีศักยภาพไม่เพียงพอ ในกรณีของโรคมะเร็งท่อน้ำดี ยังพบว่าผู้ป่วยจำนวนมากที่ต้องรอการผ่าตัด เนื่องจากจำนวนผู้ป่วยมากกว่าทีมศัลยแพทย์และทีมรักษาพยาบาลตลอดจนการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวมทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะเจ็บป่วยและต้องรับการรักษา

5.5 การบริหารจัดการความรู้ยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากองค์ความรู้ที่มีอยู่กระจุกกระจายอยู่ในแต่ละหน่วยงานองค์กร เฉพาะพื้นที่ ขาดความจำเพาะและการใช้ประโยชน์ร่วมกัน จำเป็นต้องพัฒนากระบวนการรวบรวมสังเคราะห์ วิจัยพัฒนา และการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ยุทธศาสตร์ การพัฒนา การบริหารจัดการแผนงานโครงการ ระบบงาน การบริหารจัดการทรัพยากร การพัฒนาระบบข้อมูล และระบบบริการสุขภาพทั้ง ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค ดูแลรักษาและฟื้นฟูสภาพ ตลอดจนการติดตามประเมินผล ที่ลดความซ้ำซ้อนมีความเชื่อมโยงในภาพรวมแบบบูรณาการครบวงจรที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทแวดล้อมของพื้นที่และมีประสิทธิภาพทั้งในระยะสั้น และระยะยาว

6. ประเด็นพิจารณาของสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ

ขอให้สมัชชาสุขภาพแห่งชาติพิจารณาเอกสารสมัชชาสุขภาพ 7 / ร่างมติ 4 การกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในประชาชน

เอกสารอ้างอิง

สถาบันมะเร็งแห่งชาติกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. Cancer in Thailand 2007-2009. Retrieved November 2, 2014 from http://www.nci.go.th/th/cancer_record/cancer_rec1.html

กลุ่มสถานะสุขภาพ กลุ่มภารกิจด้านข้อมูลข่าวสารสุขภาพ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ พ.ศ.2555. สถิติการเกิดและสาเหตุการตายที่สำคัญของประเทศไทยปี 2555. Retrieved October 10, 2014 from <http://bps.ops.moph.go.th/index.php?mod=bps&doc=5>

Sriamporn S, Parkin DM, Pisani P, et al (2005). A prospective study of diet, lifestyle, and genetic factors and the risk of cancer in Khon Kaen Province, northeast Thailand: description of the cohort. *Asian Pac J Cancer Prev*, 6, 295-303.

Sripa B, Pairojkul C (2008). Cholangiocarcinoma: lessons from Thailand. *Curr Opin Gastroenterol*, 24, 349 - 56.

ฐิติมา วงศาโรจน์, และคณะ. การศึกษาสถานการณ์โรคหนอนพยาธิและโปรโตซัวในลำไส้ในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2552. The 96 Years of Opisthorchiasis: Past, Present and Future International Congress of Liver Flukes 7-8 March 2011 (2554), Pullman Raja Orchid Hotel, KhonKaen, Thailand.

Wonga N, Thaewongiew K, Laithavewat L, Singthong S, Kutthamart S, Tangsawad S, Phothimol S. Prevalence of OV Infection and Behavior for Prevention and Control of OV and CCA among People Upper Northeast, 2013. Proceeding in Joint International Tropical Medicine Meeting 2013 (JITMM 2013) 11-13 December 2013 Centara Grand & Bangkok Convention Centre at Central World.

- Supanee Sriamporn, DM Parkin, P Pisani, V Vatanasapt, K Suwanrungruang, S Kamsa-ard, P Pengsaa, Kritpetcharat, V Pipitgool, P Vatanasapt A Prospective Study of Diet, Lifestyle, and Genetic Factors and the Risk of Cancer in KhonKaen Province, Northeast Thailand: Description of the Cohort. *Asian Pacific J Cancer Prev*, 20056, 295-303.
- Zhang BH, Yang BH, Tang ZY. 2004. Randomized controlled trial of screening for hepatocellular carcinoma. *J Cancer Res Clin Oncol*, Jul ; 130 (7) : 417-22.
- Khuntikeo N, Pugkhem A, Bhudhisawasdi V, et al (2008). Major hepatic resection for hilar holangiocarcinoma without preoperative biliary drainage. *Asian Pac J Cancer Prev*, 9, 83-5.
- Khuntikeo N, Pugkhem A, Titapun A, et al (2014). Surgical management of perihilar cholangiocarcinoma: a Khon Kaen experience. *J Hepatobiliary Pancreat Sci*, 21, 512-4.
- KesornThaewngiew, Seri Singthong, SaowaluxKutchamart, SasithornTangawad, SupaneePromthet, SupanSailugkum, NarongWongba. Prevalence and Risk Factors for *Opisthorchisviverrini* Infections in Upper Northeast Thailand. *Asian Pac J Cancer Prev*, 15 (16), 6609-6612.
- Sithithaworn P, Andrews RH, Van De N, et al (2012). The current status of opisthorchiasis and clonorchiasis in the Mekong basin. *Parasitology Int*, 61, 10-6.
- Wattanayingcharoenchai S, Nithikathkul C, Wongsaroj T, et al (2011). Geographic information system of *Opisthorchisviverrini* in northeast Thailand. *Asian Biomedicine*, 687-91.
- Saengsawang P, Promthet S, Bradshaw P (2012). Prevalence of OV infection in Yasothorn province, Northeast Thailand. *Asian Pac J Cancer Prev*, 13 , 3399-402.
- Rangsin R, Mungthin M, Taamasri P et al (2009). Incidence and risk factors of *Opisthorchisviverrini* infections in rural community in Thailand. *Am J Trop Med Hyg*, 81, 152-5.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. (ม.ป.ป.). บริโภคนิสัย : แนวคิดและแนวทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์เพื่อการควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ. ในมหาวิทยาลัยมหิดลและกระทรวงสาธารณสุข. โรคพยาธิใบไม้ตับ: บริโภคนิสัยกับแนวคิดและการแก้ไขทางสังคมศาสตร์และสุขศึกษา การประชุมเชิงปฏิบัติการ วันที่ 14-16 สิงหาคม พ.ศ.2528 ณ โรงแรมเอเชีย พัทยา ชลบุรี.
- วลัยทิพย์ สาขลวิจารณ์. (ม.ป.ป.). บริโภคนิสัย : แนวคิดและแนวทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์เพื่อการควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ. ในมหาวิทยาลัยมหิดลและกระทรวงสาธารณสุข. โรคพยาธิใบไม้ตับ : บริโภคนิสัยกับแนวคิดและการแก้ไขทางสังคมศาสตร์และสุขศึกษา การประชุมเชิง ปฏิบัติการ 14-16 สิงหาคม พ.ศ.2528ณ โรงแรมเอเชีย พัทยา ชลบุรี.
- พิชญ อุตตมะเวทิน และคณะ. (2543). รายงานการวิจัยเรื่องพฤติกรรมบริโภคอาหารที่นำไปสู่ภาวะการเจ็บป่วยของประชาชนภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น : คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สันติ ศรมณี. (ม.ป.ป.). แนวคิดและการดำเนินงานเรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับ ของมหาวิทยาลัยมหิดล. ในมหาวิทยาลัยมหิดลและกระทรวงสาธารณสุข. โรคพยาธิใบไม้ตับ : บริโภคนิสัยกับแนวคิดและการแก้ไขทางสังคมศาสตร์และสุขศึกษา การประชุมเชิงปฏิบัติการ วันที่ 14-16 สิงหาคม พ.ศ.2528ณ โรงแรมเอเชีย พัทยาชลบุรี.
- พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535. Retrieved November 7, 2014. From <http://law.longdo.com/law/474/>

Migasena P, Reaunsuwan W, Changbumrung S. Nitrates and nitrites in local Thai preserved protein foods. J Med Asso Thai 1980; 63 : 500-5.

Mitacek EJ, Brunnemann KD, Suttajit M, Martin N, Limsila T, Ohshima H, et al. Exposure to N-nitrosocompounds in a population of high liver cancer regions in Thailand : volatile nitrosamine (VNA) levels in Thai food. Food Chem Toxicol 1999; 37 : 297-305

สมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 7
ระเบียบวาระที่ 2.4

สมัชชาสุขภาพ 7 / หลัก 4

7 พฤศจิกายน 2557

ร่าง เส้นทางเดินการขับเคลื่อนมติ การกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในประเทศไทย

ปัจจัยนำเข้า	กระบวนการ	ผลผลิต/ตัวชี้วัด	ผลลัพธ์/ผลกระทบ
<p>การกำจัดพยาธิศัลยกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - กระทรวงสาธารณสุข - กรมควบคุมโรค - กรมการแพทย์ - กรมอนามัย - กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ - สำนักงานปลัดกระทรวง - สาธารณสุข - กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก - กระทรวงสาธารณสุข 	<p>การกำจัดพยาธิศัลยกรรม</p> <p>กำจัดพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีให้เสร็จภายใน 3 เดือนหลังจากผ่านมติของกรม.</p>	<p>ผลผลิต : แผนงานโครงการระดับชาติ/จังหวัด</p> <p>ตัวชี้วัด : จำนวนจังหวัดที่มีการดำเนินงานตามแผนงาน</p>	<p>เป้าหมาย :</p> <p>การเสียชีวิตด้วยมะเร็งท่อน้ำดีลดลงในสามในปี 2578</p> <p>↑</p> <p>↑</p> <p>อัตราความชุกของโรคพยาธิใบไม้ตับไม่เกินร้อยละ 5 ในปี 2568</p>
<ul style="list-style-type: none"> - กระทรวงสาธารณสุข - กรมควบคุมโรค - กรมการแพทย์ - กรมอนามัย - กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ - สำนักงานปลัดกระทรวง - สาธารณสุข - กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก - กระทรวงสาธารณสุข - กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงวัฒนธรรม - กรมปศุสัตว์ - กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น - องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น - สถาบันวิชาการ - สปสช - สช. 	<p>การกำจัดพยาธิศัลยกรรม</p> <p>กำจัดพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีให้เสร็จภายใน 3 เดือนหลังจากผ่านมติของกรม.</p>	<p>ผลผลิต : แผนงานโครงการระดับชาติ/จังหวัด</p> <p>ตัวชี้วัด : จำนวนจังหวัดที่มีการดำเนินงานตามแผนงาน</p>	<p>เป้าหมาย :</p> <p>การเสียชีวิตด้วยมะเร็งท่อน้ำดีลดลงในสามในปี 2578</p> <p>↑</p> <p>↑</p> <p>อัตราความชุกของโรคพยาธิใบไม้ตับไม่เกินร้อยละ 5 ในปี 2568</p>

ปัจจัยนำเข้า	กระบวนการ	ผลผลิต/ตัวชี้วัด	ผลลัพธ์/ผลกระทบ
<p>การเฝ้าระวัง การคัดกรอง การวินิจฉัย และการรักษา</p> <p>กรมควบคุมโรค โดยสำนักโรคติดต่อทั่วไป</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นแกนหลักในการผลักดันการจัดทำแผนยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุขจัดปัญหาพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี - พัฒนาองค์ความรู้ - จัดระบบเฝ้าระวังโรคและการคัดกรอง - สนับสนุนวิชาการในการควบคุมโรคติดต่อตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคประชาสังคมและภาคประชาชน 	<p>ผลผลิต :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีการเฝ้าระวังโรคในพื้นที่เป้าหมาย 2. จำนวนกลุ่มเสี่ยงที่ได้รับการคัดกรองตัวชี้วัด : 1. ความชุกของโรคพยาธิใบไม้ตับไม่เกินร้อยละ 5 ในระดับหมู่บ้าน (สำรวจอย่างน้อยทุก 2 ปี) ส่วนการทำ National survey ควรดำเนินการทุก 5 ปี 	
<p>กรมการแพทย์โดยสถาบันมะเร็งแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>พัฒนาศักยภาพของบุคลากรและระบบทะเบียนมะเร็งท่อน้ำดีและสนับสนุนวิชาการ</p> <p>ผลักดัน การคัดกรอง วินิจฉัยรักษา ผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดีให้ได้ในระยะแรกเริ่ม (ดำเนินการภายในระยะเวลา 2 ปี แรกหลังจากผ่านมติของกรม.)</p>	<p>ผลผลิต:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ประชาชนอายุ 40 ปีขึ้นไป ได้รับการคัดกรองที่มีคุณภาพ และครอบคลุม 2. มีการพัฒนาทะเบียนมะเร็งท่อน้ำดีในโรงพยาบาล (ให้เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งประเทศ) 3. มีระบบส่งต่อที่มีประสิทธิภาพรวดเร็ว ทันเวลา มีศูนย์ส่งต่อที่มีคุณภาพ 4. มีการพัฒนาบุคลากรด้านศัลยกรรม/รังสีรักษา/เคมีบำบัด/การพยาบาลและด้านอื่น ๆ <p>ตัวชี้วัด :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. พบผู้ป่วยในระยะแรกเพิ่มมากขึ้น 2. ความชุกของโรคมะเร็งท่อน้ำดี “ไม่เพิ่ม” 	

ปัจจัยนำเข้า	กระบวนการ	ผลผลิต/ตัวชี้วัด	ผลลัพธ์/ผลกระทบ
<p>การเฝ้าระวัง การคัดกรอง การวินิจฉัย และการรักษา (ต่อ)</p> <p>กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ</p>	<p>พัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่ตำบลจัดการสุขภาพ ให้เป็นนักจัดการสุขภาพชุมชน มีความรู้ในการป้องกันโรค จัดกระบวนการสร้างสุขนิสัย และร่วมจัดกิจกรรมรณรงค์ตลอดจนทำตัวเป็นแบบอย่างในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ ที่นำไปสู่การป้องกันควบคุมโรคในพื้นที่</p>	<p>ผลผลิต :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. อสม.มีความรู้ในเรื่องพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีและการป้องกันควบคุมโรค 2. จำนวน อสม. ที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการคัดกรองด้วย verbal screening 3. จำนวนประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่ได้รับการคัดกรองและคำแนะนำตัวชี้วัด : <ol style="list-style-type: none"> 1. พบผู้ป่วยในระยะแรกเพิ่มขึ้น 2. ประชาชนมีพฤติกรรมการบริโภคที่ถูกต้องและดีต่อสุขภาพ “เพิ่มขึ้น” 	
<p>สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข</p>	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาเครือข่ายหน่วยบริการในการตรวจวินิจฉัย การคัดกรอง และการรักษาโรคมะเร็งท่อน้ำดีอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ - จัดให้มีระบบในการปรึกษาแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ - พัฒนาศักยภาพของศัลยแพทย์เพื่อให้สามารถ..... ผู้ป่วยได้อย่างดีในโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป ในจังหวัดที่มีปัญหาให้ประชาชนเข้าถึงระบบบริการสุขภาพเพื่อการตรวจรักษาได้ในพื้นที่ของตนเอง และไม่เป็นการดำเนินการเงินของผู้ป่วย 	<p>ผลผลิต : กลุ่มเสี่ยง/กลุ่มป่วยเข้าถึงการรับบริการมากขึ้น และได้รับการดูแลรักษาอย่างเหมาะสม</p> <p>ตัวชี้วัด : จำนวนผู้ป่วยที่รอดชีวิตเพิ่มขึ้น (เริ่มเห็นผลในปีที่ 3 เป็นต้นไป)</p>	

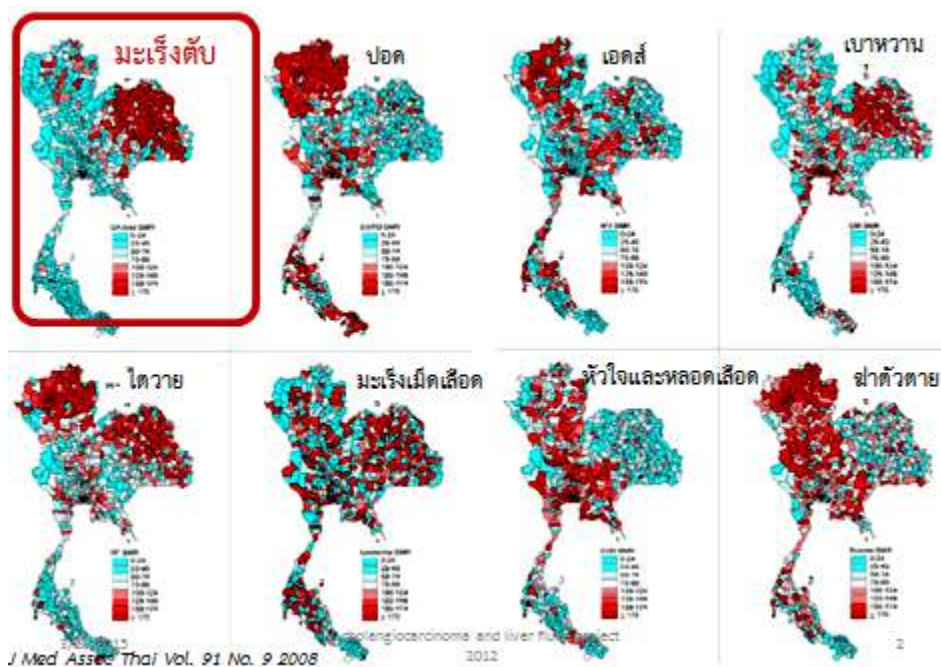
ปัจจัยนำเข้า	กระบวนการ	ผลผลิต/ตัวชี้วัด	ผลลัพธ์/ผลกระทบ
<p>การเฝ้าระวัง การคัดกรอง การวินิจฉัยและการรักษา (ต่อ)</p> <p>กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก</p>	<p>จัดให้มีการดูแลรักษาแบบประคับประคอง (Palliative care) ผู้ป่วยโรคมะเร็งท่อน้ำดี โดยใช้สมุนไพรไทย และภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย</p> <p>จัดให้มีการดูแลแบบผสมผสาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัว</p> <p>จัดให้มีการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดี</p>	<p>ผลผลิต :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มเสียง/กลุ่มผู้ช่วยเข้าถึงการบริการมากขึ้น และได้รับการดูแลรักษาอย่างเหมาะสมตามตัวชี้วัด : 1. จำนวนหน่วยงานที่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับสถานบริการมีโครงสร้างองค์กร ระบบงานบุคลากร และระบบสารสนเทศที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ 2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับครอบครัวและชุมชนที่มรสหสาขาวิชาชีพ และความร่วมมือกับท้องถิ่น 3. จำนวนบุคลากรที่ผ่านการพัฒนาศักยภาพในการดูแล และผู้ป่วย 4. ระดับการดูแลคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดีเพิ่มขึ้น (เริ่มเห็นผลในปีที่ 3) 	
<p>กรมอนามัย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>พัฒนาศักยภาพสถานประกอบการด้านอาหาร/ผลิตภัณฑ์อาหารพื้นบ้านให้ความรู้ตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติให้ถูกสุขลักษณะ และขอความร่วมมือให้มีการจำหน่ายอาหารเมนูปลอดภัย (ปลาน้ำจืดมีเกล็ด) เพื่อป้องกันการปนเปื้อนพยาธิใบไม้ตับสู่อาหาร และสนับสนุน ส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีข้อบัญญัติหรือมาตรการบังคับในการกำจัดสิ่งปฏิกูลอย่างถูกหลักสุขาภิบาล</p>	<p>ผลผลิต :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. อาหารที่มีเมตาบอลิต์ลดลง 1. ปลาติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับน้อยลง 	

ปัจจัยนำเข้า	กระบวนการ	ผลผลิต/ตัวชี้วัด	ผลลัพธ์/ผลกระทบ
<ul style="list-style-type: none"> - กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น - องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น - กรมปศุสัตว์ 	<p>ส่งเสริมสนับสนุนให้มีข้อบัญญัติหรือมาตรการสังคมในการกำจัดสิ่งปฏิกูลอย่างถูกต้องอย่างถูกต้องจนความสะอาดในสถานประกอบการและสถานสาธารณะ ตลอดจนแก้ไขปัญหาเรื่องพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในพื้นที่เสี่ยงตามศักยภาพและสถานะทางกำลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง</p>	<p>ผลผลิต :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนท้องถิ่นมีนโยบายสาธารณะในการควบคุมอาหารที่มีการปนเปื้อนพยาธิใบไม้ตับ สารก่อมะเร็งและสิ่งปนเปื้อนอื่น ๆ 2. จำนวนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นฯ <p>ตัวชี้วัด :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การปนเปื้อนของอาหารในสิ่งแวดล้อม 2. สุขภาพ/แมว ติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับลดลง 	
การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา			
<ul style="list-style-type: none"> - กระทรวงศึกษาธิการ - สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน - สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น เพื่อให้เด็กเตรียมอนุบาล วัยเรียน วัยรุ่นตระหนักและมีความนิยมการกินไม่กินอาหารเมนูเสี่ยงและปรุงสุก - จัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น เพื่อให้เด็กที่ศึกษา กศน. และประชาชน ตระหนักและมีความนิยมการกินไม่กินอาหารปรุงสุก - การจัดทำหลักสูตรในพื้นที่เสี่ยง และจะดำเนินการภายใน 2 ปี 	<p>ผลผลิต : มีการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา</p> <p>ตัวชี้วัด : ความสุขของโรคพยาธิใบไม้ตับไม่เกินร้อยละ 5 ในระดับหมู่บ้าน</p>	
การศึกษาวิจัยทางสังคม พหุติกรรมและนิเวศวิทยา			
<ul style="list-style-type: none"> - ทบวงมหาวิทยาลัย - สถาบันอุดมศึกษา - กระทรวงสาธารณสุข - สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กรมปศุสัตว์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาวิจัยทางสังคม พหุติกรรมนิเวศวิทยา และการได้มาซึ่งความรู้จะนำไปสู่การแก้ปัญหาส่งเสริมการนำไปใช้กำหนดนโยบาย มาตรการสังคม 	<p>ผลผลิต : มีแนวทางในการดำเนินงาน</p> <p>ตัวชี้วัด :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ประชาชนรับรู้ เข้าใจ ตระหนักถึงภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคร่วม 2. ประชาชนมีพฤติกรรมการกินปลาดิบ และอาหารเสี่ยงต่อการเกิดโรคร่วมลดลง 	

การขับเคลื่อนทางสังคม และการสื่อสารสาธารณะ			
<ul style="list-style-type: none"> - กรมประชาสัมพันธ์ - สำนักนายกรัฐมนตรี - กระทรวงวัฒนธรรม - สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างสุขภาพ (สสส.) 	<p>สนับสนุนการขับเคลื่อนทางสังคม และการสื่อสารสาธารณะร่วมกับองค์กรอื่น ๆ ให้ประชาชนรับรู้เข้าใจ ตระหนักถึงภาวะเสี่ยง ป้องกันตนเองจากการติดพยาธิใบไม้ตับและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และสังคม</p>	<p>ผลิตภัณฑ์ : สื่อและระบบการสื่อสารแบบบูรณาการที่มีคุณภาพเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ</p> <p>ตัวชี้วัด :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ประชาชนรับรู้ เข้าใจ ตระหนักถึงภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคเพิ่มขึ้น 2. ประชาชนมีพฤติกรรมการกินปลาดิบและอาหารเสี่ยงต่อการเกิดโรคมาเร็งลดลง 	
งบประมาณ			
<p>สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)</p>	<p>สนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในพื้นที่</p>	<p>ผลิตภัณฑ์ : มีแผนงานโครงการระดับชาติ/จังหวัด</p> <p>ตัวชี้วัด : จำนวนจังหวัดที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ</p>	

สถานการณ์โรคมะเร็งตับและมะเร็งท่อน้ำดี

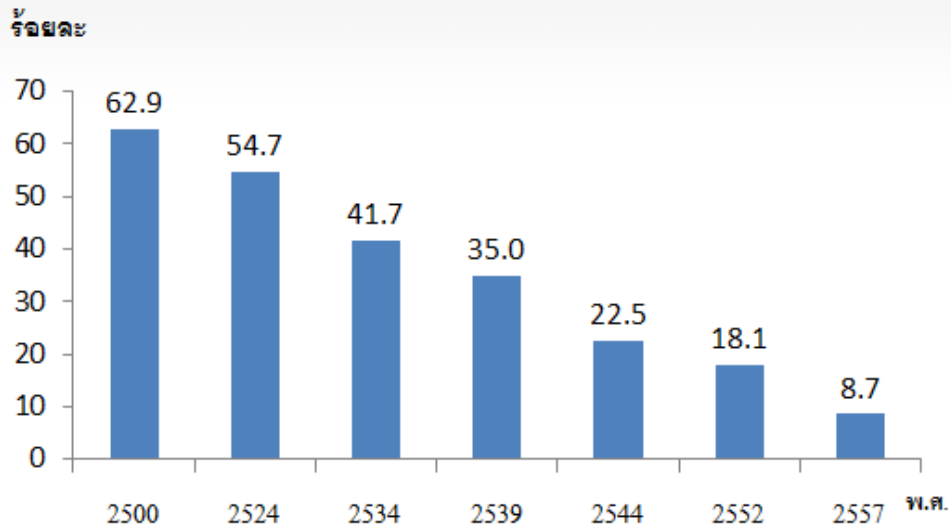
อุบัติการณ์การเกิดโรคมะเร็งที่พบบ่อยในประเทศไทย พบว่า ในเพศชายมีอัตราการเกิดโรคมะเร็งตับและท่อน้ำดี มากเป็นอันดับ 1 (40.3 ประชากรแสนคน) ส่วนเพศหญิงพบว่ามีอัตราการเกิดโรคมะเร็งตับและท่อน้ำดีเป็นอันดับ 3 (16.6 ต่อประชากรแสนคน) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าทั้งเพศชายและหญิง มีอัตราการเกิดโรคมะเร็งตับและท่อน้ำดีเป็นอันดับ 1 (สถาบันมะเร็งแห่งชาติกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2014) นอกจากนี้ ประเทศไทยมีจำนวนผู้เสียชีวิตจากโรคมะเร็งตับและท่อน้ำดีจำนวน 14,469 คน คิดเป็นอัตรา 22.5 ต่อแสนประชากร (วันละ 36 ราย) เป็นเพศชาย 10,380 คน เพศหญิง 4,089 คน (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2555) นอกจากนี้ พบว่าทั่วประเทศมี 27 จังหวัด ที่อัตราตายสูงกว่า 20 ต่อแสนประชากร โดยพบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 17 จังหวัด ภาคเหนือ 9 จังหวัด ภาคตะวันออก 1 จังหวัดตามลำดับ ส่วนภาคใต้มี 5 จังหวัดที่อัตราตายสูงกว่า 10 ต่อแสนประชากร อย่างไรก็ตามเนื่องจากมีปัญหาเรื่องการบันทึกข้อมูลผู้ป่วยที่มารับบริการที่โรงพยาบาลยังไม่ครอบคลุม ทำให้จำนวนผู้ป่วยจำนวนหนึ่งไม่ได้ถูกรายงานในระบบของกระทรวงสาธารณสุข และคาดประมาณว่า ร้อยละ 70 ของรายงานมะเร็งดังกล่าวเป็นโรคมะเร็งท่อน้ำดี ดังนั้นในแต่ละปีจะมีผู้เสียชีวิตจากมะเร็งท่อน้ำดีไม่ต่ำกว่า 20,000 คน (Sriamporn et al, 2005)

ภาพที่ 1 สาเหตุการตายของคนไทย

ที่มา : สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค

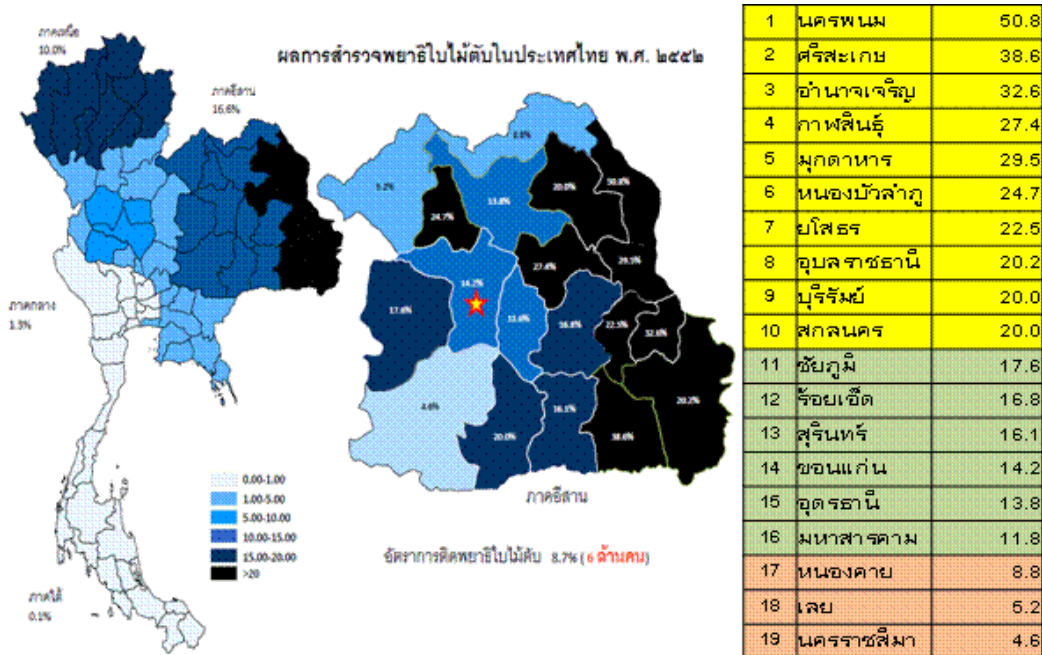
ประชาชนเป็นโรคมะเร็งตับ จากการกินอาหารประเภทปลาน้ำจืดเกล็ดขาว (ตระกูลปลาตะเพียน) เมล็ดปรงดิบหรือสุกๆ ดิบๆ หรือที่มีตัวอ่อนของพยาธิใบไม้ตับปนเปื้อน และกลุ่มที่เป็นโรคมะเร็งตับจะเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะเกิดมะเร็งท่อน้ำดี และมีโอกาสเสียชีวิตได้ ซึ่งขณะนี้ประชาชนในประเทศไทยที่เป็นโรคมะเร็งตับมีประมาณ 6 ล้านคนและประชาชนกลุ่มนี้จะพัฒนาเป็นโรคมะเร็งท่อน้ำดีในระยะเวลาประมาณ 20-30 ปีข้างหน้า (Sripa B, Pairojkul C, 2008)จากการสำรวจทางระบาดวิทยาของโรคหนองพยาธิของประเทศไทย ด้วยวิธี Kato's thick smear ตั้งแต่ ปี 2500 -2557 พบว่า แนวโน้มลดลง

ภาพที่ 2 อัตราความชุกโรคพยาธิใบไม้ตับ ประเทศไทย พ.ศ.2500 -2557

ที่มา : สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค

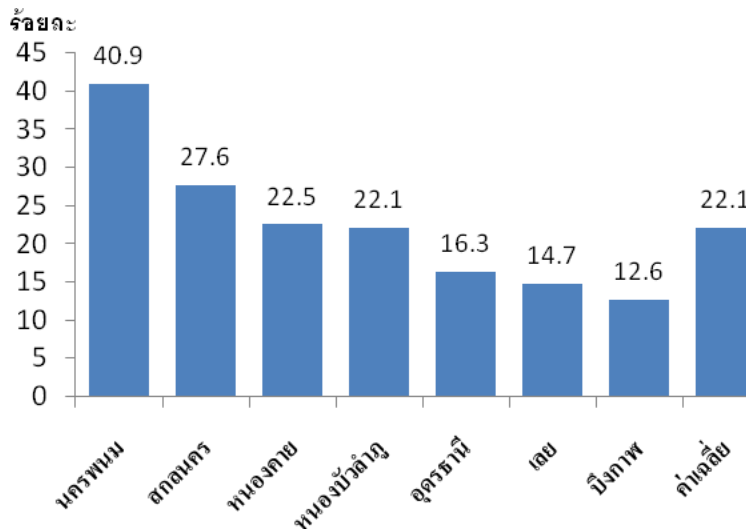
จากการสำรวจ ในปี 2552 พบว่า ประชาชนคนไทย ร้อยละ 18.1 เป็นโรคหนอนพยาธิ โดยพบมากที่สุดที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 26 ภาคเหนือพบ ร้อยละ 17.7 ในขณะที่เดียวกัน 2 ภาคนี้ก็พบอัตราพยาธิใบไม้ตับสูงกว่าที่อื่น ๆ เช่นกัน คือ ร้อยละ 16.6 และ ร้อยละ 10 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่เคยเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับและกินยารักษาพยาธิแล้วกลับมาเป็นซ้ำอีกสูงถึง ร้อยละ 12 (ฐิติมา และคณะ, 2552) เมื่อพิจารณาเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 19 จังหวัด พบว่าจังหวัดนครพนม มีอัตราความชุกสูงสุด ร้อยละ 50.8 รองลงมาคือจังหวัดศรีสะเกษ ร้อยละ 38.6 และอำนาจเจริญ ร้อยละ 32.6 ตามลำดับ

ภาพที่ 3 อัตราความชุกโรคพยาธิใบไม้ตับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย 2552

ที่มา : สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค

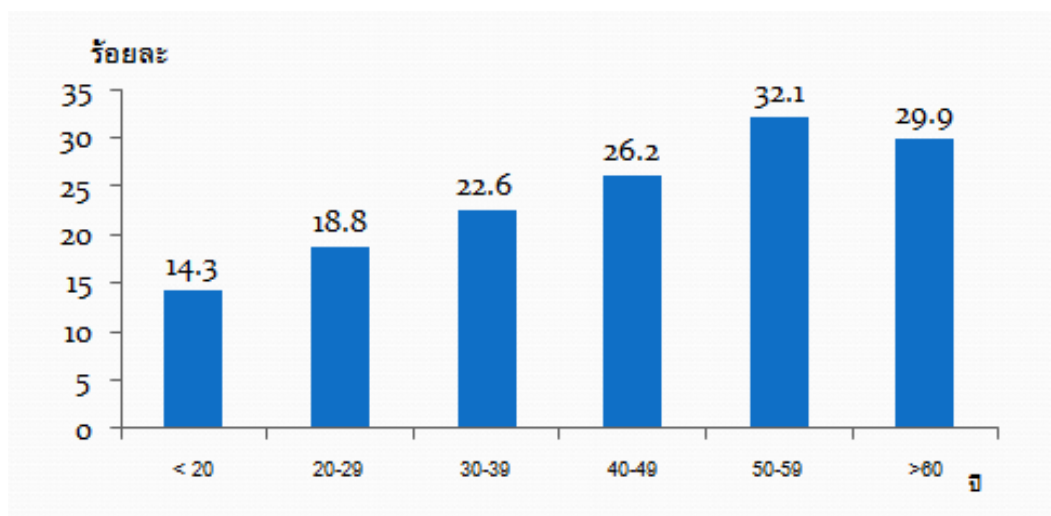
ในปี 2556 สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น ร่วมกับเครือข่ายในพื้นที่ สํารวจการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8 พบว่ามีอัตราการติดเชื้อเฉลี่ย ร้อยละ 22.1 โดยพบมากที่สุดที่จังหวัดนครพนม ร้อยละ 40 สกลนคร พบ ร้อยละ 27.6 เมื่อจำแนกอัตราพบเชื้อพยาธิใบไม้ตับเป็นรายพื้นที่ ใน 7 จังหวัด พบสูงที่สุดคือ อำเภอดงอียง จังหวัดสกลนคร คิดเป็น ร้อยละ 80.0 (kesornet et al, 2009)

อำเภอ	จังหวัด	อัตราการติดเชื้อCV
ดงอียง	สกลนคร	80.00
บ้านแพง	นครพนม	77.14
โพนสวรรค์	นครพนม	56.58
เมือง	นครพนม	53.70
ภูกระดึง	เลย	50.00
หนองวัวซอ	อุดรธานี	47.83
ภูพาน	สกลนคร	43.48
พรรณานิคม	สกลนคร	43.08
บ้านม่วง	สกลนคร	42.86
เฝ้าไร่	หนองคาย	40.00

ภาพที่ 4 อัตราความชุกโรคพยาธิใบไม้ตับ เขตสุขภาพที่ 8 ปี 2556
 ที่มา : สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น

เมื่อพิจารณาอัตราการติดเชื้อจำแนกรายกลุ่มอายุ พบว่า ทุกกลุ่มอายุมีอัตราการติดเชื้อมากกว่าร้อยละ 10 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ มากกว่าร้อยละ 5

ภาพที่ 5 อัตราความชุกโรคพยาธิใบไม้ตับ เขตสุขภาพที่ 8 จำแนกรายกลุ่มอายุปี 2556
 ที่มา : สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น

เมื่อพิจารณาระดับพบเชื้อความชุกพยาธิใบไม้ตับจำแนกรายหมู่บ้านในจำนวน 210 หมู่บ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพบว่า ระดับตรวจพบเชื้อพยาธิใบไม้ตับสูงสุดอยู่ที่ ร้อยละ 1-19 คิดเป็น ร้อยละ 44.3 รองลงมาคือระดับตรวจพบเชื้ออยู่ที่ ร้อยละ 21-40 คิดเป็น ร้อยละ 26 นอกจากนี้พบว่าในพื้นที่ที่ไม่พบว่ามีประชาชนไม่มีการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับเลยมีถึง ร้อยละ 10 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ระดับการตรวจพบเชื้อพยาธิใบไม้ตับ จำแนกรายหมู่บ้าน

ระดับการตรวจพบเชื้อพยาธิใบไม้ตับ(%)	จำนวนหมู่บ้าน(n=210)	ร้อยละ
0	21	10.0
1-19	93	44.3
21-40	55	26.2
40 – 60	34	16.2
61 – 80	7	3.3
รวม	210	100.0

ผลการตรวจนับไข่พยาธิใบไม้ตับ เพื่อประเมินหาระดับความรุนแรงของพยาธิใบไม้ตับพบว่า ส่วนใหญ่มีระดับความรุนแรงอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 91.5 (ตารางที่ 2)

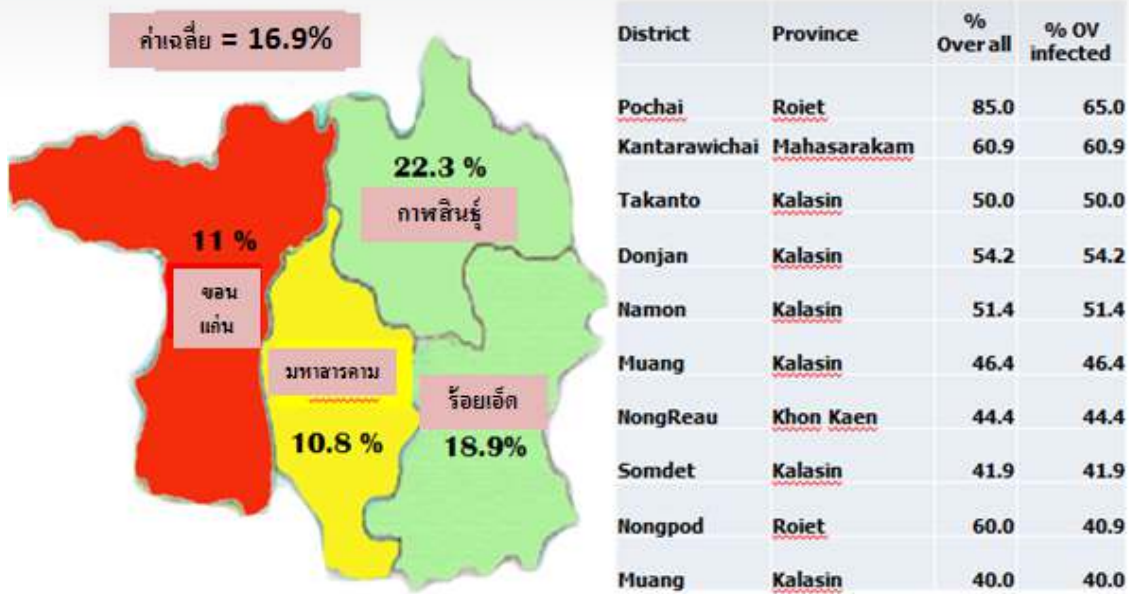
ตารางที่ 2 ระดับความรุนแรงของจำนวนไข่พยาธิใบไม้ตับ (n= 3,916)

จำนวนที่ส่งตรวจทั้งหมด	พบพยาธิใบไม้ตับ	MEPG	S.D.	Low (EPG)		Medium (EPG)		High (EPG)		highest (EPG)	
				<1,000	1,000-9,999	1,000-29,999	10,000-29,999	>29,999	>29,999		
				n	%	n	%	n	%	n	%
3,916	980	316.8	1,222.7	897	91.5	83	8.5	0	0	0	0

หมายเหตุ : MEPG = Mean Egg Per Gram

ในปี 2557 สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น ร่วมกับเครือข่ายในพื้นที่สำรวจการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 7 พบว่ามีอัตราการติดเชื้อเฉลี่ย ร้อยละ 16.9 โดยพบมากที่สุดที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ร้อยละ 22.3 เมื่อจำแนกอัตราพบเชื้อพยาธิใบไม้ตับเป็นรายพื้นที่ ใน 4 จังหวัด พบสูงที่สุดคือ อำเภอนาคู จังหวัดร้อยเอ็ด คิดเป็น ร้อยละ 65.0

หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 พุทธศักราช 2560)
 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

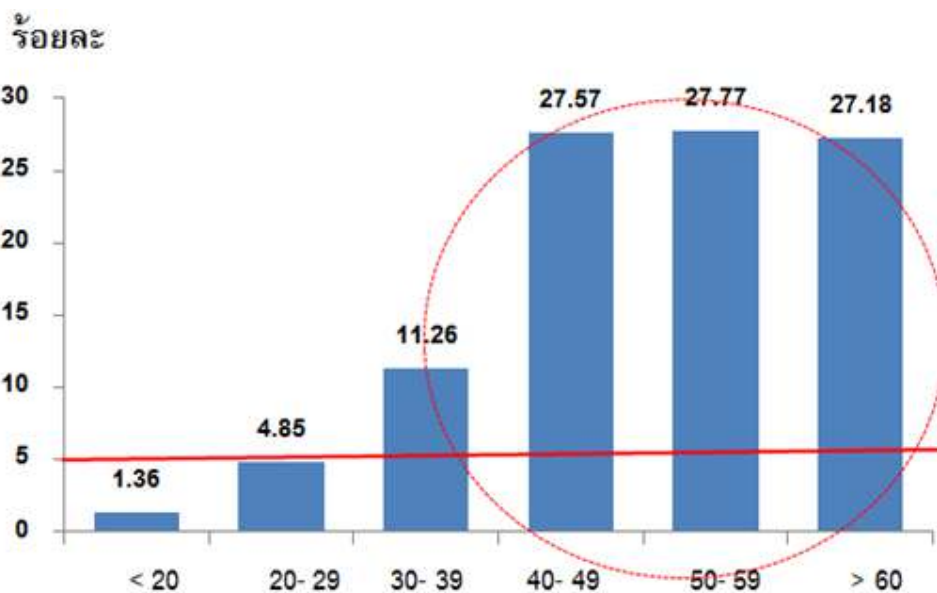

(30 cluster sampling)

ภาพที่ 6 อัตราความชุกโรคพยาธิใบไม้ตับ เขตสุขภาพที่ 7 ปี 2557

ที่มา : สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น

เมื่อพิจารณาอัตราการติดเชื้อจำแนกรายกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มอายุ มีอัตราการติดเชื้อมากที่สุด คือกลุ่มอายุ 40 – 60 ปี

ภาพที่ 7 อัตราความชุกโรคพยาธิใบไม้ตับ เขตสุขภาพที่ 7 จำแนกรายกลุ่มอายุปี 2558

ที่มา : สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น

พฤติกรรมสุขภาพและการป้องกันควบคุมโรค

พฤติกรรมการกินของกลุ่มตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า ประชาชนมีการกินก้อยปลาดิบ ร้อยละ 53.2 กินลาบปลาดิบ ร้อยละ 53.2 กินส้มตำใส่ปลาร้าดิบ ร้อยละ 86.7 และกินปลาต้มดิบ ร้อยละ 56.1

ในส่วนการป้องกันควบคุมโรคในพื้นที่ พบว่า การเคยกินยารักษาพยาธิใบไม้ตับ พบ ร้อยละ 10.5 และส่วนใหญ่ซื้อมาจากร้านขายยาในหมู่บ้าน การเคยตรวจอุจจาระพบไข่พยาธิใบไม้ตับ พบร้อยละ 6 ส่วนการถ่ายอุจจาระในส้วมที่ถูกสุขลักษณะเมื่ออยู่นอกบ้าน พบว่ามีกรปฏิบัติเป็นประจำ ร้อยละ 96.4 (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 พฤติกรรมสุขภาพและการป้องกันควบคุมโรคของกลุ่มตัวอย่าง (n = 3916)

พฤติกรรมสุขภาพและการป้องกันควบคุมโรค	จำนวน	ร้อยละ
1. การกินก้อยปลาดิบ		
ไม่กิน	1,834	46.8
กิน	2,082	53.2
2. การกินลาบปลาดิบ		
ไม่กิน	1,834	46.8
กิน	2,082	53.2
3. การกินส้มตำใส่ปลาร้าดิบ		
ไม่กิน	520	13.3
กิน	3,396	86.7
4. การกินปลาสดดิบ		
ไม่กิน	1,720	43.9
กิน	2,196	56.1
5. การเคยตรวจอุจจาระแล้วพบพยาธิใบไม้ตับ		
ไม่พบ	3,682	94.0
พบ	234	6.0
6. การเคยกินยารักษาพยาธิใบไม้ตับ		
ไม่กิน	3,505	89.5
กิน	411	10.5
7. ในกรณีที่เคยกินยาได้ยามาจาก		
รพ.สต., รพช. , รพท.	139	33.8
หน่วยตรวจพยาธิเคลื่อนที่	9	2.2
ซื้อยาจากร้านขายยาในหมู่บ้าน	195	47.5
อื่นๆระบุ	68	16.5

ตารางที่ 3 พฤติกรรมสุขภาพและการป้องกันควบคุมโรคของกลุ่มตัวอย่าง(n = 3916) (ต่อ)

พฤติกรรมสุขภาพและการป้องกันควบคุมโรค	จำนวน	ร้อยละ
8. การถ่ายอุจจาระในส้วมที่ถูกสุขลักษณะเมื่ออยู่ที่บ้าน		
ไม่เคยปฏิบัติเลย	27	0.7
ทำเป็นบางครั้ง	115	2.9
ทำเป็นประจำ	3,774	96.4
9. การถ่ายอุจจาระในส้วมที่ถูกสุขลักษณะเมื่ออยู่นอกบ้าน		
ไม่เคยปฏิบัติเลย	26	0.7
ทำเป็นบางครั้ง	115	2.9
ทำเป็นประจำ	3,775	96.4

จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในพื้นที่ พบว่า ประชาชนยังคงกินปลาดิบ เนื่องจาก ความอ้อย การมีารักษาพยาธิ และมีความเชื่อว่าการรับประทานดิบจะทำให้ร่างกายแข็งแรง

โศตาย มั่นแช่บ ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงกินปลาดิบกันอยู่และถือว่าเป็นเรื่องปกติ เช่น ก้อยปลาดิบ ลาบปลาดิบ หรือปลาร้าดิบ เป็นต้น โดยให้เหตุผลว่า *อ้อย ติดใจในรสชาต* ดังคำพูดของประชาชนที่สะท้อนถึงพฤติกรรมการกินปลาดิบในขณะที่สนทนากลุ่มว่า *“โศตาย มั่นแช่บ ก้างกะบมี เนื้อปลาหวาน นัว ต่างกับกินสุก ถ้าเหาเอาปลาไปเอ็ดสุก ก้างกะหลาย บ่แช่บ”* ชาวบ้านคนอื่นๆเห็นด้วยกับคำพูดนี้ นอกจากนี้ *“เคยกินตะพ้อตะแม่ กะบ่เป็นหยัง กินสุก ก้างหลายติดคอกินดิบ มั่นแช่บ”* และจากการสัมภาษณ์เด็กหนุ่มอายุ 16 ปีที่ติดเชื่อพยาธิใบไม้ตับที่ได้สะท้อนมุมมองของการกินดิบว่า *“เกิดมาผมก็เห็นพ่อกะแม่กิน ผมก็เลยกินน้ำ กินบ่อยๆ เลยติดใจ ปลามันสด เนื้อหวานดี บมีก้างก็เลยกินมาเรื่อยๆก็ไม่เห็นเป็นไร”* นอกจากนี้ประชาชนในพื้นที่ สะท้อนว่า *“ในช่วงหน้าที่มีปลาเยอะๆ เช่น หน้าฝน พวกผมจะนำปลาที่จับได้เยอะๆมาหมักไว้ทำเป็นปลาร้า ปลาจ่อม เก็บไว้กินนานๆ ส่วนปลาดิบจะกินนานๆครั้งเวลาพบปะสังสรรค์กันระหว่างเพื่อนฝูงครับของดีไม่ได้กินบ่อย”* จากการสังเกตประชาชนในพื้นที่ที่มีการรับประทานปลาร้าเกือบทุกหลังคาเรือน และถือว่าเป็นเรื่องปกติ ในส่วนการรับประทานก้อยปลาดิบจะรับประทานในช่วงที่มีกิจกรรมสำคัญๆในพื้นที่เช่นงานเลี้ยงหรือการสังสรรค์ระหว่างเครือญาติหรือเพื่อนฝูง

มียากิน ประชาชนยังคงมีพฤติกรรมการกินปลาดิบ เนื่องจากสามารถไปซื้อยารักษาพยาธิได้ง่าย ก็เลยไม่กลัวการติดเชื่อพยาธิใบไม้ตับ ยารักษาพยาธิใบไม้ตับหรือยารักษาพยาธิทุกชนิดสามารถซื้อได้จากรถที่มาเร่ขายยาในหมู่บ้านร้านขายของชำ อสม.หรือ รพ.สต. เป็นต้น ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่มีการกินยารักษาพยาธิปีละหนึ่งถึงสองครั้ง ดังคำพูดที่ชาวบ้านสะท้อนในขณะที่สนทนากลุ่มว่า *“บ่ย่านดอกพยาธิเพราะว่ามียากิน หลังจากผมกินก้อยปลาหวานไปสองสามเดือน ถ้ารู้สึกท้องไล่ไม่ตี เช่น แ่นอืดอัด ไม่สบายท้อง ก็จะไปซื้อยาถ่ายพยาธิมากินเอง ก็ทำแบบนี้มานานแล้วจะกินปีละสองถึงสามครั้งต่อปี”* ชาวบ้านคนอื่นๆเห็นด้วยกับคำพูดนี้ นอกจากนี้ *“ผมบ่ย่านดอกพยาธิ บ่เคยเห็นตัวจักเทื่อ สมัยนี้มียาตี กินไปโลด”* ประชาชนในพื้นที่มีการบอกต่อกันในเรื่องการซื้อยารักษาพยาธิไม่ดับมารับประทานเอง แหล่งที่นิยมบอกต่อๆให้ไปซื้อมากที่สุดคือร้านขายยาในตลาดในอำเภอโดยไม่ต้องไปตรวจอุจจาระโดยให้เหตุผลว่าเสียเวลาไปตรวจที่โรงพยาบาล ซื้อยามารักษาเลย

กินดิบร่างกายแข็งแรง ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเชื่อว่า การกินปลาดิบทำให้ร่างกายแข็งแรง ทำงานได้ดี วัยหนุ่มสาวสามารถบริโภคปลาดิบได้เพราะร่างกายมีความต้านทานและจะไปช่วยเสริมให้แข็งแรงมากยิ่งขึ้น ส่วนเด็กและผู้สูงอายุไม่ควรกินดิบเพราะความต้านทานของร่างกายไม่ดี ดังคำพูดหนึ่งที่สะท้อนขึ้นในขณะสนทนากลุ่มว่า “คนหนุ่มสาวกินได้ เพราะธาตุไฟดี เฮ็ดให้แข็งแรง เด็กน้อยกับผู้เฒ่า ห้ามกินธาตุยังอ่อนอยู่” นอกจากนี้ ประชาชนมีความเชื่อว่า “ให้ผมเลิกกินปลาดิบ ผมเลิกไม่ได้ดอก พอเห็นหมูกิน ผมก็นึกอยากกินกินแล้วแข็งแรง เฮ็ดเวียกเบ่เอื้อยเลย” สอดคล้องกับคำพูดหนึ่งที่สะท้อนขึ้นขณะสัมภาษณ์ “กินดิบเฮ็ดให้มีเฮื่อมีเฮง(แข็งแรง) บ่เคยเห็นโตจักเทื่อ” ประชาชนคนอื่นๆเห็นด้วยกับคำพูดนี้ จากการสังเกตการณ์ในพื้นที่ พบว่า มีชายวัยกลางคนนั่งล้อมวงกินเหล้าด้วยกันประมาณ 9-10 คน ชนิดอาหารที่กำลังรับประทานคือก้อยปลาชิว

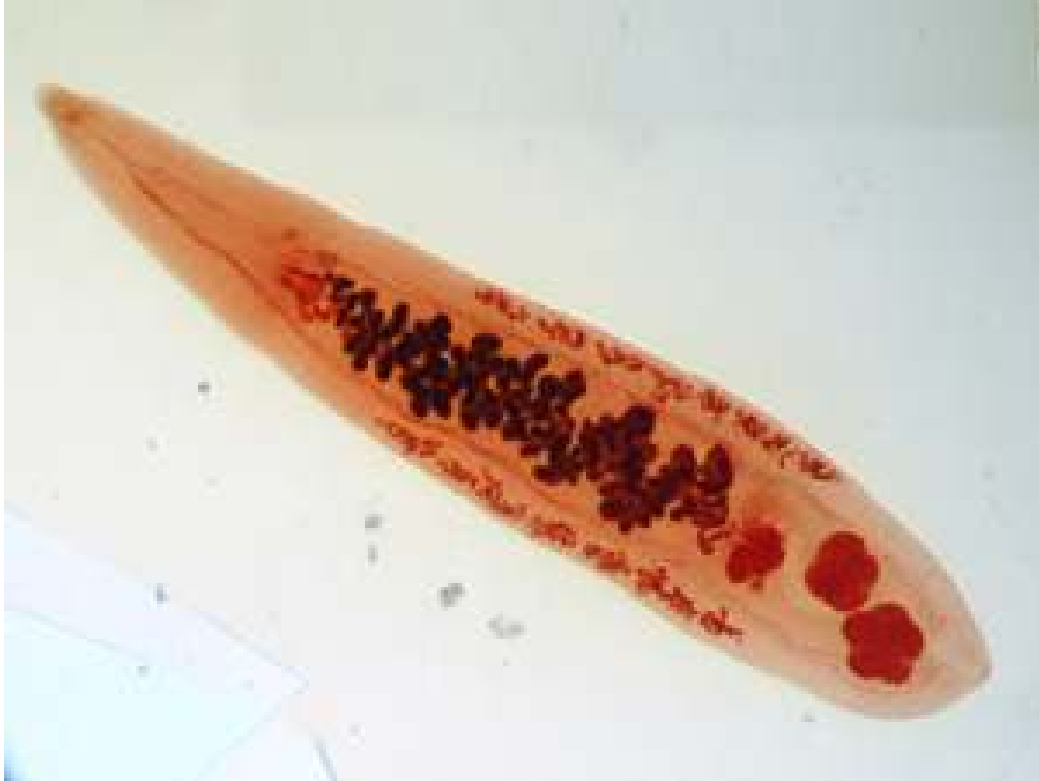
"กินมาโดน เลิกบ่ได้" ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนส่วนใหญ่มีวิธีการถนอมอาหารประเภทปลาที่สามารถหาได้ในชุมชนเพื่อเก็บไว้รับประทานนานๆโดย การทำปลาร้า ปลาจ่อม ปลาต้ม เป็นต้นเกือบทุกหลังคาเรือน จะกินปลาร้าส่วนประกอบของอาหารที่กินจะมีปลาร้าร่วมด้วย อย่างไรก็ตามปลาร้าที่ประชาชนหมักเองจะหมักไว้นานเกือบหนึ่งปีถึงสองปีถึงจะนำมากิน นอกจากนี้พบว่า ปลาต้มเป็นอาหารที่ประชาชนชอบกิน โดยจะหมักปลาขาวไว้ประมาณ 3-7 วัน และจะนำมารับประทานกับข้าวเหนียวร่วมกับพริกดิบโดยที่ไม่ได้ทำให้สุกก่อน ดังคำพูดของชาวบ้านท่านหนึ่งสะท้อนขึ้นขณะสนทนากลุ่ม “ปลาแตก (ปลาร้า) ผมกินมาตั้งแต่จำความได้ กินทุกมื้อ ติดแล้วครบกินทุกหลังคาเรือน” นอกจากนี้ “นั่งข้าวเหนียวฮ้อนๆ กินกับปลาร้า กับบักพริกดิบ แซ่บหลายครบกินมาโดนแล้วครับ” จากการสังเกตการณ์ในพื้นที่ พบว่าปัจจุบันปลาร้าที่ขายในท้องตลาดจะหมักนานประมาณ 2-3 เดือนก็จะนำมาขายให้ประชาชน และเมนูส้มตำใส่ปลาร้าดิบก็เป็นเมนูยอดฮิตของประชาชนในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- สถาบันมะเร็งแห่งชาติกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. Cancer in Thailand 2550-2552. Retrieved 2 พฤศจิกายน 2557 from http://www.nci.go.th/th/cancer_record/cancer_rec1.html
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. สถิติการเกิดและสาเหตุการตายที่สำคัญของประเทศไทยปี 2555. Retrieved 2 ตุลาคม 2557 from <http://bps.ops.moph.go.th/index.php?mod=bps&doc=5>
- Sriamporn S, Parkin DM, Pisani P, et al. A prospective study of diet, lifestyle, and genetic factors and the risk of cancer in Khon Kaen Province, northeast Thailand: description of the cohort. *Asian Pac J Cancer Prev* 2005; 6: 295-303
- Sripa B, Pairojkul C. Cholangiocarcinoma: lessons from Thailand. *Curr Opin Gastroenterol* 2008; 24: 349-56
- ฐิติมา วงศาโรจน์ ดวงเดือน ไกรลาศ พงศ์ราม รามสูตร และคณะ. การศึกษาสถานการณ์โรคหนอนพยาธิและโปรโตซัวในลำไส้ในประเทศไทยปี พ.ศ.2552. The 96 Years of Opisthorchiasis: Past, Present and Future International Congress of Liver Flukes 7-8 March 2011, Pullman Raja Orchid Hotel, KhonKaen, Thailand
- KesornThaewongiew, Seri Singthong, SaowaluxKutchamart, SasithornTangsawad, SupaneePromthet, SupanSailugkum, NarongWongba. Prevalence and Risk Factors for *Opisthorchis viverrini* infections in Upper Northeast Thailand. *Asian Pac J Cancer Prev*, 15 (16), 6609-6612

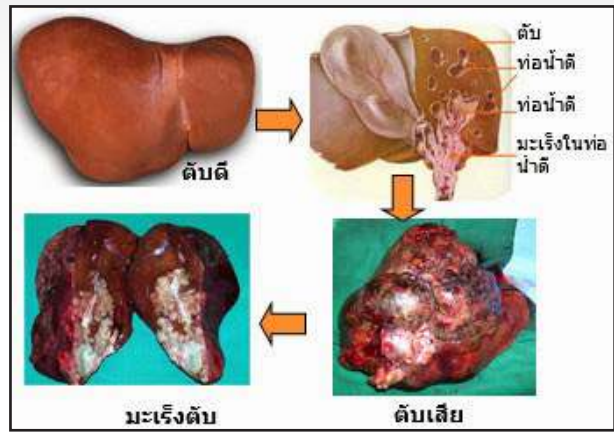
ภาคผนวก ข

ใบความรู้ รูปภาพเกี่ยวข้องกับโรคพยาธิใบไม้ตับ

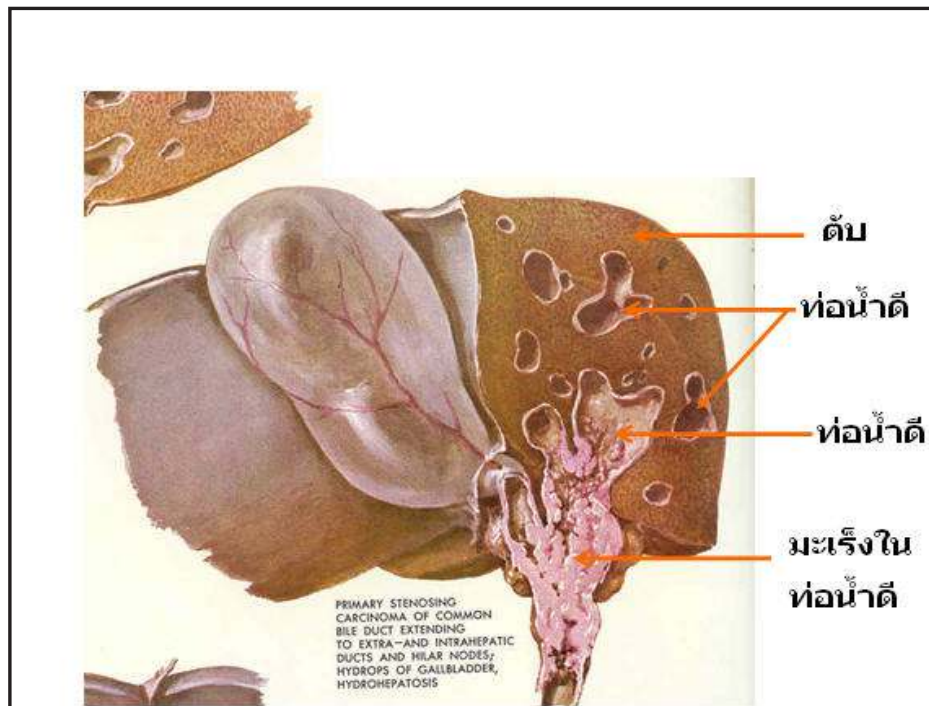
ภาพที่ 8 พยาธิใบไม้ตับตัวเต็มวัย
ที่มา: <http://www.med.cmu.ac.th/dept/>

หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง โรงพยาบาลไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 พุทธศักราช 2560)
 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ภาพที่ 9 ผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดี

ที่มา: <http://www.tm.mahidol.ac.th/hospital/hospital-p-opisthorchis-th.php>

ภาพที่ 10 โรคมะเร็งของท่อน้ำดี

ที่มา: <http://www.manager.co.th>

ใบความรู้ โรคพยาธิใบไม้ตับ

โรคพยาธิใบไม้ตับ (Liver fluke) คือ โรคที่เกิดจากท่อน้ำดีภายในตับติดเชื้อพยาธิ ที่เรียกว่า พยาธิใบไม้ตับ ซึ่งส่งผลให้ท่อน้ำดีเกิดการอักเสบเรื้อรังร่วมกับเกิดการอุดตันของท่อน้ำดีในตับจากตัวและไข่ของพยาธิ จึงส่งผลให้เกิดภาวะตับโต ตัว ตาเหลือง (โรคดีซ่าน) แน่นท้องจากตับโตและมีน้ำในท้อง/ท้องมาน โรคพยาธิใบไม้ตับในประเทศไทยเกิดจาก พยาธิใบไม้ตับ ชนิด *Opisthorchis viverrini* ซึ่งมีรูปร่างแบนคล้ายใบไม้ ส่วนหัวและท้ายเรียวมน ขนาด ยาว 7-12 มม. กว้าง 2-3 มม. สีแดงเรื่อคล้ายสีโลหิตจางๆ พบมากทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ส่วนภาคอื่นๆ พบน้อย โรคนี้เป็นสาเหตุหลักของโรคมะเร็งท่อน้ำดีในคนไทยซึ่งเกิดจากกินอาหารประเภทปลาน้ำจืดเกล็ดขาว เช่น ปลาชิว ปลาสร้อย ปลาขาว ปลาตะเพียน ฯลฯ ที่ปรุงไม่สุก เช่น ก้อยปลา ปลาหมกไฟ ปลาร้า ปลาสาม ฯลฯ

ภาพที่ 11 ปลาที่มีพยาธิใบไม้ตับอาศัยอยู่

วงจรชีวิต

พยาธิใบไม้ตับที่อาศัยอยู่ในท่อน้ำดีทั้งของคนและสัตว์เป็นโรค เมื่อพยาธิออกไข่ ไข่จะออกมาในลำไส้ และปนออกมากับอุจจาระลงแหล่งน้ำ เมื่อหอยไซกินไข่เข้าไป พยาธิจะเจริญเป็นตัวอ่อนอยู่ในหอยไซ (*Bithynia spp.*) ตัวอ่อนระยะต่อมาจะออกจากหอยไซไปเจริญต่อไปปลาเป็นตัวอ่อนระยะติดต่อกัน เมื่อคนกินปลาที่ปรุงไม่สุก ตัวอ่อนนี้จะเจริญเป็นพยาธิตัวเต็มวัยในท่อน้ำดีของตับ

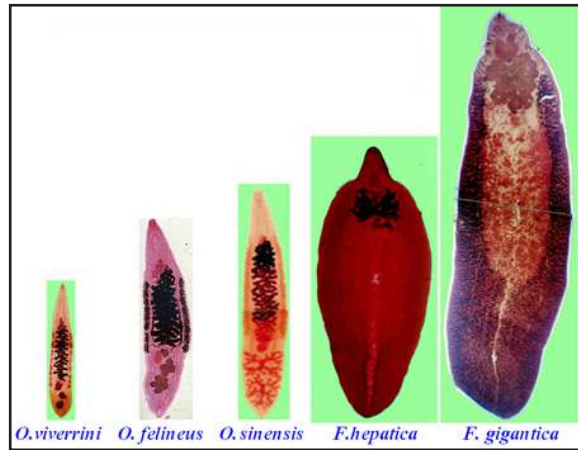
ระยะเวลาตั้งแต่คนกินตัวอ่อนระยะติดต่อกันของพยาธิเข้าไปจนเจริญเป็นตัวเต็มวัย และตรวจพบไข่ในอุจจาระใช้เวลาประมาณ 4-8 สัปดาห์

ใบความรู้

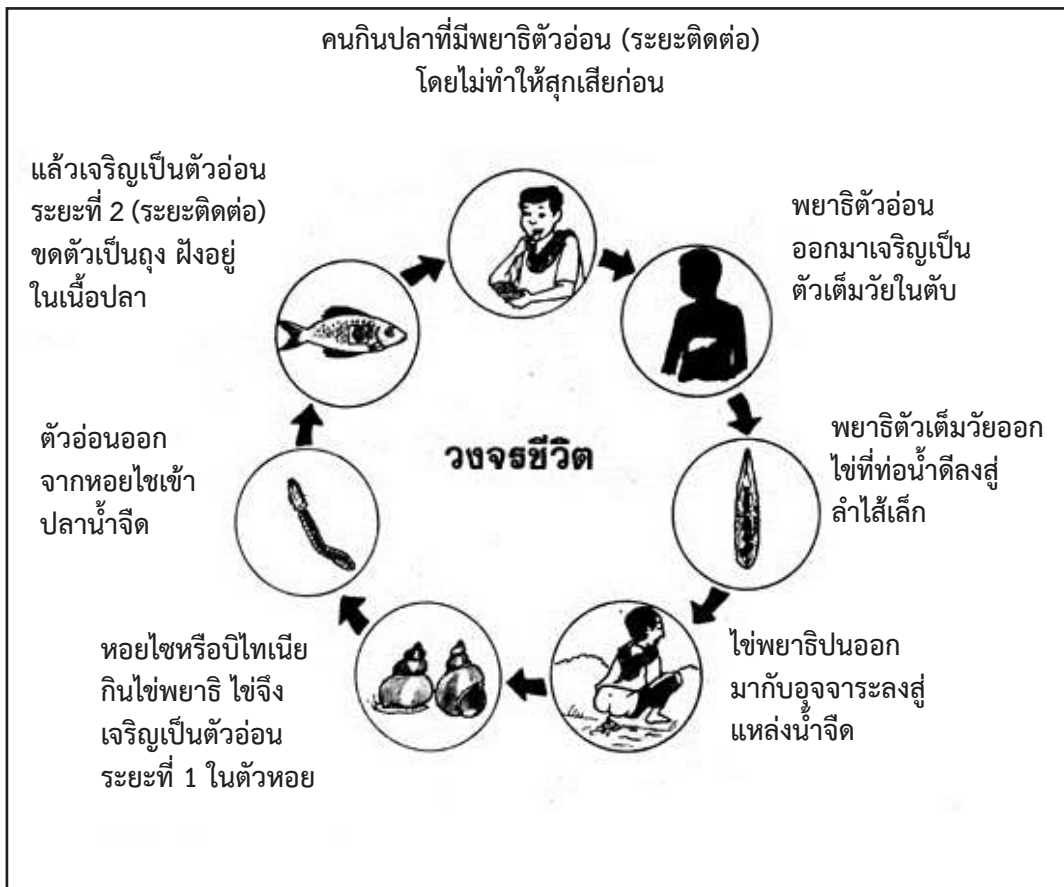
พยาธิใบไม้ตับและลักษณะของการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

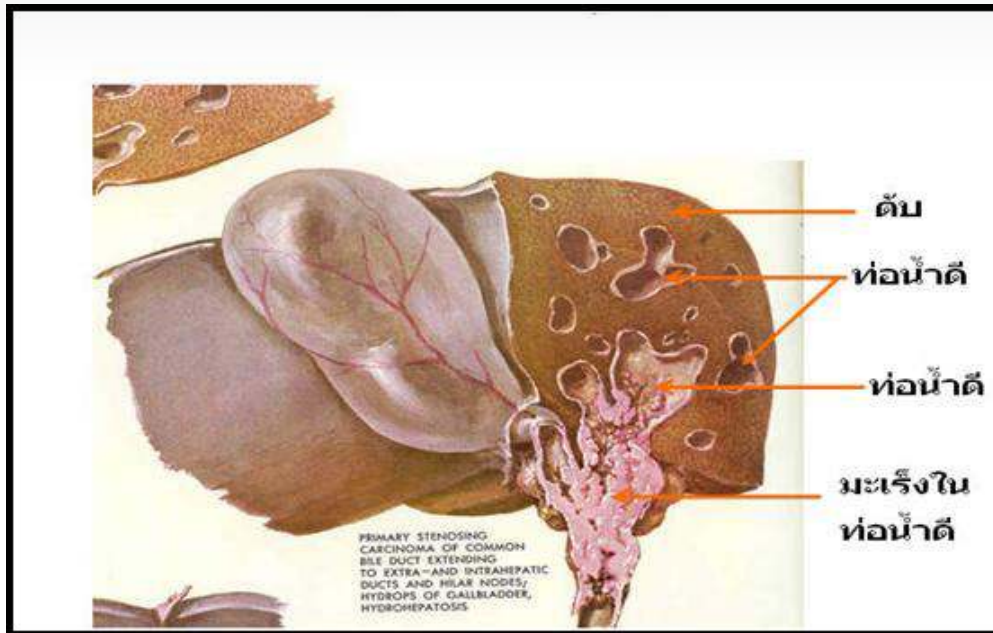

ภาพที่ 12 ไข่พยาธิใบไม้ตับที่ออกมาจากบ่อจากระผู้ป่วย

ภาพที่ 13 พยาธิใบไม้ตับชนิดต่างๆ

ภาพที่ 14 มะเร็งของท่อน้ำดี
 ที่มา: <http://www.manager.co.th>

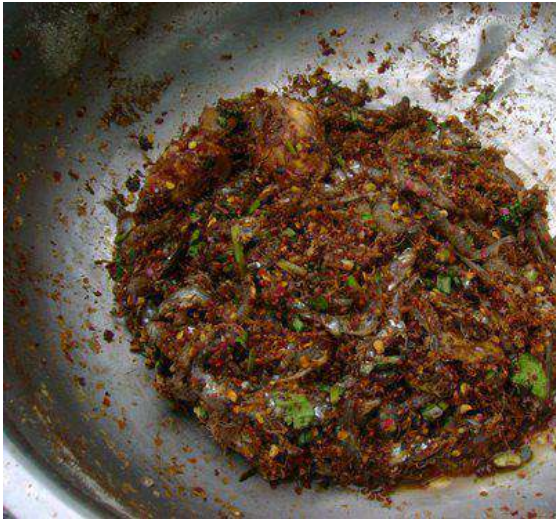
หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 พุทธศักราช 2560)
กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ก้อยปลาดิบ

ปลาร้าดิบ

ก้อยปลาชีวใส่เม็ดแดง

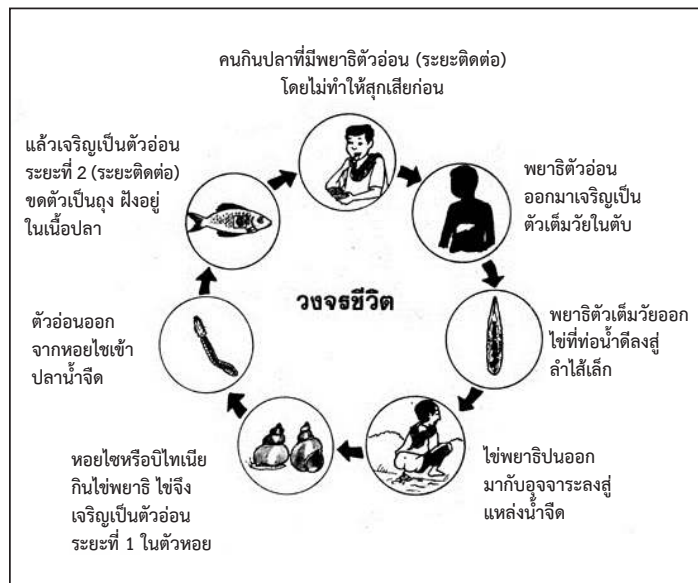

ปลาส้มดิบ

ภาพที่ 15 อาหารที่เสี่ยงต่อพยาธิใบไม้ตับ

ใบความรู้ เรื่อง อันตรายนจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

คนติดโรคพยาธิใบไม้ตับจากการกินอาหารที่ปรุงจากปลาน้ำจืดเกล็ดขาว ที่มีตัวอ่อนพยาธิใบไม้ตับอยู่ในเนื้อปลาแบบปรุงดิบๆ หรือ ดิบ ๆ สุก ๆ เมื่อคนกินอาหารที่ปรุงดิบหรือดิบๆ สุกๆ เข้าไปเท่ากับคนนั้นได้กินเอาตัวอ่อนพยาธิใบไม้ตับเข้าไปด้วย เมื่อถึงลำไส้เล็ก ตัวอ่อนพยาธิจะเดินทางต่อไปจนถึงท่อน้ำดีส่วนปลายที่อยู่ในตับแล้วเจริญเป็นพยาธิใบไม้ตับตัวเต็มวัย จากนั้นพยาธิจะวางไข่ ไข่พยาธิใบไม้ตับจะผ่านออกมาพร้อมกับน้ำดีแล้วถูกขับถ่ายออกมาปนกับอุจจาระของคนที่เป็นโรค ไข่พยาธิในอุจจาระที่มีตัวอ่อนอยู่ภายในจะถูกกินโดยหอยน้ำจืด เรียก หอยปีไทยเนี้ย หรือ หอยไซ เมื่อหอยกินพยาธิแล้ว ตัวอ่อนพยาธิจะเจริญเติบโตแล้วไชออกมาจากตัวหอยว่ายในน้ำบริเวณตื้นๆ (เมื่อพบปลาน้ำจืดเกล็ดขาวตระกูลปลาตะเพียนที่มีอยู่ในประเทศไทยประมาณ 110 ชนิด) จะไชเข้าทางใต้ครีบ แล้วเข้าอยู่ในเนื้อปลาและที่เกล็ดปลา รวมระยะเวลาช่วงจากคนเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับผ่านหอยและเข้าปลา แล้วแพร่โรค โดยติดต่อเข้าสู่คนอีกครั้ง ใช้เวลาประมาณ 3 เดือน คนที่เป็นโรคพยาธิใบไม้ตับ สามารถแพร่กระจายไข่พยาธิใบไม้ตับออกมาจากร่างกายได้นานถึง 30 ปี อย่างไรก็ตามโรคพยาธิใบไม้ตับนี้ไม่ติดต่อโดยตรงจากคนสู่คน

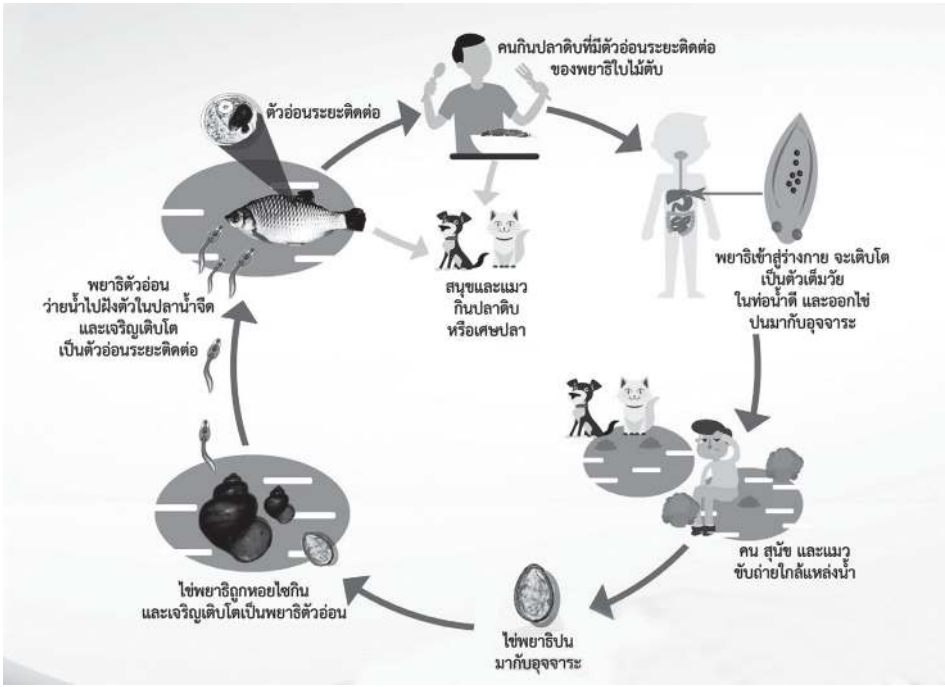

อันตรายของโรคพยาธิใบไม้ตับ

เมื่อพยาธิใบไม้ตับอยู่ในร่างกายคนแล้วอันตรายจะเกิดขึ้นมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับจำนวนตัวพยาธิที่สะสม พยาธิดูดเกาะผนังของท่อน้ำดีทำให้เกิดการระคายเคือง สารที่พยาธิใบไม้ตับขับถ่ายทำให้ท่อน้ำดีอักเสบ และเยื่อผนังท่อน้ำดีหนาขึ้น ถ้าพยาธิหรือสารที่พยาธิปล่อยออกมาจากท่อน้ำดีเข้าสู่กระแสเลือด จะทำให้โลหิตเป็นพิษ ซึ่งผู้ป่วยจะมีอาการดีซ่าน มีไข้ ตับโต ระยะนี้ถ้ารักษายังมีโอกาสรักษาได้ แต่ถ้าตับถูกทำลายถาวร ทางเดินน้ำดีอุดตัน อาการดีซ่านเพิ่มมากขึ้น ตับโตมากขึ้น ถุงน้ำดีโป่งพอง มีโอกาสเกิดเป็นมะเร็งท่อน้ำดีและ เสียชีวิตได้

ใบความรู้ เรื่องวงจรโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในชุมชน

วงจรชีวิตของพยาธิใบไม้ตับพยาธิตัวเต็มวัยอาศัยอยู่ในท่อน้ำดีที่อยู่ในตับของคน สุนัขและแมวพยาธิตัวเต็มวัยผสมพันธุ์แล้วสร้างไข่จำนวนมากซึ่งไข่ของพยาธิชนิดนี้มีขนาดเล็กสีน้ำตาลเหลืองไข่ที่ออกมาจะปะปนมากับน้ำดีและลงสู่ลำไส้เล็กจากนั้นออกสู่ภายนอกร่างกายโดยการถ่ายอุจจาระหากไข่ตกลงสู่น้ำจะถูกหอยน้ำจืดขนาดเล็กบางชนิดที่มีความสามารถเป็นพาหะชั้นที่ 1 กินเข้าไป ตัวอ่อนที่อยู่ในไข่พยาธิจะใช้เวลาเจริญในหอยประมาณ 6-8 สัปดาห์จึงออกจากหอยและว่ายน้ำไปไข่เข้าได้เกล็ดของปลาน้ำจืด (เช่น ปลาตะเพียน ปลาขาว ปลาสวาย ปลากะสูบ ปลาแม่สะแดง ปลาชิว ปลาแก้มข้ำปลาขาวนา) แล้วเจริญเป็นพยาธิตัวอ่อนระยะติดต่อในเนื้อปลาซึ่งใช้เวลาประมาณ 4 สัปดาห์เมื่อคนหรือสุนัข และแมวกินเนื้อปลาที่ปรุงไม่สุกหรือดิบๆ สุกๆ ก็จะได้รับตัวอ่อนพยาธิระยะติดต่อเข้าไปและเมื่อน้ำย่อยในกระเพาะอาหารและลำไส้เล็กย่อยเนื้อปลาและผนังหุ้มตัวอ่อนของพยาธิ ก็จะทำให้ตัวอ่อนของพยาธิออกมาและคืบคลานเข้าไปในระบบท่อน้ำดีผ่านทางรูเปิดที่ลำไส้เล็กและเจริญเติบโตเป็นพยาธิตัวเต็มวัยต่อไป

อาหารก่อโรค ที่เสี่ยงต่อพยาธิใบไม้ตับที่ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนิยมกินที่ทำจากปลาที่ปรุงไม่สุก เช่น ก้อยปลา ปลาสด ปลาต้ม ปลาจ่อม หม่าปลา ปลาหมกไฟปลาบั้ง ลาบปลา ปลาร้า แจ่วบองซึ่งตัวอ่อนของพยาธิระยะติดต่อยังมีชีวิตอยู่และสามารถเจริญเติบโตเป็นพยาธิตัวเต็มวัยในท่อน้ำดีภายในตับได้นอกจากพยาธิใบไม้ตับที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดมะเร็งของท่อน้ำดีแล้วยังพบว่ามีการปนเปื้อนไนโตรซามีน (Nitrosamine) ซึ่งเป็นสารก่อมะเร็งในอาหารพวกโปรตีนหมัก เช่น ปลาร้า ปลาต้ม หมูส้ม แหนมและอาหารพวกเนื้อสัตว์ที่ผสมดินประสิว เช่น กุนเชียง ไส้กรอก เนื้อเค็มปลาเค็มก็เป็นปัจจัยเสริมก่อโรคได้

ใบความรู้

เรื่อง สุขบัญญัติแห่งชาติ (National Health Disciplines) 10 ประการ

สุขบัญญัติแห่งชาติ หรือที่คนไทยรู้จักในอดีตรว่า “กติกานามัย” เป็นแนวทางปฏิบัติตัวด้านสุขภาพขั้นพื้นฐาน เพื่อสร้างเสริมสุขภาพ และลดความเสี่ยงจากโรคภัยไข้เจ็บ รวมทั้งอันตรายต่อสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งคณะรัฐมนตรีฝ่ายสังคมนได้มีการอนุมัติให้เป็นนโยบายระดับชาติเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2539 และกำหนดให้วันที่ 28 พฤษภาคมของทุกปีเป็นวันสุขบัญญัติแห่งชาติ โดยมีเป้าหมายให้คนไทยทุกคน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ได้รับการปลูกฝังและสร้างเสริมสุขภาพที่ถูกต้องตั้งแต่เยาว์วัย เพราะผู้ที่ปฏิบัติตามสุขบัญญัติ 10 ประการ จะเป็นคนมีสุขภาพดี ทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งจะส่งผลให้มีสุขภาพแข็งแรง มีสมรรถภาพในการเรียน การทำงาน และยังช่วยให้มีภูมิคุ้มกันโรค ไม่เจ็บป่วยง่ายๆ ด้วย

ข้อกำหนดที่เด็กและเยาวชน ตลอดจนประชาชนทั่วไปพึงปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ จนเป็นสุขนิสัย เพื่อให้มีสุขภาพทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม 10 ประการได้แก่

1. ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด
2. รักษาฟันให้แข็งแรงและแปรงฟันทุกวันอย่างถูกต้อง
3. ล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหารและหลังการขับถ่าย
4. กินอาหารสุก สะอาดปราศจากสารอันตราย และหลีกเลี่ยงอาหารรสจัดสีฉูดฉาด
5. งดสูบบุหรี่สุรา สารเสพติด การพนัน และการสำส่อนทางเพศ
6. สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้อบอุ่น
7. ป้องกันอุบัติเหตุด้วยการไม่ประมาท
8. ออกกำลังกายสม่ำเสมอและตรวจสุขภาพประจำปี
9. ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ
10. มีสำนึกต่อส่วนรวม ร่วมสร้างสรรค์สังคม

เพลงล้างมือบ่อยๆ

(จาก <https://www.youtube.com/watch?v=vl-za6wEGOE>)

ขอถามสักนิด ขอถามสักนิด ทำไมต้องล้างมือ	อยากจรรู้ อยากจรรู้ ก็ขยับก็ขยับเข้ามาเลย
จะเป็นยังไง จะเป็นยังไง ถ้าเราไม่ล้างมือ	จะมีเชื้อโรคต่างๆติดอยู่ มันจะเข้าสู่ร่างกายเธอ
(ซ้ำ) ล้างแบบไหนดี ถึงจะถูก ถูก ถูกวิธี	ไม่ยากเลยจริงๆ 7 ขั้นตอนทำงานที่เหลือเกิน
(ซ้ำ2) เริ่มที่ข้อที่ 1 เอาฝ่ามือมาถูกัน	ข้อที่ 2 นั้นต้องเอาฝ่ามือถูหลังมือ
ข้อที่ 3 ต้องเอาฝ่ามือถูฝ่ามือ	ข้อที่ 4 ต้องเอาหลังนิ้วมือถูฝ่ามือ
แล้วมาข้อที่ 5 ต้องถูนิ้วหัวแม่มือ	ข้อที่ 6 เอาใบนิ้วถูคว้านฝ่ามือ
และข้อที่ 7 ถูวนรอบๆข้อมือ	ทำประจำ ก็จะได้ ดี ดี (ซ้ำ 2)
ล้างมือบ่อยๆ ล้างมือบ่อยๆ ล้างมือบ่อยๆ	ไม่ยากสักนิด ไม่ยากสักนิด มา มา มาล้างมือ
เข้าห้องน้ำกินอาหารอย่าประมาท อาจติดเชื้อโรคมาร	เริ่มต้นวันนี้ เริ่มต้นวันนี้ ชวนกันให้ล้างมือ
ป้องกันเชื้อโรคต่างๆติดอยู่ มันจะเข้าสู่ร่างกายเธอ	(ซ้ำ)

เพลงปลาสุกแซบหลาย (สุกกะแซบ)

ขับร้องโดย ไมค์ ภิรมย์พร

(โครงการมทรรณรงศ์สัญจร การกำจัดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ปี 2556)

แซบแซบแซบ สุกกะแซบสุกกะแซบ
แซบแซบแซบ สุกกะแซบสุกกะแซบ
มาต้อกินตำบักหุ่งมาต้อกินตำบักหุ่ง
ตำบักหุ่งใส่ปลาร้าสุก ตำบักหุ่งใส่ปลาร้าสุก
กินดี อยู่ดี มีสุขปลาร้าสุกแซบหลาย แซบหลาย
แซบแซบแซบ สุกกะแซบสุกกะแซบ
แซบแซบแซบ สุกกะแซบสุกกะแซบ
ปลาขาวเห็ดปลาร้าหมักเกลือ ปลาขาวเห็ดปลาร้าหมักเกลือ
หมักไหเก็บไว้หลายเดือน หมักไหเก็บไว้หลายเดือน
แล้วเอามาต้มให้สุก แล้วเอามาต้มให้สุก
แล้วเทลงคลุกใส่ตำบักหุ่งแล้วเทลงคลุกใส่ตำบักหุ่ง
แซบแซบแซบ สุกกะแซบสุกกะแซบ
แซบแซบแซบ สุกกะแซบสุกกะแซบ
ปลาขาวขึ้นน้อยๆคั่วไฟปลาขาวขึ้นน้อยๆคั่วไฟ
เติมเครื่องลงใส่คลุกให้เข้ากัน เติมเครื่องลงใส่คลุกให้เข้ากัน
ชิมเบิ่งเบิกใจแซบหลาย ชิมเบิ่งเบิกใจแซบหลาย
กินดีปลอดภัยต้องกินให้สุก
แซบแซบแซบ สุกกะแซบสุกกะแซบ (ซ้ำ)
(จบเพลง)

เพลงปลาร้าสุกสุข

ศิลปิน ไมค์ ภิรมย์พร

จะปรุงอาหารครั้งใด ต้องใส่ใจใส่ปลาร้าสุก
จะได้กินได้แซ่บได้สุข (ซ้า)
ปลาร้าสุกสะอาดปลอดภัย(ซ้า)
ปลาดิบใช้ทำปลาร้า ที่ติดมาก็คือพยาธิ
เมื่อกินก็มีโอกาสเป็นโรคร้ายในท่อน้ำดี
ปลาร้าปลาดิบปลาเกล็ดพยาธิใบไม้มากมี
อยากให้ตีต้องปรุงให้สุกก่อนกินลงไป
(ซ้า*) จะปรุงอาหารครั้งใด ต้องใส่ใจปลาร้าสุก
จะได้กินได้แซ่บได้สุข
ปลาร้าสุกสะอาดปลอดภัย
(ซ้า**) ฟัน้องที่กินปลาร้า
ความแซ่บต้องมาพร้อมความสะอาด
โรคร้ายอย่าได้ประมาท
ทุกพยาธิมีอันตราย
พยาธิใบไม้ตับ ติดมากับปลาร้าทั่วไป
จะให้ปลอดภัย ต้องต้มให้สุกทุกตอนปลาร้า
พยาธิใบไม้ตับ มากับปลาร้าไม่สุก
ต้องต้มให้สุก กินก็ปลอดภัย ปลอดภัย
(ซ้า**)

เพลงลำซิ่งสุขบัญญัติ 10 ประการ

เนื้อร้อง นักศึกษาสาธารณสุข วิทยาลัยแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข จังหวัดอุบลราชธานี

ทำนองเพลง ขาขาวสาวลำซิ่ง

บุญบ้านเฮาม่วนแท้น้อพ้อกัน
สุขบัญญัตินั้นมี 10 ประการ
เริ่มข้อ 1 นั้นกะเฮ็ดได้แสนง่าย
ข้อสองนั้น แปรงฟันทุกวันอย่าได้ขาด
ฮอดข้อสาม ล้างมือให้เป็นประจำ
ต่อไปข้อสี่กินอาหารที่ปลอดภัย

* ย่าว ย่าว ย่าว ย่าว ย่าว ละว่า ย่าว ย่าว ละว่า ย่าว ย่าว เต๋อฮ้ายเดอ เต๋อฮ้ายเดอ เต๋อเต๋อฮ้ายเดอ

ข้อห้ายังดี บ่ เล่นการพนัน
ข้อหกใกล้ตัว เพื่อครอบครวัรรักษา
ข้อเจ็ดนั้นหนา ร่วมกันป้องอุบัติเหตุ
ข้อแปดทำง่ายออกกำลังกาย หมั่นสังเกต
ข้อเก้าแม่นบ้อ อยากรขอให้รื่นรมย์
สุดท้ายข้อสิบไมใช้ของสิ่งอันตราย

มาร่วมกันฟังเพื่อจะนำไปใช้นาน
มันเป็นพื้นฐานของการดูแลร่างกาย
ดูแลร่างกาย ของใช้ให้สะอาด
บ่ แมนเรื่องยาก อย่างน้อยมีอยู่ 2 เพื่อ
เราต้องหมั่นทำแม้กระทั่ง หลังซบถ่าย
เฮ็ดได้ง่ายๆ กินตามหลักโภชนาการ
เป็นเรื่องสำคัญดบุหรี ตีมสุรา
บ่ มีปัญหา ร่วมกันสร้างสรรค์สามัคคี
เพื่อให้ปลอดภัยห่างไกล อุบัติเหตุ
บ่ มีขอบเขตตรวจสุขภาพเป็นประจำ (ซ้ำ *)
จิตใจสุขสม ทาวิธีผ่อนคลาย
สังคมปลอดภัย สำนึกดีต่อส่วนรวม (ซ้ำ *)

เพลง โรคภัยใกล้ตัว

เนื้อร้อง สุมาลี เทียงภักดิ์

ทำนอง เพลงคุณลำไย

เรามาเรียนเรื่อง
เกิดจากติดเชื่อนานา
โรคมะเร็งในท่อน้ำดี
ป้องกัน รักษา กำกับ
(พูด) โรคพยาธิใบไม้ในตับ
อย่ากินปลาดิบเด็ดขาด
ปลาร้า ก้อยปลา ปลาหมัก
ปลาน้ำจืดกินสุกเถิดฮ้าย(ซ้ำ)
พวกเราามาช่วยกันเถิด

โรคภัยใกล้ไกลตัวเรานี้หนา
หนอนพยาธินี้หนาพาให้เป็นโรคตับ
มากมีคนตายลาลับ
จะไม่ลวงลับลาโลกไปโดยง่าย
เรามากำกับให้มันหมดไป
โรคพยาธิระบาดรวดเร็วทันใด
กินแล้วทุกข์หนักเพราะเกิดโรคภัย
อายุจะได้ยืนยาวต่อไป
อย่าให้โรคเกิดขึ้นได้

เพลงโรคพยาธิใบไม้ตับ

เนื้อร้อง สุมาลี เทียงภักดิ์

ทำนอง เพลงนมจากเต้า

นี่โรคอะไรรู้ไหมเธอจำ
ปลาเมื่อเกล็ดขาวน้ำเชื้อไม่เบา
พยาธิใบไม้ตับนั้นน่ากลัว
มาเถอะพวกเรามารับกำจัด

โรคเกิดจากปลาน้ำจืดไงเล่า
ทำสุกเถอะเราคุณค่าสารพัด
โรคระบาดทั่วทั้งคนและสัตว์
โรคไม่สะอาดถ้าทำสุกเอย

เพลง เสน่ห์สาวละว้า

คำร้อง นายทินกร แสงนิกุล

ทำนอง เพลงปลาคือใหญ่

...ฮอดยาม เดือนสี่ เดือนห้า บ้านละว้าก็น้ำลงขอดแก่ง
น้ำ สีแห่งขอดสาย น้ำจืดน้ำใจเขาบ่แห่งคือแก่ง
ยังมีเอื้อเพื่อเอื้อแบ่งจิตใจแฝงด้วยประเพณีอันดีงาม....
มาเด้อ มายามบ้านน้อง ให้มาลองกินข้าวปลาน้ำ
มากินปลาหน้าแล้ง ปลาริมแก่งมีแต่โตอำหล่า
ไผมาอยู่เป็นที่ฮู้ที่ถามว่าแก่งละว้างามสุดลูกหูลูกตา....
โอ..เต้ เอ้ เอ้..เอ้..เอโอ..เต้..เอ้..เอ เอ้..เอ้...เอ..
โอเต..อ้ายคนไกลเอ้ย โอเต...อ้ายคนไคเอ้ย
อ้ายเอ้ย แก่งละว้ามันเด้ออ้าย
ให้อ้าย หนอ..อดสาใส่ต่างไว้
โอ้ย สิได้กินปลา โตใหญ่...ผู้แพงเอ้ย
อ้ายเอ้ย ปลาโตใหญ่มาฮอดแล้ว
ปลาโตใหญ่มาฮอดแล้ว สิเฮ็ดสุกสู้อ้ายกิน
สิเฮ็ดสุกสู้อ้ายกิน
เออ...เอ้อ...เอ้ย...นั่นนา...อ้ายเอ้ย
ฮอยยืมพิมพื้ใจหวานฉ่ำ มากินข้าวนำอย่าลืมจำแจ้วขา
มาขอยตำทุกชิ้นฝ้าย ว้างามหลายสาวละว้าคนสำ
น้องสิตำหมีเสื่อผ้าไหมไว้ถ้า
สมบัติล้ำค่า แต่ปู่ย่าตายาย
สมบัติล้ำค่า แต่ปู่ย่าตายาย.....
โอ..เต้ เอ้ เอ้..เอ้..เอโอ..เต้..เอ้..เอ เอ้..เอ้...เอ..

โอ้เด..อ้ายคนไกลเอ๊ย โอ้เด....อ้ายคนไคเอ๊ย
อ้ายเอ๊ย แก่งละว้านั้นเด้ออ้าย
ให้อ้าย หนอ..อดสาใส่ดางไว้
โอ๊ย สีได้กินปลา โตใหญ่...ผู้แพงเอ๊ย
อ้ายเอ๊ย ปลาโตใหญ่มาฮอดแล้ว
ปลาโตใหญ่มาฮอดแล้ว สีเฮ็ดสุกสู่อ้ายกิน
สีเฮ็ดสุกสู่อ้ายกิน

เพลง คนบ้านเฮา บ่ กินปลาดิบ

เนื้อร้อง ศุภฤกษ์ รัตนถา

ทำนอง เพลงคนบ้านเดียวกัน

คนอีสานบ้านเฮา ถ้าไม่กินก้อยปลา สุขภาพแข็งแรง
แต่ถ้าหากมีไต่ หลงกินมันเข้าไป ก็จะทำให้ป่วย
ป่วยเป็นโรคน่ากลัว มะเร็งในท่อน้ำดี และมีหนองไขว่ไขว่ เข้าไปซ่อนไซ้ในตับของเรา
โอ๊ย น้อ น้อ คนบ้านเฮา ให้เขาให้เลิก บ่ ต้องกินปลาดิบ ถ้าสิกินก้อยปลา สีต้องเฮ็ดให้
สุก เด้อครึบพี่น้อง
คนบ้านเฮา คนบ้านเดียวกัน

เพลงเด็กรุ่นใหม่ ไม่กินดิบ

เนื้อร้อง ศุภฤกษ์ รัตนถา

ทำนอง เพลงลอยกระทง

เด็กๆ จงจำเอาไว้ ว่าโทษพิษภัยของการกินดิบ
มีอันตรายและน่ากลัว พวกเราอย่ามัวเผลอเราไปกิน
เพราะมันมีพยาธิมากมาย จะเกิดภัย ต่อร่างกายเราเอง
ยิ่งไปทาน ก้อยปลา และยังไปทานส้มปลา บ่สุก
เราจงพึงระวังอันตราย อาจป่วยตายด้วยโรคมะเร็ง
เป็นมะเร็งในท่อน้ำดี ชีวิตเราต้องดับสูญไป

ภาพโปสเตอร์ “สุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ”

สุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

คือข้อกำหนดที่เด็กและเยาวชนตลอดจนประชาชนทั่วไปพึงปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ
 จนเป็นนิสัยเพื่อให้มีสุขภาพดี ทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม

- 1** รักษาฟันให้แข็งแรงและแปรงฟันทุกวันอย่างถูกต้อง

- 2** ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด

- 3** ล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหารและหลังขับถ่าย

- 4** กินอาหารสุก สะอาดปราศจากสารอันตราย และหลีกเลี่ยงอาหารรสจัดสีฉูดฉาด

- 5** งดบุหรี่, สุรา, สารเสพติด, การพนัน และการสำส่อนทางเพศ

- 6** สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้อบอุ่น

- 7** ป้องกันอุบัติเหตุด้วยการไม่ประมาท

- 8** ออกกำลังกายสม่ำเสมอ และตรวจสุขภาพประจำปี

- 9** ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ

- 10** มีสำนึกต่อส่วนรวม ร่วมสร้างสังคม

ตัวอย่างโปสเตอร์ล้างมือ 7 ขั้นตอน

STEP 1
เริ่มล้างด้วยน้ำและสบู่
ใช้ฝ่ามือถูกัน

STEP 2
ใช้ฝ่ามือถูหลังมือ
และนิ้วถูขอกนิ้ว

STEP 3
ใช้ฝ่ามือถูฝ่ามือ
และนิ้วถูขอกนิ้ว

STEP 4
ใช้หลังนิ้วมือถูฝ่ามือ

STEP 5
ใช้ฝ่ามือถูนิ้วหัวแม่มือ
โดยรอบ

STEP 6
ใช้ปลายนิ้วมือ
ถูขว้างฝ่ามือ

STEP 7
ใช้ฝ่ามือถูรอบข้อมือ

วิธีล้างมือ 7 ขั้นตอน ให้สะอาด

ควรล้างมือ ทุกครั้ง

ก่อน เตรียม-ปรุงอาหาร
รับประทานอาหาร

หลัง สัมผัสสิ่งสกปรก
ออกจากห้องส้วม

ข้อมูลจาก กรมอนามัย

www.kapook.com

แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม (ในชั้นเรียน)
คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องรายการสังเกตพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติ

เลขที่	ชื่อ-สกุล	รายการ						สรุปผลการประเมิน	
		ร่วมมือในการทำกิจกรรม		กล้าออกมาแสดงความสามารถ		ส่งงานตรงตามเวลาที่กำหนด			
		ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน

เกณฑ์การประเมิน
ผ่านตั้งแต่ 2 รายการถือว่า ผ่าน ผ่าน 1 รายการถือว่า ไม่ผ่าน

ลงชื่อ _____ ผู้ประเมิน
(_____)

แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

กลุ่ม

สมาชิกในกลุ่ม

1.
2.
3.
4.
5.
6.

คำชี้แจง: ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

พฤติกรรมที่สังเกต	คะแนน		
	3	2	1
1. มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น			
2. มีความกระตือรือร้นในการทำงาน			
3. รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย			
4. มีขั้นตอนในการทำงานอย่างเป็นระบบ			
5. ใช้เวลาในการทำงานอย่างเหมาะสม			
รวม			

เกณฑ์การให้คะแนน

พฤติกรรมที่ทำเป็นประจำ	ให้ 3	คะแนน
พฤติกรรมที่ทำเป็นบางครั้ง	ให้ 2	คะแนน
พฤติกรรมที่ทำน้อยครั้ง	ให้ 1	คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนน

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
13-15	ดี
8-12	ปานกลาง
5-7	ปรับปรุง

เปรียบเทียบการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3

นางสาวสุมาลี จันทลักษณ์

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น

นางอมรรัตน์ ภูคาบขาว

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น

นายเชิดพงษ์ มงคลสินธุ์

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น

นางอรนาท วัฒนวงศ์

สำนักโรคติดต่อทั่วไป

นายวรยุทธ นาคอ้าย

สำนักโรคติดต่อทั่วไป

นายอุทัย พันธุ์อะนุ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม

นายบุญจันทร์ จันทร์มหา

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น

นางศุจินันท์ ตรีเดช

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น

นายวัชรวีร์ จันทร์ประเสริฐ

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น

นายต่อพงษ์ กังสรว

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น

นายณัฐกิตต์ โคตะมะ

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น

นางธนิภา โรจนไพฑูรย์ทิพย์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขอนแก่น เขต 1

นายปริญญา อุปลา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สกลนคร เขต 3

นายณัฐพงษ์ ฉลาดแย้ม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

หนองบัวลำภู เขต 1

นายครรชิต ศรีกุลคร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

มหาสารคาม เขต 2

นายภูณัย ภูถาวร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

กาฬสินธุ์ เขต 3

นายศิขริน ตันเจียง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขอนแก่น เขต 5

นายบัญชา ยุทโธสง

โรงเรียนบ้านขามเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

นายจิรัฐติกุล ดอนวิจารย์ขจร

โรงเรียนบ้านหนองหลุม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

นางสุรีพร อิศระวงษ์

โรงเรียนบ้านแดงใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

นางทรงศรี แสงจันทร์

โรงเรียนอนุบาลเซกา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาบึงกาฬ

นางอรจิต หล้าหา

โรงเรียนบ้านโกทา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

นายชาติชาย โหระกุล

โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

นางจุฑามาศ การดี

โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

นายศุภฤกษ์ รัตน์ถา

โรงเรียนบ้านหนองโก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

นางเสาวลักษณ์ วรรณบุรี

โรงเรียนบ้านนาแก้งเหลือง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ขอนแก่น เขต 5

นางนัตยา หล้าทูนธีรกุล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ขอนแก่น เขต 5

นางสาวอัจฉราพร ชนะบุญ

โรงเรียนชุมชนบ้านหนองบัว สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

นางนิตยา วุฒิพิสิฐ

สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

นางสุมาลี ไชยสุระ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครพนม เขต 1

นางดารารันต์ สุนทรมณีรัตน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ขอนแก่น เขต 3

คณะกรรมการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีแบบบูรณาการ

คณะที่ปรึกษา

นายแพทย์เจษฎา	โชคดำรงสุข	ประธานที่ปรึกษา
นายแพทย์สุวรรณชัย	วัฒนายิ่งเจริญชัย	รองประธานที่ปรึกษา
นายแพทย์วิทยา	หลิวเสรี	
แพทย์หญิงหรรษา	รักษาคม	
แพทย์หญิงศศิธร	ตั้งสวัสดิ์	
แพทย์หญิงฉันทนา	ผดุงทศ	
นายแพทย์ธีรวัฒน์	วลัยเสถียร	
นายแพทย์ศรายุทธ	อุตตมางคพงศ์	
แพทย์หญิงผลิน	กมลวิทย์	
นายแพทย์รุ่งเรือง	กิจผาติ	

คณะกรรมการจัดทำหน่วยการเรียนรู้

แพทย์หญิงศศิธร ตั้งสวัสดิ์	นางสุขเกษม เทพสิทธิ์
สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
นางสาวเกษร แถวโนนจิว	นายพงษ์ศักดิ์ ภูกาบขาว
สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
นายเชิดพงษ์ มงคลสินธุ์	เขต 25 ขอนแก่น
สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น	นางนัตยา หล้าทูนธีรกุล
นางสาวสุมาลี จันทลักษณ์	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น	ขอนแก่น เขต 5
นายบุญจันทร์ จันทรมหา	นางนภาพร ยุทไธสง
สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น	โรงเรียนบ้านไผ่ศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่
นางศุจินันท์ ตรีเดช	การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ขอนแก่น
สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น	นายนิวัติ ต่อณี
นายวัชรวิทย์ จันทร์ประเสริฐ	โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ สำนักงานเขตพื้นที่
สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น	การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ขอนแก่น
นายต่อพงษ์ กังสรว	นายนิคม ชมพูหลง
สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นายณัฐกิตต์ โคตมะ	มหาสารคาม เขต 1
สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น	

นายศุภฤกษ์ รัตน์ธา

โรงเรียนบ้านหนองโก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขอนแก่น เขต 5

นายวุฒิชัย วรครบุรี

โรงเรียนบ้านหนองลุมพุกบุงแสง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขอนแก่น เขต 5

นางเสาวลักษณ์ วรครบุรี

โรงเรียนบ้านนาگانเหลือง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขอนแก่น เขต 5